

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 8 Брой 45. Декември 2005 година Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

Вместо Новогодишно послание

По нищо не си прилича, че приближава шестата Нова година в 21 век. Ако не бяха мобилните телефони, телевизията, компютрите и някои други съвременни постижения, спокойно можехме да се върнем в края на 19 век. В духовния смисъл даже и много по-назад. Навикът ни да се сравняваме с миналото а не със съвременните цивилизационни постижения, малко размива нашата трагедия. Общество което има такава власт, такава опозиция, такава черква, такива медии и такава обществено мнение каквото е нашето – няма бъдеще.

Под съвременните лъжигачи се вижда всичката ни

балканска мърсотия.

През селата ни като че ли са минали кърджалии. Изровани земни пътища, полуразорени домове тук-там обитавани с по някоя възрастна бабка, изтърбушени училища и черкви, обраснали в тръни и храсталаци гробища, опустошени имоти... Град пълен с безработни, улици с трисантиметров асфалт, боклук който се лее навсякъде и понякога се извозва с трактори на сметището в Кремиково, извозване на тежко болни през планината в Сурдулица и Враня, замърсена питейна вода, училища за сърбизиране на българи, корумпирано правосъдие подчинено на властващата олигархия, адвокатура обсебена от мисълта за грабеж на безработни жени, култура притъпяваща човешката способност да мисли, медии които замазват всичко това...

На фона на тази сюрреалистична картина, народният депутат и кмет на Босилеград по ТВ “Кодал” си прави

политически шоу-програми.

Хвали се наляво и надясно и си прави самооценка на своите управленски умения, на които обаче все им липсват количествени измерения. И никой от тнр. “опозиция” и “медии” няма кураж да го атакува. Сигурно чакат разрешение от своите политически централи в Белград. При такава хилава опозиция, която или няма никаква алтернативна визия за развитие на обществото или е още по-лоша от управляващите и медии които, (за тираж, гледаемост и пари), хвалят всичко това – ни остава само да се хванем за главата и да режем на глас.

И докато гледам лицата които по време на “НАТО агресията” юнашки псуваха САЩ и ЕС, как сега показно се снимат пред обектите направени с парите на UNDP, CHF, EAR и пр., имам чувството че гледам бал на вампирите. И че международната общност сега помага ония, срещу които воюваше! И тогава и сега, страдаха невинните. Виновниците все още не са изправени пред съда. На човек му идва да се побърка! В тази политическа “идилия” в която чудесно хармонизират власт, опозиция и международна общност – продължава нашето безкрайно пропадане към дъното.

Едно време имахме политическа индустриализация. Сега имаме политическа приватизация. Новите собственици които на безценица приватизираха две-три босилеградски предприятия не са заинтересирани те да работят, защото не са печеливши. Разбираемо е, никой не иска да работи на загуба. И точно това в момента работи за стратегическата цел на великосръбската политика за обезлюждане и опустошаване на този български край. “Лукойл” даже се мисли дали да не ликвидира бензиностанцията в Босилеград, защото дневният пазар е по-малко от три тона. Това е истината – босилеградското стопанство изразходва по-малко от три тона енергия на ден! За всеки, който поне мъничко разбира от икономика, е ясно, че стопанството у нас е съвсем угаснало.

Никой не мисли за стратегическите неща: изграждане на качествена пътна мрежа, оспособяване на митницата за товарен трафик, регионално икономическо сътрудничество, привличане на чужди инвеститори, подобрене на здравеопазването, проблемите с питейната вода, спазване на малцинствените права, разрушените черкви, преподаване на български език...

Вместо това, виждаме възстановяване на граничните събори от преди 50 години с присъщата за тях полицейщина. Митница на която не се допуска нито един местен полицай или митничар българин – работните места са резервирани за “сърби патриоти” които бият по 150 километра път в двете посоки, безмилостно унищожаване на безценница на нашите горски и водни потенциали, сърбуване от което само тайните агенти и част от администрацията имат полза.

Батко Владко е научил от Нерон, че хората се нуждаят от

хляб и игри.

За хляба, все ще се намери, а за игрите общинските ни културтрегери спретнаха една агитка на сръбските “Делије” и безплатно я разкарват с рейс до Белград за да засвидетелстват сръбският патриотизъм на босилеградските българи на “Маракана”! Логиката е императорска – щом живееш в Сърбия, значи си сърбин, и освен че си длъжен да плащаш данъци на Сърбия, длъжен си и да станеш фен на “Цървена звезда”! Великият брат само дето не упражнява над нас и правото на първа брачна нощ.

И докато КИЦ-а в Босилеград събра петиция с над 600 подписа която отправи до сръбското просветно министерство с която настоява обучението в училищата да се провежда на български език, батко Владко по ТВ “Кодал” въпроса за образованието измества към някакво шлосерско отделение което щяло да се открие в Босилеград! Другите малцинства искат университети на майчин език, а той скромничкият – шлосерско отделение! Ама и това няма да получи.

Въпреки че сръбските и българските медии доста срамежливо (и с присъщата си неграмотност) предадоха вестта за петицията, тя вероятно е най-тежкият удар който носителите на великосръбската асимилаторна политика са преживели от времето на “двуезичния модел” насам. Иначе, ние не си правим илюзии, че министърът ще се затича да оправя батаците ни с българския език. Докато ние самите не си вържем гащите, държавата все ще гледа да ни ги смъкне.

Петицията случайно съвпадна с посещението на

българския външен министър в Белград

който, според сръбските и българските медии, не е поставил нито един въпрос на сръбските си колеги за спазването на правата на българското малцинство. Може би това е цената за “най-добрите досега сръбско-български отношения”. Не че имам нещо против тях, но искам да знам дали пак по

стар балкански адет отново сме зазидани в стените на “моста за сътрудничеството”. Вместо това, външния министър Калфин бил “дал рамо на сръбската позиция за Косово”! И таз добра. България, като кандидат-член за ЕС, не би могла да изрази по-различна позиция за Косово от тази на ЕС. Иначе, сръбската позиция за Косово е с епilog – в Хага. Та между тази позиция и онази за даване на въздушен коридор за НАТО интервенцията, като че ли има диаметрално противоположна разлика. Пък и

гаврите

които се правят с хората които искат българско гражданство имат своето (антибългарско) послание. Да искаш удостоверение за българска народност от хора с които е откупена свободата и независимостта на сегашна България е бездушно и цинично. Да ти искат удостоверение, че си психически здрав, и че не боледуваш от СПИН и венерични болести за да получиш българско гражданство – отваря въпроса за психическото здраве на ония които са поставили това условие. По тая логика, на българските граждани които боледуват от тия болести, трябва да им се отнеме българското гражданство! Що за нация сме ние, българите?

Телеграфните агенции предадоха, че Националният съвет на българското малцинство поискал

мониторинг

от международните институции по правата на човека за нарушаване на правата на българското малцинство. Ние и без това сме под мониторинг, но въпросът е какво точно ще покажем на международните наблюдатели. Кои права ние поискахме, и кой ни ги оспори? Нас никой не може да ни накара да говорим на български ако ние не искаме това, ако не сме наясно със значението на майчиния български език, ако нямаме съзнание за човешките права, ако нямаме визия за бъдещето си, ако не сме наясно със себе си...

Ето защо международните наблюдатели могат да ни изиграят лоша шега, защото те ще гледат нещата с техните си очи, но без да се замислят за причините които ги произвеждат. Ония които говорят, мислят и сънуват на сръбски и които се правят на българи само заради това децата им безплатно да си завършат образованието в България, да си изкарат български паспорт или да си купят кола с български номера – не могат да претендират, че са им застрашени правата. Защото те нямат съзнание за малцинствени права и не знаят за какво им служат те. Така че преди да почнем да решаваме проблемите, ние трябва да създаваме обществено мнение в което те наистина да могат да бъдат решени.

И ако Националният съвет и съответната Комисия за образование не си губеха времето с разни “двуезични модели”, а ясно и гласно бяха поискали да се приложи словото и духът на законите които сръбската държава сама е гласувала, ако ясно и гласно се бяха постарали да кажат какво са това нашите национални интереси – тогава наистина щеше да има място за мониторинг. Така както сега стоят нещата, международните наблюдатели могат да констатират, че ние нарушаваме правата на сръбеещите се българи да учат на сръбски! Това е то, европейското разбиране за човешките права – да прави кой каквото си иска. Впрочем, ако Европа държеше сметка за нашите права, нямаше да ни хвърли като парцал в чужда държава в която никак не можем да се интегрираме.

Ето защо ни е необходимо да останем верни на собствената си национална идентичност – за да можем да отстояваме правата и интересите си. Като българи които си изпълняват задълженията и си искат правата – всеки щеше не само да ни уважава, но и да се съобразява с нас. В момента всеки се подиграва с нас.

Иван Николов

Съобщение за медиите

600 души подписаха петицията

Като неправителствена организация която още от откриването си през 1998г. последователно се бори за защита на правата и интересите на българското малцинство, Културно-информационния център “Цариброд” в Босилеград, в началото на септември тази година задвижи гражданска Петиция в Босилеградска община с която от Министерството на просветата и спорта на Република Сърбия иска да приложи законите с които на националните малцинства се гарантира обучение на майчин език. Петицията подписаха над 600 босилеградски граждани и тя е изпратена на министъра на Просветата и спорта на Република Сърбия. Преди да бъде изпратена, Петицията бе представена пред журналисти на пресконференция която се проведе на 29. ноември т.г. в частния “Медиа-център” във Враня.

Културно-информационния център “Цариброд” в Босилеград счита, че човешките и малцинствените права са основните ценности върху които почива европейската цивилизация. В стремежа си да станем членки на Европейския съюз, ние сме длъжни и на практика да уважаваме тия ценности. Спазването на международните стандарти за правата на малцинствата е не само едно от най-важните условия които Сърбия трябва да изпълни за пълноценно членство в Европейския съюз, но и начин да се осигурят по-добри позиции за сръбските малцинства които след разпадането на Югославия останаха извън границите на Сърбия. Освен това, спазването на правата на българското малцинство влияе и на добросъседските отношения между България и Сърбия и Черна гора и на мира и стабилността в региона.

Въпреки положителните промени в законодателството което регламентира тази материя, (особено в чл. 13. от Закона за защита на правата и свободите на националните малцинства и чл. 7. от Закона за основите на системата за възпитание и образование, практическото решаване на проблемите свързани с обучението на майчин български език, все още се посрещат с жестока съпротива както от страна на определени държавни структури, така и от страна на една част от просветните власти и преподавателските кадри, но и от определени лица вътре в малцинството, които по инерция продължават да обслужват онази политика и идеология която доведе до кърваво разпадане на бивша Югославия. Сегашното състояние в обучението на майчин български език противоречи и на разпоредбите и духът на Рамковата конвенция за националните малцинства и Европейската харта за регионални и малцинствени езици.

Не се осъществиха очакванията на Българското национално малцинство в Сърбия и Черна гора, че с победата на демократичните сили ще започне процес на решаване на многобройните проблеми на малцинството, от които проблемът с образованието на майчин език е сред най-тежките и най-болезнените, защото касае неговата национална същност и неговото оцеляване. Българското малцинство и тази учебна година бе изиграно – обучението отново се провежда на сръбски език. Няма и учебници и други учебни помагала необходими за обучение на майчин език. Козметичните промени в изучаването на предмета по Български език, не са достатъчни българският език да получи статус на майчин език и да гарантира опазването на националната и културната идентичност на малцинството. Намалването на броя на българите от 64 000 на 20 500 за последните четири десетилетия недвусмислено показва, че към българското малцинство продължава да се води старата политика на национална и културна асимилация която директно застрашава неговата национална същност.

Националният съвет на българското малцинство, Комисията по образование към този съвет, местните органи на властта, и една част от училищата, все още не се изясниха категорично по този изключително важен за българското национално малцинство въпрос. На многобройните запитвания отправени на различни форуми относно обучението на майчин български език, се получаваха отговори, че Министерството на просветата и спорта на Република Сърбия няма нищо против обучението да се провежда на майчин български език, но че самите българи не искат това. Петицията показва, че 600 души в Босилеград на този етап имат куража да поискат обучението да се провежда на майчин език. Убедени сме, че и другите го желаят, въпреки че все още нямат достатъчно граждански кураж публично да го поискат, защото все още са обременени със страховете от близкото тоталитарно минало.

Очакваме от Министерството на просветата и спорта на Република Сърбия и Правителството на Република Сърбия да направят необходимото проблемът с обучението на майчин български език да се реши съгласно международните стандарти за положението и правата на националните малцинства и съгласно законите на Сърбия и Черна гора които предвиждат обучението на малцинствата да се провежда на майчин български език.

Председател на КИЦ “Цариброд”
в Босилеград

Иван Николов

Между двата воденични камъка

Ако идеалите винаги са по-красиви от действителността, тогава е ясно защо борбата за демокрация беше по-добра от днешната (не)демократична действителност. Защото едно бе да демонстрираш недоволството си по улиците и площадите и съвсем друго нещо да поемеш отговорността за управлението и да намериш решения за проблемите които вълнуват хората. За първото се изискваше само кураж, а за второто – много повече.

Грешките и пропуските които направи ДОС след свалянето на режима на Милошевич, доведоха до поврат в най-новата сръбска история. На сръбската политическа сцена се завърнаха национал-социалистическите сили които с убийството на Джинджич погребяха за дълго европейското бъдеще на Сърбия. Застанал на чело на една разнородна и раздирана от вътрешни противоречия коалиция каквато беше ДОС, той не успя (а май и не пожела) енергично да се справи с тоталитарната машина на Милошевич. Тя обаче не го пожали. След убийството му младите демократични сили се изплашиха и изпаднаха в отчаяние и апатия.

Бившите сръбски комунисти, по-късно еволюирали в яростни националисти, днес, използвайки демократичната реторика, разиграват поредната си пиеса с една-единствена цел: да останат на власт. Разбираемо е, те нямат друг избор: ако не бяха на власт те трябваше да са в затвора. Властта за тях е

въпрос на оцеляване,

на живот или смърт. Затова направиха всичко възможно да си я запазят. И успеха: където и да погледнеш, навсякъде се виждат кадрите от времето на Милошевич, и то най-често на същите управленски места.

Останките от ДОС поеха по различни посоки. Ония които след известно време осъзнаха, че 5 октомври беше една огромна манипулация и лъжа, разочаровани и измамани останаха отвън. Ония които повярваха, че на 5 октомври започва нова епоха, влязоха във властта и лека-полека се обезличиха сливайки се в нея и продавайки “вяра за вечеря”.

Днес за всички е ясно, че промени няма. Има завръщане на великосръбските националисти които вместо войни за територии, днес водят войни за разпределение на капиталите. Залисани в тези разправии, те оставят сръбското общество на самотек. Сърбия отново е обхваната от етнически противоборства умело подклаждани от големите играчи на световната политическа сцена. Фокуса на общественото недоволство отново се пренасочва към малцинствата за да се отклони вниманието от огромните икономически проблеми и приватизационните далавери. За новокомпонирани богаташи, които повечето са с военнопръстъпно минало, вече не е важно колко голяма ще бъде Сърбия а какви позиции ще имат те в нея.

Вместо да се поучи от пораженията в Хърватия, Босна и на Косово и да спасява това което все още може да се спаси, официалната власт продължава да дърпа

дявола за опашката.

Формулата по която тя се опитва да реши етническите проблеми е записана в Закона за малцинствата и въз основа на него създадените Национални съвети, организирани в Съюзен съвет и оглавен от премиера! Липсата на конкретни резултати в областта на образованието, малцинствените права и техните икономически проблеми, за сетен път ни уверява, че Националните съвети са средство с което властта продължава да провежда старата асимилационна политика, а Закона за малцинствата – политическа декларация за външна употреба. Това беше един изкусно поставен

капан в който се улови онази част от малцинствената интелигенция, която бе жадна за синекурни длъжности и служби на държавни ясли.

Анализа на модела на малцинствените съвети на националните малцинства (включително и на българското) показва редица общи неща:

1. Нелегитимност – членовете на Националните съвети не са избрани по нормална демократична процедура, а са подбрани от предварително набелязани “морално-политически” удобни за властта и най-често анонимни представители на малцинствата. Недемократичният начин на избиране доведе до недемократичен начин на работа. Лишени от реална представителна и изпълнителна власт, те са сведени до незначителни консултативни органи чиито решения, контролираната от мнозинството власт, не е длъжна да приложи на практика особено ако те не й харесват.
2. Съветите на малцинствата са съставени от представители на властващи и казионни партии без малцинствени белези и дискусиите в тях се превръщат в партийни монолози. Малцинствената опозиция и критическата интелигенция на малцинствата остана извън Националните съвети нежелайки да бъде манипулирана от страна на властта.
3. Създаване на силни малцинствени лидери, добре платени от държавата които най-често обединяват в себе си несъвместими и противоречиви длъжности: нпр. лидер на партия и председател на Националния съвет, т.е. на власт и неправителствена организация. Така “дежурните” малцинствени водачи още от времето на Милошевич, срещу добри пари монополизираха в свои ръце малцинствените проблеми и продължиха отвътре да провеждат държавната политика към малцинствата, а не да водят малцинствената политика към държавата – както би трябвало да се очаква в една демократична страна.
4. В крайна сметка, всичко си продължи по старому: обучението в училищата се провежда на сръбски език; сведени са до минимум часовете по български език без елементи на българска национална история и култура, но със забележителна антибългарска нагласа; сръбският език се използва и пред държавните и правосъдни органи на властта; църквата продължава да е проводник на държавната политика... В резултат на всичко това Босилеград продължава да се намира на последно място сред петте икономически най-изостанали (от общо 189) общини в Сърбия.

Е, кому е нужно всичко това?

Сърбия продължава да лъже България и международната общност, че ни е дала всички малцинствени права според най-високите международни стандарти, ние продължаваме да лъжем себе си и другите, че си имаме всички права докато

населението ни се топи

и сме убедително на последно място в Сърбия по всички показатели... През това време Косово стана независимо, Войводина и Санджак водят битка за автономия, власите също...

Липсата на реална политическа и икономическа подкрепа от страна на майка България и нежеланието на Сърбия да се занимава с изграждане на демократично гражданско общество, ни обрича на бавно и мъчително смилане под тежестта на двата воденични камъка. Всички искат от нас да изпълняваме длъжностите си към държавата Сърбия, да не изостряме двустранните и добросъседските отношения за да улесним пътя на България към Европа, да не застрашаваме мира и стабилността в региона... Но никой не се грижи за опазване на нашите малцинствени права които са първото и последното условие за нашето нормално развитие. Ние, естествено, все още не можем да се осъзнаем и категорично да поставим нашите искания. И затова всички заедно потъваме.

Но все пак, уважаеми политици от двете страни на границата, държавата е нещо прекалено сериозно за да може да се гради върху лъжи и фалшификации. Именно заради такива фалшиви идеологии ние в началото на 20 век останахме без майка родина, а днес вече останахме и без мащеха.

Иван Николов

За “Моста за сътрудничество”

Анализа на политическия живот на малцинствата в остатъчното държавно формиране Сърбия и Черна гора, показва увеличение на малцинствения национализъм като защитна броня срещу нарастващия държавен великосръбски национализъм. Липсата на реална интегриска политика към малцинствата, изведе на сцената ония политически сили, които къде гласно, къде негласно, заговарят етнически чиста Сърбия. На друга страна, това доведе до изолация на малцинствата които се затварят в себе си и все повече се обръщат към държавите майки.

Младите хървати и унгарци от Войводина все повече отиват да учат в Загреб и Будапеща и много малко от тях се завръщат във Войводина. Така Войводина на дълъг срок остава без малцинства, а точно това е целта на ония които заговарят тезата за етнически чиста Сърбия.

В такава ксенофобична атмосфера, застрашени от държавния великосръбски национализъм малцинствата търсят изход търсейки колективни права в разни форми на автономия или специален статус. Това особено си пролича след като и на практика се показва, че Закона за малцинствата и Националните малцинствени съвети са само органи за провеждане на държавен контрол над малцинствата. Впрочем, това си пролича още по времето на обществения дебат за Закона за малцинствата и особено по времето на формирането на националните съвети. Но на петооктомврийските герои, които се бяха затичали да стават “електори” и чиновници в националните съвети им трябваше да изминат още цели три години за да разберат, че са попаднали в капан.

Държавата хвърли значителни суми пари за създаването и финансирането на националните малцинствени съвети, създавайки по този начин лоялна на себе си бюрократична структура и подкупвайки по този начин една част от “дворцовата” малцинствена интелигенция. Това предизвика създаването на вътрешномалцинствена опозиция която едновременно се бие на два фронта: срещу държавния великосръбски национализъм и срещу собствените си малцинствени водачи на служба при националните съвети. Това се вижда от сравнителния анализ на политическите процеси в унгарското, мюсюлманското, влашкото, словашкото и българското малцинство. При всичките общото е това, че тоя модел безпогрешно работи по един и същ начин и навсякъде показва едни и същи резултати: отслабване на малцинствата и укрепване на политиката за етнически чиста Сърбия. Отговаряйки на държавния етнонационализъм, малцинствата излизат с разни автономистки искове, защото за друга, гражданско-либерална опция, те просто нямат събеседници в Белград. Това обаче в Белград се тълкува като нелоялност и поражда подозрения в сепаратизъм. Така национализмите стават непримирими и конфронтацията става неизбежна. Косово, Санджак и последните инциденти във Войводина не оставят място за съмнение накъде върви този процес.

В тази политическа мозайка само българското малцинство изостава далече от тия процеси, въпреки че имаше всички условия да дръпне далеч напред. Концлагерската психология наследена от бившите Югославии, все още продължава да битува в главите на хората които претендират да се занимават с политическо мислене. В такава обстановка всеки подозира всекиго и всички се надпреварват да доносничат на органите за всичко. Именно тази психология доведе до разпадането на единствената национална партия на българите ДСБЮ. Тази партия, след Четвъртата си национална конференция имаше всички шансове да се реорганизира, да осъвремени програмата си и устава и да стане основна водеща политическа сила на малцинството. За съжаление, тя за броени месеци бе разбита с общи усилия на Великия брат и вътрешнопартийните агенти и негласната подкрепа на ония които повярваха, че след 5 октомври и свалянето на Милошевич всичко ще се реши от само себе си. В стремежа си да осребрят опозиционния си стаж и да се докопат до доходоносни синекурни длъжности в новата демократична система, при това и изкусно подмамени от демократичните емисари на сръбските партии пристигнали в Босилеград да набират привърженици, те побързаха да напуснат “националистическият ДСБЮ” и да се зачленят в разни “граждански”, “демократични”, “християндемократични”, “социалдемократични”, “проюгославски”, “радикални” и пр. партии които в Босилеград и Димитровград изведнъж се размножиха като гъби след дъжд.

Така кръгът около ДСБЮ се стесни. Личните слабости и съмнения, вероятният външен натиск, и редица други причини, разориха ядрото на партията в Босилеград. Пипалата на Великия брат опасно се промъкваша към КИЦ-а. Опасявайки се от овладяване на медийното пространство, някой сериозно се постара да скара КИЦ-а в Босилеград и КТ “Кодал”. Безуспешните усилия на лидера на ДСБЮ Йовица Костов да овладее КИЦ-а, приключиха с изключването на Иван Николов и Радко Стоянчов от ДСБЮ, но поне засега, предотвратиха опасността да го сполети съдба на ДСБЮ. По-

късно КИЦ-а бе атакуван още по-коварно в гръб, но въпреки това, успя да оцелее и дори да постигне значителни резултати на културното поле.

Започналата дейност по реформирането на Програмата и Устава на ДСБЮ спря. Лансираната теза за автономия на българското малцинство, (нещо което днес заговарят всички по-сериозни малцинства в Сърбия), бяха атакувани не от друг, а от лидера на ДСБЮ Йовица Костов и то като “утопия”, “...(не)зачитане на Конституцията на държавната общност Сърбия и Черна гора” и пр. Голословният стремеж на Йовица Костов “...за по-бързо и по-ускорено влизане на държавата в която живеем, в Европейската общност”, (но без уважаване на ценностите върху които почива европейската цивилизация), разпръсна като сапунено мехурче илюзиите и очакванията на хората от ДСБЮ. Това се потвърди на изборният провал в рамките на “Заедно за толеранция” на Расим Ляич, който, въпреки загубата на изборите, бе награден с министерски пост в Правителството на Кошунница. Двете водещи фигури в ДСБЮ инж. Йовица Костов и д-р Ангел Йосифов също бяха наградени със съответни постове в Националния съвет на българите. По този начин правителството на Кошунница високо оцени ония, на които избирателите в Босилеград и Цариброд удариха жесток шамар.

И въпреки че ДСБЮ и фактически и юридически не съществува, “благонадеждното” му ръководство, (на щат при Националния съвет на българите), продължава напук на членството си да държи печата и архива на ДСБЮ, изчаквайки оня момент когато ще се открие “резервния стол” за българското малцинство в Скубщината на Сърбия, за да може като “национална партия” да излъчи “депутат” който да продължи да изпълнява държавните поръчки за окончателно унищожаване на малцинството.

Държавата отново ще може с чиста съвест да заяви пред международната общност и пред България, че е дала всички права на малцинствата. Обаче, отвън никой няма да може да забележи, че тия малцинства се управляват от “кукли на конците”.

Дотогава малцинството, притиснато икономически, може и да изчезне “интегрирайки” се навътре и “емигрирайки” навън.

Най-тревожното от всичко обаче е, че българското Правителство напоследък като че ли не иска да се ангажира с правата на българското малцинство в Западните покрайнини. Въпреки че срещите на най-високо равнище между двете държави зачестиха, в официалните изявления само от време на време се промъква по някоя конвенционална фраза за българското малцинство “като мост на сътрудничество”. Засега все още не е ясно дали премълчаването на проблема с българското малцинство е тактически ход с оглед на външнополитическите приоритети за членство в ЕС или пореден завой на българската дипломация в името на криворазбраните “добросъседски” отношения със Сърбия. Не че някой има нещо против тях. Просто трябва да се знае, че българите в Западните покрайнини не искат отново да бъдат зазидани в “моста за сътрудничество” между България и Сърбия.

Иван Николов

Балът на вампирите продължава

Сръбският национализъм непрекъснато се възстановява и крепи върху същите постановки които навремето поставиха Добрица Чосич и Милорад Екмечич. Събитията от последните месеци и особено риториката на сръбските политици ясно показват, че те не са се отказали от великосръбските си цели без оглед на това че срещу Милошевич и Шешел се води дело в Хага за

“съвместно престъпно начинание”.

Създаването на сръбската етническа държава е толкова очевидно, така че международната общност не може да не потърси отговорността на Белград за разбиването на Югославия в изтеклите 15 години.

Опитите на Белград да умали и “оправдае” жертвите в Сребреница предизвикаха остри реакции в света. Сръбските националисти не си дадоха сметка, че в Сребреница Европа всъщност защитава своите ценности и че самата тя също трябва да признае грешките си, пък били те и френски в

рамките на омиротворителната операция. По липса на друг виновник, сръбските политици стовариха цялата си

ярост върху няколко жени

които оглавяват неправителствени организации: Соня Бисерко, Биляна Ковачевич Вучо, Наташа Кандич, Соня Лихт и др.

Неспособни да се занимават със съществените въпроси които измъчват сръбското общество, сръбските политици през лятото отвориха всички държавни въпроси за решаване: Босна, Черна гора, Косово и Македония, където се опитаха да създадат собствена черковна организация чрез архиепископ Йован, въпреки че там има Македонска православна черква. В Македония счетоха това за посегателство върху държавния суверенитет, и хвърлиха сръбският отец с македонско гражданство в затвора. Общата опасност от албанците, все още прикрива истинската същност на сръбската политика в Македония която счита, че

Балканите държи оня,

който контролира долината на Вардар.

В Черна гора сръбските националисти предизвикват и насърчават конфликти с цел предотвратяване на референдума за независимост. Митрополит Амфилохийе Радович от позициите на радикалното крило на Сръбската православна черква вече се превърна в сериозна политическа личност. В сътрудничество с армията той на върха на планината Румия с вертолет спусна

тенекиена черквица

която трябва да символизира надмощието на Сръбската православна черква и заплаши, че ако Черна гора се изясни за независимост, той ще иска отнетите черковни земи които, според него, се простират върху една трета от територията на Черна гора! През това време традиционният черногорски гуслар търкаше в гуслите и разтягаше някаква приспособена черногорска песен: “Романийо остана без грана, ако издаш брата Радована” (Караджич). Разбираемо е защо сръбските националисти се ужасяват от черногорската независимост – тя окончателно ще погребее техните блянове за Велика Сърбия. Но е неразбираемо защо Сръбската православна черква, чак дотам трябва да фанатизира нацията в името на един неосъществим политически проект. Ако всички хора са Божие създание, черквата трябва да ги съди по това как те зачитат Божиите, а не националистическите заповеди.

Вместо диалог с албанците, сръбските медии продължават да подгръват напрежението на Косово. По липса на други идеи те лансираха тезата за

сръбска автономия

на Косово. В същото време унгарски опозиционни партии и неправителствени организации поискаха унгарска автономия във Войводина! Кое то никак не е лошо, стига сръбските власти да искат да дадат на другите това което иначе искат за себе си.

Босна също заведе дело срещу СиЧГ за геноцид. Много е важно да се премине през всичко това защото само така може да се разобличи великосръбския проект и трайно да се стабилизира ситуацията в региона.

По повод 10 години от операцията “Олуя”, сръбските власти се опитаха да я представят като незаконна военна операция и да смегчат собствената си отговорност за войната. Тадич и Месич продължиха да спорят за характера на войната изхождайки от обвиненията на Трибунала.

Противно на всички очаквания на международната общност, великосръбския национализъм отново

надига глава

и застрашава мира на Балканите. Или както каза Вилиям Монтгомери във в-к “Данас”: “Разпадането на Югославия 1991 беше реалност и най-добрият начин бе, не да се правят ялови опити да се

предотврати неизбежното, а да се концентрира всичката енергия върху това, разпадането да бъде мирно”.

Централен въпрос за Балканите продължава да е сръбският въпрос. Но неговото решаване не може да бъде за сметка на съседните народи. Балканската криза може да се реши когато се решат напреженията в самата Сърбия и когато тя се ограничи дотам докъдето наистина е сръбско. Само такъв подход може да предотврати сръбската агония и да предотврати непрекъснатото възстановяване на сръбския национализъм.

Иван Николов

Откъс от една дипломна работа

“Братство” и “Бюлетин” – изследвания, сравнения, критики

Огромното ми желание да концентрирам вниманието си върху печатните медии в Западните покрайнини най-накрая се осъществи. Не случайно за тема на дипломната ми работа избрах “Съдбата на българите от Западните покрайнини отразена чрез печатните медии в Братство и в Бюлетин (2000-2005г.)”. Една от причините бе, че в медиите въпросът за българите от З. П. присъства символично, макар и със запазен потенциал за актуалност. Пълното мълчание десетилетия наред по въпроса за З.П. се съчетава с почти пълно отсъствие на журналистически изследвания за печатните медии.

Местните печатни вестници в “Братство” и в “Бюлетин” предоставят свободен дебат по въпроса за съдбата на Босилеград и Цариброд. Като тематика “Братство” и “Бюлетин” събират във фокуса на вниманието главната проблематика на социалния живот на българите. Следователно, двата вестника отразяват социалния и духовния живот на българите от покрайнините. В колективния портрет на българското малцинство в С и ЧГ, с днешна дата, те показват, че в отражението на действителността е срещата с истинския живот на българите, с настанилата се материална нищета и културен упадък. Тази истина би могла да звучи ясно, но и сухо в една политическа реч, но талантът на местните вестници я облича във формата на трогателно наблюдение. В социалната интерпретация на действителността в З.П. печатните медии шрихират единични портрети на обикновените хора и на техния обобщен образ.

Кратка ретроспекция разкрива главните тенденции в движението на тематиката. Очевидно те търпят еволюция от преповтаряне на теми за историческото минало на З.П. до разширяване на проблематиката – езикът, бедността, безработицата, кризата на политическия морал, бъдещето на З.П. и пр. Отчитайки тези обстоятелства, процеса на превръщането на въпроса, за съдбата на българите във “философия на местните вестници”. В търсенето на историко-понятийната същност на темата проследих и анализирах количествените измерения на приоритетните теми във в. “Бюлетин” и в. “Братство”. Основен обект на изследването ми са материали от двата вестника, излезли от печат и публикувани между 2000-2005 г. Използвах и публикации до 2000 г. В отчитането на медийния образ на в. “Братство” стигнах до следните изводи:

1. В. “Братство” предоставя свободна територия на жанрови конфигурации. Съществуват почти всички родови форми: новини, събитейни репортажи, информационни кореспонденции, информационни интервюта.
2. Аналитичните жанрове (проблемното интервю, дискусия) се използват с известна доза съдържаност.
3. Стилът на писаната реч е съдържан, дори суховат, с хумористична тоналност на образи и действия.
4. Що се отнася до политическите коментари, въпреки усиленото отдалечаване от баналността и едностранчивата суховатост, те носят белези на известна повърхностност.
5. Наличие на аналитична недостатъчност – крайно едностранчиви обяснения и отсъствие на различни позиции.
6. Прогнозирането (израз на професионализъм) отсъства от структурата на вестника. Въпросът не опира само до компетентност.

В. “Бюлетин” реализира идеята за социално отговорна журналистика, и с оглед на един от най-важните аспекти на гражданските права – право на информация и информираност. В. “Бюлетин” несъмнено подпомага в социалната ориентация на българите в З. П. в следните направления:

1. ориентация във фактите и процесите (къде, какво става в З. П.);
2. ориентация в интересите на българите.

В. “Бюлетин” се разграничава от едноличната и огледална журналистика “къде, какво и кой какво”. Силата на вестника се дължи най-вече на открития текст и свалените бариери.

Журналистическите съобщения на в. “Бюлетин” се отличават с плътност (достатъчна информация) с ясно изразен психологически компонент (съпреживяването). Ярка образност, активно присъствие на емоционалност, отговор на реални обществени потребности, с една дума-в. “Бюлетин” не случайно привлича голяма част от аудиторията в З.П. В “Бюлетин” поставя ред в многообразието от случващото се в Сърбия и България, слагайки акцент върху проблемите в З.П. – език, безработица, бъдеще и пр.

От друга страна, трудно е малцинството да се ориентира само на базата на новинарските съобщения. Без анализ получената информация си остава на фона на голата фактология. Анализите във в. “Бюлетин” са насочени не само към миналото и настоящето, те изпреварват, предупреждават, прогнозираат. Именно анализите засилват реалистичната атмосфера и доверието към вестника. Яркия белег на в. “Бюлетин” е разговорния стил (непосредствен контакт с малцинството). Сред езиковите средства преобладават въпросителните изречения (интервю, дискусия, анкета-по въпроса за езика), подбудителните изречения (нпр. в коментар за безработицата, бедността и безизходната), реторични фигури, директни обръщения – особено в предизборните дискусии и т.н. За разлика от своя предшественик – (в. “Братство”), в. “Бюлетин” още от първия си брой концептуализира въпросите за свободата на словото, социалната отговорност и етиката. В. “Бюлетин” изцяло е погълнат от идеята за национално спасение, за разлика от в. “Братство”, който е резервиран спрямо проблемите на малцинството.

С избраната от мен тема целях сегашните и бъдещите читатели да се запознаят с печатните медии в З.П. и моят възглед да ги провокира в търсенето на ефективни решения на въпроса за съдбата им, с помоща на печатното слово

Александра Димитрова

На прага на Европа

Балканският регион бавно и сигурно влиза под чадъра на Европейския съюз. С отварянето на преговорите за стабилизация и придружаване със СиЧГ, Европейския съюз най-накрая очерта своята политика към Западните Балкани. Същевременно започна преговори за членство с Хърватия и Турция и наяви преговори за стабилизация и придружаване с Босна и Херцеговина. С този пакет ЕС реализира заключенията от Солунския самит, (2003), когато бе взето решение всички балкански страни под определени условия да могат да кандидатстват за членство в ЕС. Обаче, самият тайминг показва определено узряване и на ЕС, който почти едно десетилетие се луташе в търсенето на решения за Балканите. По липса на либерален елит който да бъде носител на възприемането на европейските ценности и задълбочаване на демократичните процеси, ЕС реши, отзовавайки се на нуждите с този пакет да стане стана фактор за мобилизация на региона. С този ход ЕС реши и въпроса за регионалната стабилност и сигурност, което има и по-широко стратегическо значение за цяла Европа. Това за Сърбия е път, който практически няма друга алтернатива.

Всички страни в региона единодушно приветстваха това решение на ЕС, въпреки че се различават във вижданията си за общото европейско бъдеще на Сърбия. В този поглед Сърбия се изправи пред най-големи трудности. Те преди всичко са последствие от нейните вътрешни икономически, политически и обществени ограничения. След началния възход след октомври 2000, с убийството на премиера Зоран Джинджич всичко е в застой: държава с недефинирани граници, без конституция, централизирана власт, прекъсване на сътрудничеството с Хага, забавяне на икономическите реформи.

Определението “за Европа”, което на вербален план не оспорват нито политическия елит, нито повечето граждани, не е скрепено с ясен обществено-политически консенсус, който да гарантира сериозността на една такава ориентация. Напротив, в много важни сегменти, важни за самата

Сърбия, а особено за нейните отношения със страните в близкото обкръжение, като че ли съществува негласен антиевропейски консенсус. Обаче заради натрупаните неразрешени икономически, политически и обществени проблеми, малцинственото правителство няма голям избор на опции които да следи. Именно, ЕС, ММФ и Световната банка, в изминалите две десетилетия върнаха правителството на Кошуница на пътя, който проправи правителството на премиера Джинджич. Така Воислав Кошуница драстично промени своето становище към Трибунала в Хага, (“Хага е въпрос над въпросите”), без оглед на това, че всички обвинени изпращаше в Хага като “доброволци” в името на висшите национални интереси. И на икономически план, въпреки доста бавно, правителството на Кошуница върви по следите на предишното правителство, главно в областта на монетарната и финансовата дисциплина, без които не би получило международна финансова подкрепа.

След убийството на Джинджич Запад приспособи политиката си към реалността, която значително се различаваше от надценената картина за Сърбия непосредствено след 5 октомври. Трябваше му три години да разбере, че наследството на Милошевич е много по-сериозен и по-дълбок проблем от неговото сваляне. Показва се, че корупцията, сиромашията и неспособността да се управлява са много по-големи проблеми, и че “демократичната революция” всъщност сама доведе до прегрупирането на кликата на Милошевич. Корените на неуспеха генерално лежат в старите социални и културни слабости, включително и липсата на солидни икономически и политически институции, и образована, политически мотивирана и икономически динамична средна класа която да спазва законите. Също така липсва политическа партия която да е способна да мобилизира широка подкрепа за и без това трудният преход.

Затова Сърбия, както и толкова пъти досега, отново е пред съдбоносно решение: определяне за Европа или изолация, тоест либерална или консервативна опция. Обстоятелството, че на политическата сцена доминира консервативната (органицистка) опция, с подкрепа на партията на Милошевич СПС, и неформална коалиция на разни равнища със Сръбската радикална партия на Воислав Шешел сочат, че трансформацията на Сърбия в модерна държава ще върви по трънлив път, обструиран от все още силните консервативни структури които защитават придобитите привилегии. Един от архитектите на сръбският националистически проект и все още влиятелна фигура в “сивата зона” на сръбската политика, писателят Добрица Чосич в интервю на националният ежедневник “Политика” каза, че “брюкселските комисари ни и бомбардираха и ни сложиха в държавният провизориум в който се распъва и хленчи народа и на Сърбия и на Черна гора. А ни застрашават и с “интегриски” асоциации разтуряйки Република Сръбска и карайки сръбите да живеят в лагера на “мултиетническото Косово” заедно с убийците си”.

Пакета за Балканите съвпадна с решението на международната общност да започне с решаването на статуса на Косово. Очевидно е, че Сърбия за загубата на Косово ще получи компенсации в ускорено придружаване към европейските интеграции и анулирането на дълговете. Това предложение публично не е прието, защото очевидно няма политическа смелост, чрез решаването на статуса на Косово, да се направи равностойка която доведе до неговата загуба. Освен неподготвеността да се изправят пред близкото минало, сръбският политически елит показва невероятна придиричивост по отношение на възприемането на новата реалност. Въпреки че разплитането на косовският възел драматично се приближава, Сърбия все още не е дефинирала своята стратегия за преговори (освен онази “повече од автономия, по-малко от независимост”).

По медиите се представя стереотипа, че международната общност иска да отнеме Косово, (и то цялото) от Сърбия, че то е част от северна сръбска територия която е под временно международно управление, че сръбската власт е “готова” да даде на албанците пълна автономия и т.н. Междувременно, със сръбската общност на Косово (около 100 000 души) непрекъснато се манипулира и съществува реална опасност, че към края на преговорите за статуса на Косово (2006г.) ще се стимулира масово изселване на сръбите, подобно на онова в Хърватия. Геостратегическата позиция която Сърбия има когато става дума за региона колкото и да е умалена, сега сръбският елит се опитва да осребри и без никакви усилия да се отзове на исканията на международната общност. Именно такова отношение към европейската опция е главна опасност за европейското бъдеще на Сърбия.

Международните представители от белградската конференция “Сърбия след пет години” (октомври 2005) изпратиха недвусмислени послания че е “дошло време да се изясни докъде е стигнала Сърбия и кои са нейните приоритети”, но и че е крайно време “да се приключи с болната глава за сътрудничеството с Трибунала в Хага с това, че ще бъдат предадени останалите обвинени по

делото. Обаче, когато става дума за сътрудничество с Трибунала в Хага, съществува реално опасение, че с предаването на Радко Младич държавата ще започне да се държи като че ли е изпълнила всички свои морални задължения.

Сръбските националисти вече нямат нито потенциали, нито възможности да отстояват етническият държавен модел. Това е заслуга на присъствието на международната общност. Обаче, техният потенциал да възпроизведат национална хегемонизация, шовинистически кампании, етническо насилие и изолационистка, великодържавна политика, все още е голям и оставя дълбоки следи в междуетническите отношения.

Освен когато става дума за малцинства, агресивността става все по-голяма към всяко друго, алтернативно мнение. Може да се каже, че като никога досега са на удар преди всичко неправителствените организации, особено ония които се занимават с човешки права. На жестоки нападения е изложена и политическата алтернатива на която сегашната обществена атмосфера не оставя много място за по-активни действия. Свободата на словото е на удар повече от всякога, което е резултат от страхът на елитът който стоеше зад военния проект на Слободан Милошевич. Това е последната отбрана на проекта, не само пред съда в Хага, но и пред домашната общественост.

Соня Бисерко

(Helsinki povelja – октомври 2005)

Етническите инциденти във Войводина

Политическият, финансов и кадров контрол на Правителството на Сърбия над малцинствата, като фактор на инциденти на етническа основа

1. Въпросът с унгарската малцинствена общност във Войводина е открит и нерешен.

Ако господата Милошевич, или след него Джинджич, или сега Кошунца бяха обезпечили истинска персонална автономия за унгарците (но и за другите малцинства), както и тяхното пропорционално участие в парламента, сега щяхме да имаме съвсем друга ситуация.

Демократическата партия на унгарците във Войводина, вижда решението в установяването на унгарска (персонална) автономия и гарантирани места в парламента на Сърбия и Войводина от страна на Белград, както и в признаване на двойно гражданство от страна на Будапеща.

Персоналната автономия по модела на ДСВМ е политическа автономия на национална основа, която не изисква териториално разграничение, а дава възможност за легално откриване, изразяване и отстояване на основните интереси на унгарците във Войводина в областта на опазване на националната идентичност. Съвета на автономията има право да донася определени правни правила, както и изпълнителни права в областта на образованието, културата и информирането. (Езиковата равнопоставеност в обществения живот е работа на държавата и нейните отношения с международната общност).

Избирането на членовете на Съвета на персоналната автономия трябва да се провежда според принципите за избирането на депутати за Народната скупщина на Сърбия.

Избирането се провежда в малцинствените многопартийни обкръжения, въз основа на списъците на избирателите унгарци в Р Сърбия.

2. Съществуващата институционална система за осъществяване на правата на националните общности в Сърбия се базира основно на потребността за политически, финансов и кадрови контрол на властта в Републиката над унгарското малцинство като колектив. Целта на това устройство е непосредствен политически контрол над техните политически акти, както и обща доминация на сърбите над унгарците с цел да се ускорят естествените асимилационни процеси.

3. В институционалната система на първо ниво са Съветите за междунационални отношения в национално смесените общности. Според чл. 63 от Закона за местното самоуправление, тия институции са многонационални, под условие, ако в тях една националната общност представлява повече от 5% от цялото население или всичките общности надвишават 10% според последното преброяване в Р Сърбия.

Правоомощията на тези съвети са да обсъждат въпросите с осъществяването, защитата и подобряването на националното равноправие, съгласно закона и устава, и въз основа на това даване на предложения на общинската скупщина за които тя трябва да се произнесе в срок от 30 дни.

Компетенциите, състава и начина на работа на съвета за международни отношения се уреждат с решение на общинската скупщина съгласно устава.

Нито закона, нито подзаконовите акти не разработват тия норми, и затова тия съвети или не се формират или са неактивни.

Следващото стъпало в системата за защита на малцинствените права е Съвета на националните малцинства. Закона дефинира това тяло като необезателен орган. Ако се формира, тогава има правомощия в осъществяването на правото на самоуправление в областта на употребата на езика и писмото, образованието, информирането и културата. В решаването участва посредствено, заемайки становища и изразявайки мнения по актите на републиканската власт.

Закона предвижда и Съвети за национални малцинства. Без утвърдени със закона правомощия в Съюзния съвет за малцинствата влизат представители на националните съвети на малцинствата, като членове на Съвета. Състава и правомощията на Съвета определя Съюзното правителство. Това досега не е направено.

Според закона се създава и Съюжен фонд за национални малцинства. Досега не е взето решение за формиране на фонда.

Същевременно, с появата на интересите на международната общност, конкретно на ЕС за проблемите на унгарците във Войводина, Правителството на Република Сърбия донесе Наредба за Републиканския съвет за национални малцинства. Председател на това тяло е председател на Правителството на Република Сърбия а членове са представители на Съветите на националните малцинства и някои ресорни министри.

4. Системата на описаните институции на практика или не функционира или функционира само частично и деформирано.

Причините са отчасти в самата концепция на така структурираните институции, в тяхната недовършеност и присвояване на политическата мощ от страна на извънсистемните институции на Републиканския съвет за национални малцинства.

В условията на несъответното финансиране и функциониране на системата, несъществуване на Фонда за национални малцинства, когато в повечето общини още не са формирани съвети за международни отношения, Републиканския съвет за национални малцинства надраства всички други институции. На практика обслужва осъществяването на сръбските национални интереси в областта на отношенията с малцинствата.

Републиканския съвет държи под своя еднопосочен малцинствен контрол всички малцинствени институции, без националните съвети на малцинствата да имат възможност да упражняват обратно политическо влияние.

5. Не би било по-добре и ако тези политически институции функционираха. Несъвместимостта на най-различни правни правила довежда до колизия на правомощията, до ненужно удвояване на определени функции. ДСВМ вижда изход в донасянето на Малцинствен кодекс който единно да регламентира тази материя.

Институционализма който се оглежда в преголям брой на институции, както и пълният хаос в дефинирането на техните правомощия, дава основание за заключение, че се касае за несъвместими политически и юридически концепции за защита на правата на националните малцинства.

Тази концепция има два основни проблема.

Първият се отнася до липсата на легитимен представителен орган на определена малцинствена общност. С това не е определен и корпуса от правомощия който принадлежи на самите национални малцинства.

Вторият се оглежда в това, че институционално не е решен въпроса с повечепартийната демокрация вътре в малцинствената общност, както и нейното легитимно представяне в парламента на Сърбия и Войводина, чрез гарантирани депутатски места. Без списък на избиратели унгарци в Сърбия и свободни многопартийни избори за Съвета на пресоналната автономия и избиране на депутати на унгарската общност в парламента на Сърбия и Войводина няма възможност за демократична интеграция на малцинствата в обществения и политически живот на Сърбия и Войводина.

6. Движението на младото поколение унгарски политици което се появява в извънституционалните, но в Европа приети демократични форми на политическо действие, сочат както за сериозните проблеми във функционирането на системата на малцинствените институции, така и за необходимостта политическия елит на Сърбия да реши какъв тип отношения иска да създава с националните малцинства.

Истинската политическа автономия намалява политическия контрол на политическия елит в Сърбия, но и създава база за истинско делотворно сътрудничество.

Сегашната концепция заснована на връзките с тесен слой унгарски политици държи и тях и малцинствените институции под еднопосочен политически контрол, и създава напрегнати, несигурни и непредсказуеми отношения между унгарците и сърбите.

7. Този модел на отношения може да функционира само до оня момент, докато Будапеща не промени сегашното отношение към разделеният политически елит на унгарците във Войводина.

Прилива на финансови средства от Унгария предназначени за опазване на националната идентичност на тукашните унгарци, чрез същите, (контролирани от Сърбия), персонални канали, чрез които се разпределят и оскъдните средства от Белград, ефикасно действат във функционирането на системата за политически контрол над малцинствената общност, но не решават основния проблем. А той е функциониране на малцинствената общност като колектив.

Европейската перспектива не е в политически контролираните малцинства, нито в тяхното мотивиране за асимилация. Изхода е в демократичен обществен живот вътре в малцинствената общност, и в сътрудничество за постигането на двустранно приетите цели, каквато е например влизането на Сърбия в ЕС.

Сега положението е такова, че сянката на недемократичните постъпки и духът на малката антанта се надвиват над отношенията между сърбите и унгарците във Войводина. Политическият, финансов и кадров контрол на Правителството на Сърбия над малцинствата под формата под която се извършва, представлява фактор за инциденти на етническа основа.

Касае се за модел от миналото. Демократичните промени са неизбежни, възможни и биха били двустранно полезни. И благоприятни за предотвратяване на инциденти на национална основа.

Андраш Агощтон

председател на Демократичния съюз на унгарците във Войводина

Демократична партия на унгарците от Войводина

Изхода е в гласуването на малцинствен кодекс

Съобщение, 04. 10. 2005г.

Демократичната партия на унгарците от Войводина (ДСВМ) подкрепя политическата инициатива, изразена в писмата на гражданските организации С5 от Нови Сад до министъра за малцинствата г. Расим Ляич.

ДСВМ на времето оказва своята решителна съпротива за гласуването на малцинствения закон поради това, че този акт заобикаля истинската политическа персонална автономия за малцинствата в Сърбия, тоест в тогавашна Югославия.

Донасянето на закона който заобикаля исквете за автономия, беше причина ДСВМ да не участва във формирането на Националния съвет на унгарците от Войводина, който смятаме за легален, но не и за легитимен.

Имайки предвид спорното действие на това тяло под ръководството на г-н Ласло Йожа, ДСВМ изтъква необходимостта от по-бързо донасяне на Малцинствен кодекс на равнището на Сърбия, както и формиране на министерство за малцинства.

В този смисъл, ДСВМ и по-нататък счита за актуална инициативата за донасяне на малцинствен кодекс, която достави на министър Ляич в началото на тази година.

Писмо на гражданските организации С5 от Нови Сад до министър Ляич

Уважаеми господин Ляич!

Обръщаме се към Вас въз основа на член 45. от Конституционната харта на държавната общност Сърбия и Черна гора, като към министър отговорен за осъществяването на човешки и малцинствени права, във връзка с някои въпроси свързани с проблемите с осъществяването на член 19 от Закона за защита на правата и свободите на националните малцинства (по-нататък: Закон), които се отнасят за работата и функционирането на Националния съвет на унгарците от Войводина (НСВМ).

Причините за нашето обръщане са следните:

Известно Ви е, че НСВМ не е формиран според принципите за “пропорционалност и демократичност”, както това се налага с алинея 12, Член 19 от Закона. В него, освен Съюза на унгарците от Войводина, не са застъпени останалите партии и неправителствени организации на унгарците от Войводина. Сред 35-те членове на Съвета има само 5-6 “извънпартийни”, които “имат доверието на Съюза на унгарците от Войводина, а останалите са или членове на СВМ или на Гражданското движение на унгарците от Войводина, който е сателитна партия на СВМ и който неотдавна и формално се обедини със СВМ, а работата му се засновава на принципа на строга партийна дисциплина.

НСВМ още от основаването си, предприе редица лоши ходове, а от друга страна не направи нищо по съществените въпроси за живота на унгарците от Войводина. Такова поведение на съвета доведе до широко недоволство на унгарската национална общност.

Като председател на НСВМ, Ласло Йожа не се обади във връзка с инцидентите с национални белези, а когато бе политически притиснат, каза, че той и националните съвети не са надлежни за това. И до ден днешен не е регламентиран въпроса за внос на учебници от Унгария. Националният състав на работещите в институциите на всичките три власти (законодателна, изпълнителна и съдебна) е все по-лош. Не е решен въпроса с основните училища в Нова Църня и Торда. В Нови Бечей, общинската власт, нарушавайки закона и постоянно измисляйки нови причини, не иска да сложи табелки с двуезични имена на селищата. В Суботица кръщелните свидетелства все още не се издават двуезично, според правописа на унгарския език. Председателят и НСВМ с години нищо не правят за подобрене на средната образованост на трудовоспособната част на унгарското национално малцинство във Войводина. И сега като връх на всичко, след редица обещания, че няма да се стигне до това, НСВМ и неговият председател просто предадоха единствения дневен вестник на унгарски език на Съюза на унгарците от Войводина (СВМ) и лично на Йожеф Каса.

Това, че НСВМ е съставен от членовете само на една партия – Съюза на унгарците от Войводина – доведе до политически монопол на тази партия при решаването на въпроси от значение за цялата общност на унгарците от Войводина. Това се показва особено при превзimanето на учредителните права на дневният вестник “Magyar Szó”, който излиза в Нови Сад, седмичника Het Nap, и младежкия лист Keres Ifjusag. Учредител на тия листове беше Скубщината на Войводина, но след един безпринципен договор между лидерите на СВМ, Социалдемократическата лига на Войводина и Демократичната партия – Скубщината на Войводина на 29 юни 2004 година пренесе учредителните права на нелегалния и нелегитимен Национален съвет на унгарците от Войводина.

В работата на съвета е установена практика въпросите които се слагат на дневен ред на съвета, преди заседанието да се разглеждат на “фракцията на СВМ” и приемат становища, които – с прилагането на строга партийна дисциплина – обезпечават мнозинство от две трети и се превръщат в решения на Съвета. Това, че решенията фактически се взимат още преди заседанието на Съвета (чрез гласоподавателната машина на СВМ) говори за нейният “демократичен” характер.

Най-нов пример за това е заседанието на Съвета от 23 септември 2005 година, когато Съвета, противно на интересите на унгарците от Войводина които са изразени в бройните реакции на гражданите, но и чрез пет неправителствени организации от Нови Сад – потписнички на това писмо – и съпротивата на останалите три партии на унгарците от Войводина които не участват в работата на Съвета (ДЗВМ – Демократична общност на унгарците от Войводина, ДСВМ – Демократична партия на унгарците от Войводина, ГСВМ – Граждански съюз на унгарците от Войводина) донесе решение за “по-нататъшна реорганизация” на Д.О.О Magyar Szó и за пренасяне на дневния вестник под същото име от Нови Сад в Суботица. Заради това някои членове на съвета си подадоха оставки и се очаква, че ще има още оставки.

Тъй като решението беше взето набързо и противно на всички демократични правила, основателно се съмняваме в честността и добрите намерения на господин Йожа, и не изключваме възможността много скоро да се стигне до приватизация на деловата сграда на Magyar Szó в Нови Сад чиято стойност е голяма, и може би и ще се препусне на някой консорциум от бизнесмени от Суботица, Будапеща и Белград и то по значително по-ниска от пазарната ѝ стойност цена.

За съжаление, не можем да изключим възможността, че министърът и министерството ще преценят, че властта в Сърбия е директно заинтересована точно за такава работа на НСВМ. За такава възможност ни сочи и поведението на Ласло Йожа при взимането на решение за преместване и разпокъсване на Magyar Szo. Неговите недемократични и диктаторски постъпки, невзимане предвид дори на най-елементарните изисквания за прилагане на демократичните процедурни правила (преди решаването не разреши да изнесат становищата си ония които бяха против решението за разпокъсване на Magyar Szo), както и незаинтересоваността на министъра и представителите на министерството да присъстват при решаването за Magyar Szo, като единствен дневен вестник на унгарски език в Сърбия, ни дават основание да мислим, че и самата държава отнема правото на обективно информиране на унгарците във Войводина.

Ако властта си мисли, че поведението на Ласло Йожа и на по-голямата част от членовете на НСВМ в условията, когато сръбската власт упражнява над тях непосредствен политически и изпълнителен контрол е редно, и че сърбите от това ще имат полза, тогава тя греши много.

В алинея 5 от член 19 от Закона, освен че е казано, че “Съвета се финансира от бюджета и донации”, не е регламентиран нито начина на финансирането, нито начина на харченето на средствата.

Според заключителния баланс, Националният съвет на унгарците от Войводина през 2004 година от Република Сърбия е получил 4,1 милиона динара, от АП Войводина 2,3 милиона динара за работа. За 2005 година от републиканския НСВМ са отпуснати 5,2 милиона, а от страна на покрайнината 2,6 милиона динара. Средствата разрешени от страна на Република Унгария за програмни цели достигат 10,6 милиона динара.

На по-широката общественост обаче не е известно, за какво са изразходвани тия пари, по какви критерии са разделени, както и за това какви са разностите за бюрократичния апарат на Съвета (функционерите и работещите). Освен това, средства от Съвета могат да получат само ония организации и програми които са под влиянието на СВМ. Особено се счита за неприемливо, че председателят на НСВМ, господин Йожа, когото наричат още и “касиер на унгарците от Войводина” е същевременно и главно доверено лице на Фондацията Илиеш от Република Унгария за Сърбия, така че той лично осъществява решаващо влияние за разделяне на средствата и от Сърбия и от Войводина, както и от Унгария. Този въпрос, поради противопоставяне на интересите и осъществяване на контрол как се изразходват средствата, изисква спешно решаване. Освен това, председател на съвета е и потпредседател на управителния съвет на Д.О.О Magyar Szo, където също има главна дума.

Фактът, че закона е донесен още в бившата СР Югославия създава проблеми при неговото прилагане в Сърбия. Така например, отнета е възможността за обръщане до съда на малцинствените общности, право на тнр. конституционна жалба, гарантирана с член 23 от Закона. Именно, съдът който според този закон е надлежен за жалбите за нарушаване на конституционни права и свободи на принадлежащите към малцинствата е Съюзният съд, който е престанал да съществува от деня на донасянето на Конституционната харта на Сърбия и Черна гора и конституирането на държавната общност.

От горното ясно произлиза, че въпроса за мястото и ролята на националните съвети в политическата система трябва да се реши институционално с новата конституция на Сърбия и Войводина, защото националните съвети не могат да бъдат заместители за пропорционалното участие на малцинствените общности в парламентарното решаване. Обаче, донасянето на тази Конституция закъснява пет години.

Въпреки съществуването на широко недоволство в народа, и при положение, че със закона и другите норми не е предвидена демократична процедура за смяна на председателя и съвета изцяло, единствен изход виждаме в ревизия на работата на съвета от страна на министъра за човешки и малцинствени права.

Господин Ляич,

Вие, в качеството си на министър установихте, че съществуват условия за изпълняване на ролята на електори при конституирането на този съвет, и ние смятаме, че експертните и политическите оценки и тълкувания на въпроса да ли съветът действа или не в духът на съществуващите предписания, пак трябва да дадете вие. Затова ви предлагаме в най-къс срок да задвижите процедура за ревизия на дейността на НСВМ, който още от началото си е нелегитимен, а сега направо работи във вреда на унгарците от Войводина.

В последната алинея от член 19 на Закона е предвидено, че гражданите на избори избират националните съвети. Обаче законите с които се регламентира статуса, положението,

пълномощията, както и правилата за избирането на националните съвети и до днес не са гласувани. Затова настояваме спешно да предложите гласуването на такъв закон

При избирането на новите демократични национални съвети трябва да се обезпечи нито една партия да няма решаваща роля и всички части на националната общност да бъдат равноправно представени. Особено трябва да бъдат представени в Съвета неправителствените организации което сега не е случай както и прозрачност в изразходването на средствата.

Имайки предвид самоволното поведение на председателя, но и на Съвета изцяло, както и запазване и толериране на политическата атмосфера в която унгарците от Войводина поради постоянните инциденти на национална основа, се чувстват застрашени, подписниците и партиите които ги подкрепят, ще се обърнат към обществеността и международните институции и ще ги запознаят с настаналото положение.

Тия становища подкрепят Демократичната партия на унгарците от Войводина, Демократичната общност на унгарците от Войводина и Граждански съюз на унгарците от Войводина.

“Аргус” – Гражданско сдружение в Сърбия за права на малцинствата, д-р Джердж Гал, председател.

Научно дружество на унгарците от Войводина

д-р. Бела Рибар, председател

Дружество за защита на паметниците на културата и тачене на националното наследство

Ференц Пап, председател

Сдружение на просветните работници унгарци във Войводина

Маргит Надж, председател

Унгарски читателски клуб в Нови Сад

Матушка Мария, председател.

В Нови Сад, 04.10.2005г.

От платформата на Съюза на унгарците във Войводина, която Йозеф Каса е предал на премиера Кошунница.

Микрорегиони за унгарците

СВМ иска гарантирана пропорционална застъпеност на малцинствата в Скубщината на Сърбия. За унгарския език – равноправна служебна употреба със сръбския език в смесените среди. Забраняване на всички действия които могат да доведат до промяна на етническата структура във вреда на малцинствата.

Трябва да се признаят индивидуални и колективни права на малцинствата и малцинствено самоуправление.

С най-високият правен акт да се гарантира пропорционална застъпеност на националните малцинства, защото това е едно от най-важните предусловия за пълна и истинска равнопоставеност. На териториите на които традиционно и в значителен брой живеят малцинства, органите на властта трябва да приближат структурата на заетите до националната структура на местното население.

Забраняване на промяната на структурата на населението:

С Конституцията е нужно да се гарантира в ония селища, градове и територии които традиционно и в значителен брой са населени с малцинства, да не може да се променя националната структура с организирано изселване или населяване. Необходимо е да се забранят всички ония програми и мерки на властта и други програми които могат да доведат до промяна на етническата структура на населението на териториите населени с национални малцинства, каквито са организирано трудоустрояване или изграждане на жилища за хора, които живеят извън дадена територия.

Същевременно тази забрана не може да се отнася за спонтанна миграция тоест на промени вследствие на раждаемост и смъртност. С такава конституционна разпоредба биха могли да се ограничават ония евентуални, в миналото вече използвани и частично осъществени намерения,

чиято цел е промяна на етническата структура на населението, прогон и злепоставяне на националните малцинства.

Граници на административни окръзи и избирателни единици:

При определяне на границите на различни управителни окръзи, местно самоуправление и избирателни единици, е необходимо с конституцията да се гарантира, че териториите които традиционно и в значителен брой са настанени с малцинства, да не могат да се разделят, а особено не тогава, когато териториите представляват обща географска, стопанска и езикова цялост.

Право на формиране на мултинационални малцинствени региони:

С оглед на това, че последователното осъществяване на малцинствените права, често изисква сериозни, последователни и приспособени към местните условия усилия и мерки на властта, поставя се въпроса за необходимостта от даване на конституционна възможност за пълно осъществяване на правата на известни територии традиционно и в голям брой настанени с малцинства, да могат да създават микрорегиони, като специфични форми на териториално самоуправление. Тия мултинационални териториални самоуправи биха имали собствени скубщини и изпълнителни органи.

На територията на мултинационалните самоуправи, езика на малцинството което там е настанено и сръбският език трябва да бъдат равноправни, а работещите в органите на държавната власт трябва да знаят и двата езика. При настаняване на работа в администрацията трябва да се приложи принципа на пропорционално и съразмерно трудоустрояване съобразно националната структура и.т.н.

Такива мултинационални региони биха могли да формират поне пет местни самоуправи ако това населението поиска с референдум. Правомощията и организацията на такава мултинационална регия биха били регламентирани с Устава на регията.

Официално като сръбски

За националните малцинства изобщо, а за по-големите национални общности каквато е унгарската – е особено важно на териториите на които традиционно са настанени малцинства, да могат безпрепятствено и последователно да използват своя език, както на публични места, така и в частния живот. Заради това смятаме че е важно, новата конституция да познава и понятието равноправно служебно използване на езика, което би дало възможност на териториите които традиционно и в значителен брой са настанени с малцинства езикът на малцинството да бъде равноправен със сръбския в служебната употреба.

“Вечерне Новости”, 09. 10. 2005г.

Няма да чакаме “по-добри времена”

Въз основа на вътрешнопартийните консултации, Изпълнителният съвет на унгарците от Войводина преценява, че постигнатия договор на унгарските партии в Бечей съвпада с политиката на ДСВМ и основните интереси на унгарците от Войводина. Грите партии са се съгласили с общи прояви на домашната и международната политическа сцена да изтъкнат иск за постигане на персонална автономия на унгарците във Войводина с елементи на териториална автономия, които са вградени в концепцията на Демократичната общност на унгарците от Войводина и Гражданския съюз на унгарците.

ДСВМ счита, че с този договор е постигнато ясно политическо раграничение между унгарските партии на базата на най-важният критерий: три партии искат автономия за унгарците от Войводина, а Съюза на унгарците от Войводина – по-рано въз основа на договора с председателя Милошевич и премиера Джинджич, а сега въз основа на договора Кошунница-Каса – не искат това, или искането слагат на втор план зад собствените групови политически и материални интереси съгласно с пакта за ненападането.

Тръгвайки от основните интереси на малцинствените общности да постигнат собствена политическа автономия съгласно с общите политически интереси на унгарците за общи действия на международната и на политическата сцена в Сърбия, ДСВМ потвърждава готовността си ако се стигне до това да приключи ДСВМ към тройния договор.

Демократичната партия на унгарците от Войводина (ДСВМ) с интерес прие новината за изявлението на президента на Република Сърбия господин Тадич в Бачка Паланка. Говорейки по “Бета” за иска на унгарските партии за формиране на териториална автономия във Войводина, президентът прецени, “че решенията във Войводина не могат да бъдат същите както решенията на Косово”. Въз основа на изявлението ДСВМ заключава, че господин президентът иска преговорите да освободи за Косово от всички други “бремена”, което може да бъде отговаря на тесно разбраните национални интереси. ДСВМ все пак счита, че тия обременявания са част от живота на всички нас, гражданите и малцинствените общности на тия пространства. Впрочем, освен унгарците решаването на своето положение с прилагането на принципа на реципрочността искат още бошнаците и турците на Косово, както и албанците в Черна гора.

Што се отнася за унгарците, ние още в историческата ДЗВМ по средата на 1990г. задвижихме въпроса за автономия на унгарците по персонален принцип. Ако се бе стигнало до истинско демократично споразумение за персонална автономия с президента Милошевич, след това с премиера Джинджич, и сега с Кошунница, както и за разпускане на сегашната институционална система в която Съвета за национални малцинства на Република Сърбия на чело с г. Кошунница държи под фактически и юридически контрол, легалният, но не и легитимен национален съвет на СВМ, вероятно нямаше да имаме нужда за допълнителни политически разисквания.

Ние не тълкуваме думите на г-н Тадич като отхвърляне а priori на идеята за истинска автономия за унгарците във Войводина, а като ясно изразен национален и държавен интерес на сърбите, който всякак е легитимен. Но, на тия места живее голям брой – според някои автори, даже 27 национални малцинства, които според нас, като национални общности, имат право на демократично изразяване на собствените интереси.

ДСВМ счита, че искът на трите партии на унгарците от Войводина е легален и легитимен. Заради това, като партия, ще използваме всички демократични средства за политическа борба в настоящието да санираме, отвореният и нерешен въпрос за националните малцинства в Сърбия да започне веднага а не според политическите рецепти на председателя на СВМ “да чакаме по-добри времена”. Ще се обърнем към Будапеща както и към международните фактори, но съгласно с нашите основни становища стари повече от петнайсет години. И сега най-много бихме искали да намерим решения в самата държава Сърбия.

Демократична партия на унгарците от Войводина – Темерин

Съобщение на Изпълнителния комитет от 23. 11. 2005г.

Андраш Агошон

Малцинствата – между желанията, възможностите и реалността

Аз ще говоря за принципите които могат да подобрят малцинственото положение в контекст на всички малцинства. Ние знаем, че в Сърбия имаме разнородни малцинствени общности. Най-многобройни са албанците на Косово, които там са мнозинство. Различно е положението на сърбите на Косово, албанците в южна Сърбия и бошнаците в Санджак. Войводина също по два начина е разнородна в смисъл различността на малцинствените ситуации. Едно е позицията на унгарското малцинство, което у нас е най-многобройно и най-организирано и най-много знае какво и как иска, и друго е положението на малките малцинства във Войводина словациите, румъните и русините.

Застъпвам се за някакво типологизиране и че всичко трябва да се подведе под един закон, който да регламентира живота на малцинствата, но с този закон трябва да се маркира положението на малцинствата. Мисля, че с бъдещия закон трябва да се предложат четири вида различни малцинствени общности в рамките на един общ калпак. Малцинствата в Сърбия са постигнали висок ниво на организиране на своя национален живот. Тук мисля на нас във Войводина, а не на

ромите и украинците които сега се появяват тук. С новия закон при тия малцинства все пак се случи нещо добро, но за нас останалите този закон е крачка назад. Мисля че в този момент новият начин на организиране на държавата към малцинствата, не е одстатъчно уреден и че без оглед на това, че в демократичен смисъл националните съвети звучат добре, на практика могат да означават какво ли не.

При унгарците това вероятно може да функционира по-добре отколкото при малките общности каквито са например румънската и русинската. Какво буквално значи това? Това значи, че в организационен смисъл и новите механизми като известни европейски кодове, тия национални съвети са решение което е взето от някои опити на Унгария и Хърватия и че тия решения в Унгария са означавали защита на определени малцинствени права, докато в Хърватия очевидно не са, а нашите съветници в Правителството на Сърбия повече гледат на лошите опити в Хърватия и на лошите опити на сърбите на Косово и тогава, по някакъв начин, по тази някаква логика се преминава в някакъв вид анимозитет или аверзия. Щом се случи нещо лошо на Косово, вие тогава засичате и се случва нещо лошо във във Войводина. Трябва сериозно да се говори в тези категории. Когато става дума за националните съвети, електорската система подлежи на разни манипулации. Мисля, че това се случва и при онази истински демократична система – един човек един глас. За малцинствата е важно завръщането на държавните принципи на професионална компетентност. Ако по въпросите които изискват професионална подготовка, се решава с дизане на ръце, тогава мнозинството не е никакъв критерий. А много неща в малцинствения живот подразбират сериозно промисляне на нещо което се нарича интерес от становището на професионална компетентност и паралелни знания. Ако за науката и образованието трябва да решава някой който няма нищо общо с нея, как той може да решава компетентно? Има нещо което се нарича професионална компетентност. Националните съвети трябва да се направят по друг принцип, и аз ще кажа по кой. Като представители на малцинствата политически сме абсолютно неравностойни. Унгарците се избориха, те имат една добре организирана партия, но винаги ще бъдат надгласувани. Няма нищо да решат 4-5 унгарци в Републиканската Скубщина или 15 в покрайнинската, когато има стотина други които ще ви надгласуват. Значи, отново трябва да приемем борбата на принципите, тоест на много по-малко принципи които вие ще приложите в живота. Политически сме потиснати а мисля че и икономически не сме равностойни.

Ако вие прекъснете финансирането на науката от министерството на науката и го предоставите на националните съвети, а ограничите паричната сума която оставяте на разположение на съветите, ако отделите образованието от просветата и го предоставите на националните съвети, ако отделите медиите от разни секретариати и министерства които финансират медиите в тази държава и всичко сведете на една сума с която ще разполагат националните съвети, ще се случи това което днес имате в Хърватия – националните съвети ще се сведат на председател и секретар, ще се проведе една лятна школа и ще се напечатат два броя от някое списание.

Същността е уважаването на професионалните критерии и критериите на професионалната компетентност. Мисля, че националните съвети трябва да се направят така, че ако имате 20 члена, те да бъдат разпоредени в двудомен национален съвет: 12 нека отидат в първия дом по професионален принцип, а другият дом нека да бъде регионален, да бъдат застъпени представители от всички региони в които живеят, например, русините. Но не по по принципа по който функционират политическите партии: аз имам подкрепа од сто подписа, избират ме, намирам 100 човека които ме подкрепят без оглед на качеството на кандидата и ония които го избират, защото популизма сам по себе си не говори нищо за качеството на тия хора. Само ако повечето хора от малцинството са глупци, и искат да си имат глупак за представител, това тогава е последователен принцип. Но това е принцип който е във вреда на организирането на качеството на живота на самото малцинство. Другият принцип е да не отрижате малцинствата, ония професионални институции които фигурират, училищата, катедрите, от ония канали за финансиране с които се финансират определени дейности. Ако ни сведат само на определена сума пари които получава малцинството, в смисъл, правете с тях каквото искате – това няма да свърши с добро. В националните съвети няма хора които са оставили зад себе си добро дело. За да направите нещо по-нататък, вие трябва да питате човек който едва ли е прочел две книги през живота, а трябва да решава за книгата. Мисля, че във времето което предстои, когато ще се решава по този закон, ако не се запази институцията национален съвет, тогава трябва те да се правят по друг принцип, така че да не бъдат от вреда а от полза на малцинствата. Не ни се пише добре, ако Правителството на Кошунница предложи закон защото на практика ще имаме нещо друго и то ще гаси сериозните

малцинства, а на ония които не са имали нищо, ще кажат: “ето, дадохме ви нещо”. Държавата трябва така да устрои малцинствата, така че това да бъде в полза на малцинствата, а не във вреда. Малцинствата са икономически в много лошо положение и сред тях няма богати хора. Ако държавата престане да се занимава с финансиране на малцинствата, това вместо нея няма да го направят новите богаташи. Може би само Каса е забогатял, но аз не познавам представител на малцинство който е способен да даде 100 хиляди евро за един малцинствен проект. Позициите на малцинствата не бива да зависят от смяната на партиите на власт. Правата на малцинствата трябва да бъдат гарантирани с конституцията.

Образованието на националните малцинства

Ние кодифицирахме изворната традиция и имаме образователна система на русински език от основно училище до университета. Обаче тук се случват някои важни неща и ще трябва да говорим за някои общи принципи, защото сведенията за русините са публикувани и могат да се прочетат. Имате два вида проблеми с образованието на малцинствата. Едно е, с това образование да защитавате и тачите своята идентичност, и друго е, че трябва или имате нужда да се интегрирате в средата в която живеете и в някаква цивилизация към която принадлежите. Какво буквално означава това? От една страна, вие трябва да тачите изворните ценности и да знаете това, което другите не знаят за вас, а това е вашият корен, но не като спомен за произхода, а като тачене на историческите корени които вашето същество или съществото на вашите сродници е придобило. Унгарската педагогика казва, че принадлежащите към малцинствата имат право да защитават собствената си идентичност, и че държавата трябва да им даде възможност да тачат културата и придобивките на мнозинствения народ, защото така те по-лесно се интегрират в средата в която живеят. Ако това държавата и стимулира, вие бързо ще разберете, че имате по-голям интерес в Унгария да бъдете унгарец, отколкото сърбин или русин по този начин се ускорява процеса на асимилацията. Те не използват термина асимилация, а акултурация, което означава съзнателно поемане на културата на по-силния народ с който живеете. Това е един вид педагогическа хитрост, която главно приключва с изчезване на общността. Получава се нещо, което се нарича фарисейска традиция при евреите и способност за развиване на мимикрия в определено общество, определено обкръжение и голяма система на адаптация на такъв вид публична мимикрия където в къщи тачите дълбочината на своето национално същество, а публично играете обществена роля на човек, който функционира в по-широка среда. Всъщност, ако искате да ускорите асимилацията тогава можете да я насърчите тя да върви по-бързо. Ако искате да я спрете, тоест тя да върви с някакъв естествен ход, в зависимост от вътрешните психологически ресурси на една малка общност, тогава това се нарича еврейски фарисейски мимикриращ опит. Какво може тука да се направи в педагогиката и преподаването? Това е онова, което Европейския съюз предлага като система M+2. Това означава, че първо трябва да овладеете със собствената изворна традиция, език, история, литература, култура в пълния смисъл, но не да ви учат, че сте неприятел на своя народ, защото малцинствата винаги били уж троянски кон. Това например пишеше в учебника на Ранкович. В друг учебник, известен специалист за Балканите пише, че Европа ще бъде щастлива, ако малцинствата не се заглеждат през границите и не търсят място в държавите майки, а търсят мястото си в държавите в които живеят. Какво може да се направи да се преодолее и това което се нарича акултурация, да се тачи собствената идентичност, но и да се функционира в по-широката общност. Първо, трябва да се овладеете това, което се нарича собствена национална идентичност, но трябва да овладеете с езика и културата на обкръжението в което живеете. Трябва да знаете тази традиция и да я приемете като своя. Това се нарича съгласуване на времето или съгласуване на идентичността. В поставянето между мен и абсолюта от това, че съм мъж, до това, че принадлежа на човечеството, съществуват редица посредници. Не трябва да се бъде изключителен. Тия слоеве на идентичността могат добре да се сложат в човека. Хората в малцинствено положение, а всички творчески хора са в това положение, трябва да превръщат недостатъците си в предимства. Точно е, че е по-трудно да се овладее със своята изворна традиция, културата на обкръжението, да живееш в европейска култура и да се чувстваш като в къщи. Но затова пък това повече и дава. Като личност вие сте по-зрели и по-богати. Естественото докосване между съществото и универзума е най-пълно, ако владеете със своя език и с другите езици като със свои собствени. Тогава вие сте цивилизован и културен човек. Ако обществото тачи и подкрепя превръщането на малцинствения недостатък в предимство, ако хората в мнозинствено положение искат държава и отговорност, тогава трябва да поемат и задълженията,

защото малцинствата по-елегантно и по-леко биха решавали собствените си проблеми, ако срещнат разбиране в народа който е болшинство. Именно затова мисля, че трябва да се просвещават и принадлежащите към мнозинствения народ да живеят и да приемат хората в малцинствено положение като част от своето богатство. Това може да се реши, но проблема на практика е ако нямате добра воля и търсите начини това да разобличите, тогава вие можете да измислите цели механизми за манипулация. Особено затова че вътре в малцинствата често пъти имате лоши помагачи, които в името на властта правят някои мръсни неща. Решения има, но трябва да има и добра воля, Ако нямате механизми които да приложат това на практика тогава това си остава мъртво слово на хартия.

Юлиан Тамаш, председател на Академията на науките и изкуствата на Войводина, изказване на кръглата маса “Националните малцинства между желанията, възможностите и реалностите”, Панчево 15 септември 2005г.

В интерес на истината

Завръщането на Блудния син

В медийното ни пространство (в-к “Братство”, радио “Босилеград”, радио “Кодал” и ТВ “Кодал”), поради неизвестни причини, за съжаление, не “изгрыва” темата за психологическия профил на нашенеца или главоболното на битието ни. В интерес на истината съществуването на подобни теми, потвърждава, че когато колективния ни психологически профил се превърне в “образ” на собствения ни живот, това може да има пагубни последици. Следователно, особено интересно ми се стори разголването на нашето малко общество, “без лице”, собствено мнение и самочувствие.

Някой някога бе казал, че човек не живее само за да отгледа потомство, като животните. Над хляба и над любовта, стои правото ни да живеем достойно. Но, как това да се случи, когато екзистенциалната проблематика (откъде и какво ще ям, днес?) се гърчи на дъното на обществото ни. То пък, само по себе си изостанало и бедно, ежедневно обрасва в махленски предразсъдъци и невежество. Днес, по-малко от всякога, не се долавят желания, необходими за по-добро бъдеще. Те угасват неусетно. Това е така, защото следим принципа на таканаречената фатална последователност (учим се от малки на унизителна и долнопробна кроткост). Обществото ни, (ние самите) потъваме до гуша в собствените си патила, (за една болка за корема, за други болка за политическата система). Не е учудващо, че протестът срещу неуютността ни, подмяната на стойностите и прочие остават на заден план.

Наблюдаваме следната картина:

1) Категория възрастни. Обхванати от умора, отчаяние, или изнервени от приближаващата се старост, (безсмислена и куха), стават скептици, циници, досадни мърморковци или морализатори (но във всички случаи нравствено инфантилни).

2) Категория “прогресиращо младо поколение”. Разочаровани и озлобени, настървени срещу всяка хуманна идея. Работата им – скитосване от изгрева до вечерта, от една дребна цел към друга дребна, без ясна визия за бъдещето (в графа диагностични данни). Трябва да отбележим, че голям процент от тази категория си правят сметката в крак с мнението на силните за деня. Ако усилията им се окажат неуспешни, винаги по случай случая, кръчмите се пълнят и се вдига тост. Тогава пък, придобили смелост от поредната доза алкохол се разменят хапливи речи, които отрезвяват, за миг поне, несигурните, ялови мечти за бъдещето. И виждат реалността – жестока, несправедлива, безперспективна. Никой вече не се намесва, но истината за безизходицата тромаво набира инерция.

3) Категория деца. Децата носят същия, онзи наш белег, признак на неосъзнатите комплекси. За едни това е тежкото бреме на материалната нищета, за други грандомански пориви придобити по наследственост. Тъжното е, че и в двата случая стои един открит въпрос: “Мамо, тате – кой съм, какъв съм аз?” Тъжното е, и че децата ни всячески се преструват, оприличават с възрастните, родителите си. Те пък в повечето случаи все още търсят своята идентичност, изплашени от самите себе си, без достойнство, без любов, утеха и мили думи. Факт е, че такава боязън е пряко следствие на неценностния живот който живеем.

Разумния, умния човек би казал – защо да щадиш такова поколение?

Така създамата се клинична картина на обществото ни, действително е взривоопасна. Не вярвам, че никой не допуска, че насоката на движенията ни да намерим нормалния кръговрат на битието ни е сбъркана. Тя изчезва в хаоса от дребнавости и грандомания (кой има по-мощна кола, кой по-хубава жена!)

Не е ли време да се сепнем, за да не става съдбата ни присъда (клеймо). Поели веднъж по пътя на разкола, на негативното самоопределяне, т.е. чрез отричане и отхвърляне на “себе си” – да потърсим изход. В интерес на истината изходите винаги са поне два. Единия да се отклоняваме непрекъснато към по-тесни и опасни пътеки, пагубни за бъдещето ни. Другия е отрезвяването, завръщането, като това на Блудния син!

Александра Димитрова

България се нуждае от общностите си зад граница

Български общности са разположени главно в страните от ОНД. Броят на лицата с български произход там е около 500 000 души.

На 27 октомври 2005 г., в сградата на ВМРО-Българско национално движение в гр. Пловдив, ул. Гладстон № 13, се проведе пресконференция на тема : ”нов проект за трайно завръщане и заселване в страната на българи, живеещи извън Република България”.

По темата говори Спас Ташев – председател на Националната Контролна Комисия на ВМРО-Българско Национално движение, началник отдел Македония и българи зад граница във ВМРО-БНД, бивш зам. председател на Държавната агенция за българите в чужбина.

Целта на пресконференцията беше да бъде запозната обществеността със съществуващата в момента демографска катастрофа в страната и подготвената от ВМРО-БНД единна национална стратегия за трайно завръщане в страната на българи, живеещи извън Р. България.

По официални данни на НСИ през 2004г. населението в България е намаляло с 40 200 души.

Като се отчитат демографските тенденции, България няма да може да се справи сама със съществуващата в момента демографска катастрофа.

Европейска и световна практика е внасянето на легални емигранти като начин за съхраняване равнището на работната сила и запазване на социалната и демографската стабилност.

По исторически причини много българи са били принудени да напуснат своята родина и да се установят по други места из целия свят. По тази причина са се образували многобройни задгранични български общности. Като ползва чуждия опит, Р България се опитва да откликне на желанието на тези лица от български произход, които искат да се завърнат трайно в родината на своите деди.

Български общности са разположени главно в страните от ОНД. Броят на лицата с български произход там е около 500 000 души.

Там те живеят при по-нисък жизнен стандарт; занимават се основно със земеделие; все още на някои места се прилага натуралната форма на размяна, а паричната е непозната; сред тези етнически българи раждаемостта е висока; повечето имат средно и висше образование; известни са със своето трудолюбие.

Ние предлагаме на тези лица да бъдат предоставяни жилища при облекчени условия и облекчена процедура за отдаване на земя за обработка, тъй като техен основен поминък е земеделието. Удачно е това да става в по-малки селища, където жилищният въпрос ще се реши по-лесно и може да им бъде предоставена по-голяма по площ земеделска земя.

Например в община Нова Загора имат голям успех в тази област – предоставят се общински жилища от общинския жилищен фонд и се оземляват по реда за оземляване на безимотни и малоимотни българи. Практиката показва, че тези хора за 2-3 години се интегрират успешно в обществото и могат само да допринасят за неговият просперитет.

Създадената от нас стратегия не е нещо коренно ново, напротив, ние сме почерпили от общоевропейската практика.

Например Германия в момента приема 80 000 етнически германци годишно, Испания – 35 000 души на година, в Гърция за последните 10 години са приети над 200 000 души.

В България, въпреки липсата на национална политика по този въпрос, от 1989г. досега са се заселили над 20 000 бесарабски българи.

До един месец представените днес пред медиите законопроекти и стратегия за трайно завръщане в страната на българи, живеещи извън Р България, ще бъде внесен в Народното събрание.

в-к "Македония", 31. 10. 2005г.

От кръглата маса в София, 21 юли 2005 г.

“Българското училище в чужбина. Специфика, проблеми, перспективи.”

Едно от основните направления в работата на Държавната агенция за българите в чужбина /ДАБЧ/ е подпомагането на образователната дейност на нашите сънародници, пръснати в различни страни по света. Заедно с тогавашното Министерство на образованието, науката и културата, ДАБЧ е инициатор за приемане на Постановление на Министерския съвет № 103/31 май 1993 г. “За осъществяване на образователната дейност сред българите в чужбина”. На тази нормативна основа всяка година повече от 300 млади българи от различни страни се обучават във висши училища, специализират или защитават докторски дисертации в България.

Като координиращ държавен орган, осъществяващ политиката на правителството към сънародниците ни зад граница и съобразно своите функции и задачи, произтичащи от нейния Устройствен правилник, ДАБЧ извършва следните практически действия по отношение на образователните проблеми на сънародниците ни зад граница:

1. Издирва и установява връзка с всички видове български училища зад граница;
2. Изучава и обобщава техните нужди и проблеми и ги поставя на вниманието на държавните органи, имащи отношение към тези въпроси;
3. При възможност подпомага образователните звена с научна, справочна, учебна, художествена и детска литература, аудио и видео материали, видеокурса “Говорите ли български?”.
4. Участва в семинари, кръгли маси, работни групи и пр. и иницира такива форуми, посветени на образованието сред съотечествениците ни зад граница;
5. За да подпомогне работата на многобройните български училища в чужбина ДАБЧ създава “Българско училище в ИНТЕРНЕТ” със следните фондове и интерактивни връзки:
 - примерен учебник по български език;
 - вариант на програма за неделните училища;
 - календар на българските народни и църковни празници;
 - списък на българските училища в чужбина;
 - линкове към страници за българска литература.

Резултат от тази активна дейност на ДАБЧ през изминалите години е изграждането на партньорски взаимоотношения с над 100 български училища извън страната. Установените контакти намират израз във факта, че все повече специалисти и преподаватели – наши сънародници зад граница, занимаващи се с образователна дейност или възнамеряващи да създават образователни структури, търсят подкрепа, съдействие, консултации и друг вид помощ от ДАБЧ. В същото време, все по-очевидно става, че процесът на подпомагане на българските училища зад граница може да бъде оптимизиран единствено с общи усилия, чрез обмяна на информация и координирани действия между институциите в България и на база на обобщена информация за нуждите от страна на българските общности. Само при наличието на пълна и ясна картина за състоянието на българските образователни звена в чужбина, могат да бъдат изведени най-належащите им проблеми, определени институциите, компетентни за тяхното решаване, и приоритетите при оказването на такава помощ.

Въз основа на тези виждания ДАБЧ определи две важни инициативи за реализация през 2005 г.:

изготвяне на пълен анализ на съвременното състояние на българските образователни звена зад граница и организиране на форум с участието на представители на българските образователни звена зад граница и на български институции и организации. Заложените в тях оперативни цели могат да

се търсят и по посока на активизирането на взаимоотношенията както на съответните образователни звена в чужбина с институции в България (и на първо място – с ДАБЧ), така и между самите училища.

След изготвянето на анализа, на 21 юли 2005 г., ДАБЧ организира Кръгла маса на тема “Българското училище в чужбина. Специфика, проблеми и перспективи”. В работата на форума участваха 26 преподаватели и ръководители на различни образователни звена в 18 държави: Австралия – Българско училище в Мелбърн (*в процес на създаване*); Австрия – Българско училище, Виена и Българско неделно училище, Линц; Англия – Българско училище към посолството на България в Лондон; Германия – Българско училище, Хамбург и Българско училище, Берлин; Гърция – Българско неделно училище в Солун (*в процес на създаване*); Испания – Неделно българско училище “Св. Иван Рилски”, Мадрид; Казахстан – Българско отделение на Училището за национално възраждане, Павлодар, Китай – Българско неделно училище, Пекин; Молдова – Училище с изучаване на български език, Комрат; Словакия – БСОУ “Христо Ботев”, Братислава; САЩ – Българско неделно училище към църквата “Св. София”, Чикаго и Неделно училище към Хора на българските деца, Ню Йорк; Сърбия и Черна Гора – Основно училище “Моша Пияде”, Цариброд; Украйна – Българско неделно училище към дружество “Родолубие”, Бердянск и Неделно училище към Центъра за българска култура, Болград; Унгария – БУСЕУ “Христо Ботев”, Будапеща, Чехия – БСОУ “Д-р Петър Берон”, Прага; Швейцария – Българско училище, Женева и Българско неделно училище, Цюрих; Република Южна Африка – Българско неделно училище, Йоханесбург. От българска страна присъстваха представители на различни държавни институции, университетски преподаватели, автори на програми и учебници и други представители на академичните среди, ангажирани с проблемите на средното образование.

На Кръглата маса бе представен изготвеният от ДАБЧ Анализ за съвременното състояние на българските образователни звена зад граница. Информацията в него е систематизирана въз основа на следните критерии:

1. Видове български образователни звена зад граница по статут (държавни, към посолствата, национални на приемащите страни с изучаване на български език, неделни и специфични);
2. Основаване и развитие (динамиката на развитието в периода от началото на ХХ век до настоящия момент);
3. Финансиране (от България, от приемащата страна, смесено и на самоиздръжка);
4. Учебна програма и изучавани предмети (извеждане на специфичната връзка между изучаваните предмети и общите цели на различните видове образователни звена);
5. Акредитация (класифициране на училищата по видове издавани документи за завършен курс на обучение или образователна степен);
6. Обобщение (изводи, проблеми, тенденции, задачи).

Важно място в представения анализ бе отредено за проблемите, с които се сблъскват преподавателите зад граница, и които бяха напълно потвърдени от присъстващите сънародници:

- *Учебни пособия и технически средства за обучение.* Един от най-често срещаните проблем в тяхната дейност е недостигът на учебници, учебни помагала, методическа и художествена литература, както и всякакъв вид нагледни пособия. Другият проблем в този план е недостиг, а в повечето случаи – липса на технически средства за обучение – компютри, копирна и аудио/видео техника.
- *Помещения.* Характерен за всички видове образователни звена зад граница е и проблемът с помещенията, в които се водят занятията. По-голямата част образователните звена ползват помещения под наем, което в условията на самофинансиране доста затруднява работата им като цяло.
- *Програми и акредитация.* Този проблем е актуален за определен вид български образователни звена в чужбина. Тук на преден план излиза проблемът с липсата на учебни програми в неделните училища. Следствие на този проблем е и следващият – с акредитацията на тези училища и издаването на валидни документи (там, където има необходимост от такива) или въобще на документи, удостоверяващи проведен курс на обучение.
- *Кадри.* За голяма част от училищата (основно неделните и националните), като проблем се очертава недостатъчният брой на квалифицирани преподаватели.

Основните изводи от представянето на анализа и протичането на форума могат да се обобщят в няколко групи:

1. Положителна оценка на присъстващите представители на българските образователни звена зад граница и на останалите гости и участници за представения от ДАБЧ документ. Той е характеризирани като пръв, но успешен опит за систематизиране на наличната информация за българските училища в чужбина с цел извеждане на основните особености, специфика, проблеми, както и предстоящите задачи;
2. Пълна подкрепа по отношение на направените обобщения, изведените трудности и тенденции и предложените действия за решаването на проблемите;
3. Общо съгласие с направените корекции от отделни преподаватели и специалисти от чужбина в анализа по различните критерии¹. Наличната в ДАБЧ информация е обогатена с нови разновидности на образователните звена според целите, с които се създават². Разширен е и спектърът от проблеми³, като основните изводи на ДАБЧ са изцяло потвърдени;
4. Одобрение на решението на ДАБЧ работата с българските училища да се изведе като отделно направление в дейността на институцията и подкрепа на последователните действия на ДАБЧ в тази област. Положително са оценени усилията на ДАБЧ Кръглата маса да има практически характер (обмяна на информация между преподавателите, споделяне на опита, полезни контакти с представители на държавните институции и на академичните среди и др.);
5. Заявена е категорична воля за оптимизиране на по-нататъшното взаимодействие между българските училищата извън България и държавата с оглед общата усилена работа в името на бъдещото на българското образование в чужбина.

По време на форума всеки от преподавателите и специалистите от чужбина представи специфичните особености на своето училище и неговата аудитория, многобройните нюанси в проблемите, с които се сблъскват, както и различните по важност приоритети в разрешаването им. Въпреки многообразието, присъстващите на срещата представители на българските образователни звена в чужбина се обединиха около следните предложения:

1. Кръглата маса за българските училища зад граница, организирана от Държавната агенция за българите в чужбина, да се утвърди като традиционна, като от 2006 г. да се провежда съвместно с Министерство на образованието и науката;
2. Да се започне работа по изграждането на директни контакти и реално сътрудничество както между училищата в чужбина, така и с училища и други културни институции (читалища, ансамбли, театрални групи и др.) в България;
3. Да се възобнови традицията за организиране на летни учебни семинари за преподавателите в българските училища в чужбина;
4. Да се изработи единна образователна политика за обучение на децата зад граница. Нейна основна характеристика трябва да бъдат единните образователни стандарти. Тази политика трябва да се изгради по две направления:

- насочена към децата извън страната, трайно живеещи там;
- към деца, върнали се в България след трайно пребиваване извън страната ни

В рамките на тази политика да се пристъпи към изработването на единна (или в няколко варианта) учебна програма, адаптирана към условията на изучаването на български език и предмети, преподавани на български език, в чужбина, както и проекти за двуезични учебници, предназначени за подпомагане обучението по роден език на деца, загубили или с избледнели познания за него в различна възрастова група. Належащо е и разпространението на учебните програми и учебниците по ИНТЕРНЕТ;

1. Да се разреши от компетентните държавни институции въпросът за статута на училищата в българските дипломатически мисии в чужбина;
2. Да се създаде Асоциация на българските училища зад граница като неправителствена организация със седалище в България.

¹ Изясни се, например, че не всички училища, ползващи помещения в българските дипломатически мисии са със статут "обучение по български език, литература история и география".

² Действащият в неделното училище в Йоханесбург (РЮА) клас за деца от 3 до 6 години, неделното училище в Ню Йорк (САЩ), основано към Хора на българските деца и др.

³ За големи градове като Йоханесбург, Чикаго, Лондон и др. проблем са големите разстояния, което е пречка всички желаещи деца да посещават българските училища.

3. Да се основе Фонд за българското образование зад граница (към Министерството на образованието и науката или към ДАБЧ), който да подпомага финансирането на българските образователни звена в чужбина.

По повод националния младежки събор “Съхрани българското, бъди българин”!

Да “съхраним българското” или да го погребем завинаги?

Във в-к “Братство” от 11 ноември 2005г., в статията “Запазването на българската идентичност в процеса на присъединяването към ЕС” пише за Националния младежки събор “Съхрани българското, бъди българин” организиран в София по повод Деня на народните будители по идея и патронаж на президента на Република България Георги Първанов. Българското малцинство в държавното формиране СиЧГ е било представено от председателя на Националния съвет на Българското национално малцинство д-р Ангел Йосифов, Йовица Костов служещ в Националния съвет, Саша Костов представител на КИЦ “Цариброд” и девойките Виктория Васева и Ивана Младенова.

На този събор не бяха поканени представители на КИЦ-а в Босилеград. Трябва обаче да се даде обяснение, дали това е просто пропуск на някои невежи софийски организатори които хабер си нямат за това което става у нас, или става дума за поредна диверсия срещу КИЦ-а в Босилеград, проведена от страна на ония чиито пипала понякога проникват доста навътре във високите коридори на властта в София.

Не вярвам, че това може да бъде демонстрация на особено отношение, защото Президентството на Р България няколкократно е давало рамо на дейността на КИЦ-а в Босилеград.

Но ако мотото на събора е: “Съхрани българското, бъди българин”, то то едва ли някоя друга съвременна българска организация е направила повече от КИЦ-а в Босилеград за съхраняване на българското в Западните покрайнини, и едва ли някой друг е заслужил повече да бъде поканен на събора.

Вицепрезидентът на Р България генерал Ангел Марин може да си спомни, че на откриването на паметника на Левски в Босилеград на 3 март 2005г. не дойдоха господата д-р Ангел Йосифов, Йовица Костов, Саша Костов, Виктория Васева и Ивана Младенова. Нямаше ги и сред потписниците на петицията за паметника на Левски, а някои от тях се криеха из улиците на Босилеград докато други строеха паметника на 15 градуса под нулата.

Какви са техните постижения в съхраняване на българското в Западните покрайнини за да бъдат предпочетени пред екипа на босилеградския КИЦ? Дали това е “признание” на председателя на НС д-р Ангел Йосифов за обидното положение на българският език и българската национална история и култура в училищата в Босилеград и Цариброд? Или “признание” на “успешният лидер” Йовица Костов благодарение на когото престана да съществува единствената национална партия на българите в Западните покрайнини? Или “признание” за обезличеният КИЦ в Цариброд който от огнище на българщината се превърна в бледа неправителствена организация на служба при правителственият Национален съвет на българите? Учудващо е невежеството на организаторите на Националния младежки събор “Съхрани българското, бъди българин” да поканят въпросните господата като представители на българското малцинство в Западните покрайнини. Но още по-фрапиращо е тяхното безочие да се появят там и да четат лекции за “Ролята на българските държавни и обществени институции в активното общуване с българите извън България” (д-р Ангел Йосифов) и “Интегриране в обществения живот на страните в които те живеят” (Йовица Костов)?! Вече от самите заглавия се вижда накъде бие брадвата в “съхраняването на българското”.

Разбира се, нямам нищо против хората да си променят възгледите, това винаги се е случвало и пак ще се случва. Но в никакъв случай не бих искал под формата на диалог на българските институции да се налагат становища и мнения които едностранчиво представят нашата действителност.

Ако поканите за въпросните представители на българското малцинство в Западните покрайнини да участват на събора са “признание” за посочените успехи в “съхраняването на българското” и “благоденствието” в което се търкалят българите в Западните покрайнини, дали непоканването на КИЦ-а в Босилеград е “упрек” за повдигането на паметника на Левски в Босилеград (на чието откриване както знаем, те не дойдоха); за XII Международен Великденски фестивал който тази година събра 600 деца от три държави (на които не само не дойдоха нито един от споменатите господа, но и не доведоха нито едно дете от Цариброд да участва на фестивала); за парламентарните избори в Босилеград (на които някои от тях също не гласуваха), за Петицията за възстановяване на българския език в училищата организирана от КИЦ-а в Босилеград, под която се подписаха 600 босилеградчани (и нито един от тях)?

Ако България наистина иска да направи нещо за “съхраняването на българското” трябва да е наясно кой е кой в Западните покрайнини и на кого тя може да разчита. Защото у нас се кръстосват два противоположни интереса: единият е “да се съхрани българското”, а другият – да се “погребее” завинаги и на негово място да се постави “сръбското”. И едната и другата концепция си имат своите привърженици и директни извършители. България обаче трябва добре да ги разпознава.

Иван Николов

Уважаеми г-н Николов,

Обръщам се към Вашето списание “Бюлетин” с молба да поместите следното мое реагиране. Син ми е IV отделение в босилеградското основно училище. На време се предплатихме за учебници за IV клас. В началото на учебната година ни дадоха всички учебници на сръбски език, с изключение на Читанката по Български език. На въпроса на сина ми, защо Читанката по Български език все още я няма, отговорът е бил, че се е развалила печатницата! Вече сме на прага на I полугодие. Съмнявам се Читанката по Български език ще я получим и във II-ото полугодие. Но тогава вече всичко се обезсмисля. Поне да се беше сетил някой да ни върне парите.

Дали това е случайно? Тия непрекъснати увеличения и намаления на часовете по български език са приказки за малки деца. Преподаването на български език в нашите училища е под всяко ниво, а децата и ако имат някакви познания по български език са ги научили повече от БТВ отколкото на училище.

Зоран Стаменов
Босилеград

Писмо от България

Уважаеми г-н Николов,

Попаднаха ми в ръцете няколко броя от Вашия “Бюлетин” и го прочетох от първата до последната страница. Уверявам ви, че такова добро списание няма в България. Гледах ви и по ТВ “7 дни”. Поздравявам ви за всичко което правите. Не вярвах, че ще остане нещо от моя роден Босилеградски край и че ще се родят хора които да издигнат глас в защита на тоя беден и измъчен народ. Уверявам ви, че и нашата съдба, съдбата на емигрантите които напуснахме Босилеградско, не беше никак лека.

Изпращам ви част от биографията ми, от моя жизнен път който извървах – може би някому ще се стори интересен и поучителен. Така живях аз, изкачвайки годините и постигайки успехи. За разлика от днешните деца за които понякога имам чувството че не знаят за какво са се родили на тоя свят и какво да правят от живота си.

Родена съм през 1922г. в село Назърица, Босилеградско, тогава Кралство Югославия, в семейството на Стефан Апостолов Харизанов. Бяхме девет деца. Спомням си глада, немотията, рогозката на която спяхме по четири-пет деца.

През 1930 година завърших първо отделение. През 1931 година ме “цениха момкия” както се казваше тогава в нашия край, всъщност слугиня, в село Брестница, Козарска падина, в семейството на Миладин и Руса. Те имаха една дъщеря, Дежка, която бе съпруга на Мите Йорданов който бе кръчмар.

През есента на 1932 година отново ме “цениха” овчарче в село Назърица в семейството на Мите Бойков. Следващата 1933 година пак бях “ценена” овчарче в село Барийе в семейството на Тиме Христов. На пролетта 1934 година ме “цениха” говедарче в село Доганица при Ампе Димитров. 1935 година пак бях “ценена” за овчарче в село Дукач, в махала Смиляница, в семейството на братята Методия и Арсенко Петканини.

През зимата на 1936-37г. бях слугиня в град Враня в семейството на баба Тонка Тотич. През лятото на 1937 се завърнах у дома в Назърица и през лятото бях селско говедарче, пасох 37 говеда и 12 коня. През 1937 година отново се цених слугиня в семейството на лекаря Слободан Паламаревич. Там останах 2-3 месеца. Напуснах оттам и заминах в Куманово при чичо ми, когото намерих без да съм ходила там. Там пак се цених слугиня в едно черногорско учителско семейство и останах до пролетта 1938г. Същата година на 11 април започнах работа като тютюнорботничка и там останах до 6 април 1941 година.

На 13 май 1941 година постъпих на работа пак като тютюнорботничка в град Кюстендил. После работих отново в Куманово и Скопие пак като тютюнорботничка. Бях и партизанка в Дванадесета скопска народноосвободителна бригада под пореден № 26 и име Апостолова Цена.

На 30 януари 1946 година постъпих на работа като предачка във фабрика “Първи май” в град Варна. Тъй като имах само първо отделение, но от тежкия си живот и самостоятелно бях понаучила много неща, аз вече на 18-19 годишна, почнах да ходя на вечерно училище и издържах изпит за IV отделение. Пред мен се откри светът на учението и аз вече през 1949 завърших прогимназия за възрастни и то с много добър успех. Продължих в работнически гимназиален курс. Много бързо усвоявах нещата, бях жизнена, чувствах че напредвам, защото зад мене бяха горчивите спомени от слугуването ми с добитъка по чукарите и чорбаджийските къщи. Издържах зрелостен изпит и през есента на 1953 година постъпих в тогавашната Селскостопанска академия “Георги Димитров” на агрономическия факултет по специалност биология и през 1956 излязох от Софийски университет с квалификация “преподавател по естествени науки и химия”.

Остатък от работния си век изкарах като преподавателка, създадох и семейство. Сега съм на 83 години, живея в собствен апартамент в София. Годишите са направили своето, но паметта ми ме служи безпогрешно. Бих могла да ви разкажа много неща на които съм била пряк свидетел.

Поздравявам ви и ви пожелавам успех във вашата борба.

Цена Стефанова Щерева (по баща Апостолова)

Писмо от Дулово,

Здравейте приятели от Босилеград,

Често си спомняме за вълненията които ни съпътстваха при подготовката ни за Босилеград и преживяното в самия град, за нашите приятелски семейства в които бяхме настанени за празника, за всички вас от Културно-информационния център. Иван Николов в предаването “Сите българи заедно” ни накара да преживеем всичко и се осъждаме че досега не ви се обаждахме.

След бурното лято, ваканционното настроение още не ни беше напуснало в началото на учебната година, но след започването на колективния ни живот в експедиционния отряд и дейността ни там, ви пишем това писмо за да ви разкажем за нас, а вие да ни разкажете как е при вас. Ходихме на забавен поход, а на 07. 11. посрещнахме походниците по пътя на шейх Бедредин Философ – софист. Научихме за него и ни направиха впечатление много негови мисли които ни накараха да се замислим:

“Съжалението за отминалите дни и страхът от идното, са двамината апаши които ограбват настоящето ни”.

“Хората се отнасят към тебе така както ти им позволяваш”.

“Знанието е по-ценно от съкровището, защото богатството го пазиш ти а знанията и умението пазят теб”.

“Кашата у дома е по-вкусна от пилафа на съседа”

Има още много мисли за толерантност, равенство и уважение на личната свобода на човека.

Как сте приятели? Съжаляваме, че не се свързахме с деца на нашата възраст от вашия град, с които да си пишем, разказваме за нас и за трудностите си, а те за живота, който водят в Западните покрайнини. Ние сме едни от малкото щастливци които са били във вашия КИЦ.

Научихме, че на 07 или 08. 11 при вас е имало среща, не на радост а на тъга, с представители от музея в Кюстендил, за да си припомним един от тъжните дни в българската история – включването ви към Сърбия. Видяхме по телевизията сълзите в очите ви.

Искахме с детските си ръце да ви прегърнем и ако можем да намалим болката и излекуваме раните, но уви, не можем да го направим.

И нашия край е бил разменна монета, но за по-кратък срок и вече 60 години сме в пределите на Бългаيريا. От разказите на възрастните хора научаваме за тормоза над българите от румънците и разбираме макар и непреживяващи в момента това, че истинската цена на Родината знае само оня който е останал без нея.

Съпричастни сме към вашата болка и дано по-скоро паднат границите и бъдем включени в Европейския съюз за да има решение.

Наскоро мина още една светла дата в историята на България: 1-ви ноември, Денят на народните будители. Поздравяваме ви с празника, защото вие в КИЦ-а в Босилеград сте днешните будители в Западните покрайнини, проповедници и пазители на българщината и българското самосъзнание.

Нека ви има приятели!

Гордейте се със своя род и език – ограбван, оплют, горен, но като феникс възкръсвал от пепелта. Пазете го както сте го пазили досега, защото през целия си жизнен път невежата споделя зависимости, които го отдалечават от Бога и тласкат към дявола. Поздрави на Александър и Димитър Димитрови и техните семейства, които бяха непрекъснато с нас.

Поздрави на всички в КИЦ - Босилеград, на всички българи и лично на г-н Иван Николов.

Бъдете горди, че сте българи! Вие сте наша болка, кръв, сълза и гордост. Дай бож, нека ви има! За нас, за паметта на децата, ни за бъдещето на България

Децата от експедиционния отряд към ОДК – гр. Дулово и клуба приятели на историята при СОУ “Васил Левски”

Докога ще съдят невинните?

След като Общинският съд в Сурдулица ме освободи от наказателна отговорност по обвинението, че уж съм бил преобядисал с черна боя пътния знак на който писало “Територия на община Сурдулица” и съм бил “променил неговото значение”, искам публично да задам няколко въпроса, за които не получих отговор по време на делото за което шест пъти ходих от Босилеград до Сурдулица.

Въпреки че това дело бе прецедент в Сурдулица защото съдът уважи правото ми то да се води на майчин български език, мисля, че е професионално падение за прокурора в Сурдулица да задвижи дело срещу когото и да било, без да има сигурни доказателства за вина. По време на разглеждането на делото всичките приведени свидетели отрекоха да са ме видяли да боядисвам пътния знак, но някои от тях дебело подчертаха, че са ме видяли когато на крайпътните скали до графитите “Шешел сръбски юнак” съм писал “Тук не е сръбско” и “Това не е Сърбия а Югославия”, нещо за което прокурора не се осмели да ме обвини. Прокурорът е знаел, че няма доказателства за вина още преди да заведе делото.

Тогава за какво бе обвинението? Дали затова, че отказах да приема призовките написани на сръбски език от общинския съдия за нарушения? Или заради това, че написах графитите които страшно много заболяха “сръбските патриоти” от български произход? Или може би, заради цялостното ми безкомпромисно отстояване на правата и интересите на българското малцинство и любовта ми към България? Дали и днес, пет години след Милошевич, полиция, държавна сигурност, прокуратура, правосъдие и някои лидери на “патриотичните” сръбски партии все още злоупотребяват с правосъдието за да си разчистват сметките с мен, българският националист?

Не е за първи път. Същият прокурор заведе дело срещу мен, че уж съм бил откраднал четири тона брашно и трици и с редица процедурални нарушения ме осъдиха, въпреки че не съм виновен.

После незаконно обискираха къщата ми заради някаква набедена контрабанда – само няколко дни след като по ТВ СКАТ бе излъчен документалния филм “Родени българи” в който аз и моето

семейство сме главни действащи лица. Съвършено ми е ясна тяхната цел: Димитър Димитров Треперски трябва на всяка цена да се прикаже като дребен спекулант, за да се компрометира бореца за правата и интересите на българското малцинство.

От друга страна, същата тази радикалска власт в Сурдулица която преследва всяка проява на българщина, проглуши света с емисията на български език по радио Сурдулица, близките контакти с община Трън, изявите за регионално сътрудничество с България и ред други модерни декларации? Има ли някой който наистина да им вярва?

Димитър Димитров - Треперски

Писмо от Охрид

Мили братя!

По време на последното ми посещение в България, в ръцете ми дойде Вашето списание “Бюлетин № 44 от септември 2005г. След като се завърнах в къщи в Охрид, прочетох го с голямо удоволствие. Особено ме впечатли писмото на Вашият читател Драган А. Рангелов. Останах замаян от думите на чичо му за значението на езика ни в запазването на националната идентичност. Въпрос който и Вие, българите от Западните покрайнини и ние българите от Македония много добре познаваме. Всъщност, между Вас и нас има много общи неща. А основното е, че сме си българи и заради това много сме страдали. Ние и нашите дядовци. От 1919 година от нас почнаха да правят македонци (в национален смисъл антипод на понятието българин) а от Вас – югославяни. И за съжаление можем да заключим, че в тая работа имаха големи успехи. Тук в Македония българското население е почти денационализирано, както призна преди няколко години и Киро Глигоров. Имам впечатление, че и при Вас голяма част от народа си смени “верата”.

Спомням си едно събитие от преди петнайсетина година. Тогава аз живеях в Белград, където работех като офицер в ЮНА. Веднъж, близо до Белград, в село Заклопача, запознах мъж и жена, възрастни хора от Западните покрайнини. Беше ми много мило да поговоря с тях на български език. Там си бяха направили къща и там си проектираха бъдещето, своето, и на децата си.

“Да, ние сме българи, но се пишем югославяни..., каза мъжът в един момент. Останах без думи. “Но как така, та нали сте българи...?”

Но в СФРЮ това беше положението. Народомелачката наречена “югославянин” работеше “на бързи обороти”. А в тая каша “югославянин” влизаха и българин от Цариград, и албанец от Подуево, и унгарец от Сомбор, и италианец от Истра...

Думата “югославянин, беше “секретния код” за сърбизация на цела Югославия. И Петър Велики би могъл да им завиди. Но времето показа че тая преголяма “хапка” им застана в гърлото и сега им идват “сметките” за преголемите амбиции. Но това е друга тема.

Основна задача която се поставя пред нас и пред Вас, според мен е следната:

- Ние българите от Македония трябва да се осъзнаем и да разберем, че нашите корени са от славния български род.
- Вие, българите от Западните покрайнини, трябва да се противопоставите на процеса на сега вече директната сръбска асимилация.

Това е най-малкото което заслужават нашите дядовци, задачата не ни е лесна, но е благородна.

Разбира се, необходима ни е подкрепата от българската държава и от българите от майка България. Въпреки че имам чувството, че тяхната България и нашата (и ваша) България са две съвсем различни Българи!

Тяхната България са проблемите с малките заплати и пенсии, големи сметки и данъци, лоши пътища, престъпност, корумпирана администрация...

Нашата (и ваша) България е нашият стремеж, нашият закрилник, нашето Слънце което изгрява от изток. С една дума, нашата България – е нашата МАЙКА!

Техната България е от Варна до Петрич и от Видин до Капитан Андреево.

Нашата и (и ваша) ДУХОВНА България са и Западните покрайнини, Македония, Беломорието, Одринска Тракия, Добруджа, нашите братя от Бесарабия и Таврия.

Нека Господ да ни даде сила да си отстоим нашето (българското), а на българските политици да им даде ум да разберат, че светлата кръв на българщината е в Македония и Западните покрайнини.

Братски поздрав от Македония.

Любчо Куртелов
ул. “7 ноември” 268 Б
Охрид

120 години от Сръбско-българската война

Вербуване за целите на сръбския режим

Сръбско-българската война известна в световната история като “войната на генералите срещу капитаните”, спечелена само за две седмици от вторите, показва истинската саможертва на българската нация пред олтара на застрашеното си отечество. За предисторията на тази война е писано доста, както и самите военни действия. За политическата агитация в пограничните райони на България и военноразузнавателната дейност на сръбските власти в навечерието на войната – се знае твърде малко. А те са важен елемент за разбиране психологията на сръбският завоевателски стремеж в края на по-миналия век, гласнал Сърбия век по-късно в нови налудничави завоевания само че този път с републиките от бивша Югославия.

В книгата

на сръбският историк Владимир Стоянчевич /“Срби и Бугари”, Б., 1995 г./, в епилога разглеждащ “проблемите на Сръбско-българската война” могат да се прочетат и интересни неща свързани с “Политическата агитация на сръбското правителство в пограничните райони на България в навечерието на войната през 1885 г.” От гледна точка на сръбски историк, В. Стеванович аспирациите на крал Милан вижда като “стремеж за увеличаване територията на Сърбия с цел създаване на равновесие между нея и България”, визирайки “опасността за Сърбия” от Съединението между Княжество България и Източна Румелия. Оттам и вербуването на населението в Трънско, Царибродско, Брезнишко, Кулско, като “обмислен вариант за отнемане на част от българската територия, като София трябвало да бъде основната завоевателска цел на сръбските войски”. И тук стигаме до най-важното – как и с какви средства!? Първоначално с агитация, вербуване и купуване на хора а на следващият етап и с военни действия. На агитацията между населението било дадено възможно най-голямото политическо и психологическо значение в тогавашното сръбско Кралство. Сред основните цели на сръбските пропагандно-агитационни акции били районите на Видински и Софийски окръг, водени в две направления – военно-разузнавателно и политическа анексия.

На базата на сръбски, но и на български архивни документи, най-подходящи за вербуване били работещите в граничните служби - митнически служители, санитарни работници на границата, по-богати селяни и селски кметове, понякога поп или калугерка, както и някои водещи хора от сръбската имиграция избягали в Трънска и Брезнишка околии, както и в Царибродско. Митническият пункт на с. Обреновац намиращ се по средата на пътя между Пирот и Цариброд, както и Суковският манастир най-често били използвани за “база” на сръбската агентура, откъдето тя разпространявала своята агитационна дейност във вътрешността на България.

След Съединението

на Княжество България с Източна Румелия, на едно от заседанията на сръбското правителство от 23/09 1885 г., министърът на вътрешните работи Димитрие Маринкович изпратил до окръжните началници на Източния окръг, секретен документ, според който “Сърбия щяла да иска компенсации от България, поради което окръжните началници, и особено пиротският Тодор Попов/ич/, трябвало да извършат подготовка за сръбската агитация между пограничното население в България”. Брезничанецът Иван Пейчов, имигрирал след 1885 г. в Сърбия, бил изпратен от сръбските служби в Брезник и Трън “да подготвя въстание”, Арангел Станоев от Трън пък трябвало да бунтува населението в Трънско и това с помощта на Давид Петкович от Цървена Ябука и Никола Димич от

Кална. На базата на сръбски архивни документи от този период 16/28/ и 17/29 от 1885 г. “в ползрението на сръбската агитация трябвало да влезат и “известни хора” от селата Желюша, Гоин дол, Драгоман и Неделище”. Тези и още някои хора трябвало да “поработят” сред пограничното население в Брезнишка и Трънска околии върху четири неща: 1/ да изгонят българската власт; 2/ да признаят сръбския крал за свой господар; 3/ да не се отзовават на военните призовки на българските власти и 4/ да изпратят подписа с която да искат сръбските войски да превземат техните краища”. Известният сръбски писател /който бил и военен лекар във Върховното командване на сръбските войски/, д-р Лаза Лазаревич, смятал шоплука за “сръбска територия”, изтъквайки претенциите си “до София и Искъра”.

От своя страна

и България не останала безразлична пред все по-засилващите се сръбски аспирации към западните български територии. В края на септември и началото на октомври 1885 г., сръбско-българските отношения станали много изострени. Според едно дознание от 27 септември 1885 г. на и. д. цариградски околийски началник, Тодор Иванов “за опити на сърбите за привличане на българското население от пограничните села към Сърбия” публикувано в неотдавна излезлият сборник на ГУ Архивите към МС “Западните покрайнини (1878-1975)”, сръбските агитатори имали контакти в крайграничните села: Желюша, Власи, Гоин дол, Държина и Бански дол. От дознанието научаваме, че кметският наместник от с. Гоин дол, Стамен Митов, който ходил много пъти в Сърбия на гости “с намерение да узнае плановете им”, те го “уговаряли да подбуди населението да дава заявление на сръбското правителство, че иска покровителство и присъединение към Сърбия, да прекъсне телеграфната жица и др. подобни, което той обещавал всякой път, че утре ще, а вместо това той съобщаваше намеренията им.” Георгия Николов /митнички конски стражар при Цариградската митница/ разпитан за бягството на Панайот Стойчев в Сърбия, дал свидетелски показания за “някои хора които взимали рушвети от сърбите, да се подпишат и агитират за Сърбия”. А според информацията на кюстендилският окръжен началник, “много агитатори сноват в българските погранични райони, даже и в малките градчета, да агитират населението срещу българските власти, убеждавайки ги да се обединят със своето отечество Сърбия.” В резултат на всичко това, България била принудена да потърси намесата на Великите сили за което обстойно пише в “Кореспонденцията по сръбско-българската война” /С., 1885/. Българският министър И. Цанов “бил енергичен в запознаването на европейската дипломация с въпроси които оспорват каквото и да е право на сърбите за претенция към чисто български места”. В навечерието на войната в Цариград била разкрита и арестувана сръбската мрежа, след което в отделни села били изпратени български войници. В Гоин дол те били 50, в Държина 32-ма, в Цариград –170. Някои от сръбските агенти и вербовчици успяли да избягат в Сърбия, подобно на учителят Панайотович от с. Власи /по националност сърбин, роден във вътрешността на Сърбия, но изпратен за агент в Цариградско/, както и Манча Бонев от същото село. За тях работила група завербовани сътрудници /които по-късно били разкрити/ в селата Берин дол, Звонци, Ракита, Берин извор, Нашушковица в Трънска околия.

Месеци преди

да започне войната, сръбската страна изтеглила своето дипломатическо представителство от българската столица. Всичко това, както и недоразуменията свързани с дувластните имоти и намесата на Сърбия в пограничните райони на България били началото на края на войната целяща единствено и само заграбването на български територии. Българското население в пограничните райони, където сръбската страна с месеци преди това провеждала засилена агитация, не само че взело активно участие в защита на своето отечество, но се прочуло и с масовото участие на доброволци, включително с доброволците от Цариградско, където на 11 и 12 ноември станали последните решителни събития предизвели края на войната. Така че агитацията на сръбските власти сред българите в пограничните райони не само че не успяла а напротив, утвърдила стремежа им да защитават и по цената на животите си своята родина за която по-късно пише в своите спомени и капитан Коста Паница.

Зденка Годорова

Емануил Попдимитров Попзахариев – човека, общественика и поета

Личността и делото на Емануил Попдимитров Попзахариев, с малки изключения, са слабо познати на мнозинството днешни българи. Този изтъкнат поет и виден общественик заслужава внимание и почит, както от българските литератори, така и от историците-краеведи, и широкото съвременно познание. Много от това, до което се докосва перото му е великолепен пример за творчество, с “оригинален принос откъм идеи, мотиви и поетика”.

Родното място на този пламенен родолюбец и патриот е с. Груинци, Босилеградско. В това чисто българско селище преминават детските години на бъдещия поет-символист. Първоначалното си образование получава в Босилеградската прогимназия, а през 1904 г. завършва Държавното педагогическо, трикласно и образцово училище – Кюстендил. Следва философия в Софийския университет “Св. Климент Охридски”, но е изключен заради участие в студентските демонстрации срещу Фердинанд при откриването на Народния театър в началото на 1907 г. Продължава образованието си, най-напред в Монпелие, Франция, а след това във Фрибург, Швейцария. Това му дава възможност да задълбочи познанията си върху философията и литературата, вдъхновен от творчеството на френските символисти, които определят насоката на неговото израстване като поет.

Завърнал се в родината, около две години (1912-1912) учителства в Лом и Хасково. Участва в Първата световна война като преводач на Южния фронт и в главната квартира на действащата армия в Кюстендил. След войната е преподавател по френски език в Кюстендилската гимназия и философия във Висшия педагогически курс. Активно участва в културния живот на града. Той е един от инициаторите за създаването на културно-просветното дружество “Светлина” (клон на образуванияте във Франция младежки организации “Кларте”, основани от Ромен Ролан и Анри Барбюс), член е на Театралната комисия при читалище “Братство”. През 1922 г. заедно с Г. Константинов издава сп. “Ведрина”, в което публикува свои творби. Близо 2 десетилетия е частен доцент в Катедрата по сравнително литературознание при Софийския университет.

Завършва земния си път на 23 май 1943 г. в София.

В творбите си Емануил Попдимитров е зрял, завършен творец. В това ще се убеди всеки, ако разтвори страниците на неговите стихосбирки: “Сънят на любовта”, “Живот и блян”, “Стихове и песни” ; студии: “Новите български писатели”, “Историята на немския символизъм”, “Естетиката на Бергсон” ; поеми: “В страната на розите”, “Златни ниви и бойни полета”, “Преображение” и други, доказващи, че той е едно уникално явление в българската литература и култура на изминалото столетие.

Не по-малко внимание и почит заслужава обществената и политическа ангажираност на този забележителен българин. Той е сред водачите и най-активните дейтели на създадената в 1924г. Организация на за- падноукраинските бежанци, имаща за цел да обедини хилядите българи, напуснали след сръбската окупация на Покраинината своите родни огнища, да задоволява техните икономически и културно-просветни потребности и създаване на условия за нормален живот в свободната на родината. Значим е приносът му да бъде издействан статут на малцинство в рамките на Югославия на сънародниците ни от Западните покрайнини. За съжаление друго остава непроменено – безкомпромисната сръбска политика срещу българското съзнание и националност в тези краища.

Трудно е в няколко реда да се направи преценка на жизненото и научно дело на Емануил Попдимитров Попзахариев. Те заслужават по-задълбочено изследване. Тук искаме да насочим вниманието на обществеността към някои аспекти от началото на неговия жизнен път. В досегашните справочници, студии, статии, посветени на талантливия творец, се срещат различни вариации за рождената му година. В преобладаващата част от тях авторите застъпват гледището, че Емануил Попдимитров е роден през 1885 г. Нещо повече, споменатата година е придобила вече гражданственост и се използва при организиране на чествания, годишнини и други прояви. Другаде пък са визирани годините 1887 и 1889.

Запазените главни списъци на Държавното педагогическо, трикласно и образцово училище - Кюстендил ни дават основание да се усъмним в достоверността на застъпваното досега

становище. Какво научаваме оттам? За 1900-1901 учебна година, за първи път се появяват сведения за личността, която ни интересува. Тогава именно е приет за редовен ученик в посоченото училище. Роден е на 14 май 1886 г. в семейството на Димитър Попзахариев и Кана Аризанова. Бащата е свещеник в родното село Груинци. В графата народност е записан българин с източноправославно вероизповедание. В Кюстендил учи на бащини разноски и плаща училищна такса, което е показателно, че родителите имат средства за издръжка. Завършва първи курс с примерно поведение и много добър успех по задължителните за тогавашното образование предмети: Закон Божий, Български език, Аритметика – Алгебра, Геометрия, История и т. н.

Сведенията в главните списъци за следващите учебни години се повтарят, с изключение на лицата, определени за настойници. Що се отнася до датата и годината на раждане, документите са категорични – 14 май 1886. Те са достатъчно убедителен аргумент, който, надяваме се ще хвърли светлина върху този недостатъчно документално обоснован досега момент от живота на човека, общественика и поета от Груинци.

Благородното дело, на което Емануил Попдимитров отдава целия си живот, незаслужено тъне в лоното на забравата. От родната му къща днес няма и помен. С годините все повече се отдалечаваме от времето, през което той е живял и творил и непростимо ще бъде пред таланта и паметта на този български патриот да бъде забравен.

Константин Николов

120 години от Сръбско-българската война

Вербуване за целите на сръбския режим

Сръбско-българската война известна в световната история като “войната на генералите срещу капитаните”, спечелена само за две седмици от вторите, показва истинската саможертва на българската нация пред олтара на застрашеното си отечество. За предисторията на тази война е писано доста, както и самите военни действия. За политическата агитация в пограничните райони на България и военноразузнавателната дейност на сръбските власти в навечерието на войната – се знае твърде малко. А те са важен елемент за разбиране психологията на сръбският завоевателски стремеж в края на по-миналия век, тласнал Сърбия век по-късно в нови налудничави завоевания само че този път с републиките от бивша Югославия.

В книгата

на сръбският историк Владимир Стоянчевич /“Срби и Бугари”, Б., 1995 г./, в епилога разглеждащ “проблемите на Сръбско-българската война” могат да се прочетат и интересни неща свързани с “Политическата агитация на сръбското правителство в пограничните райони на България в навечерието на войната през 1885 г.” От гледна точка на сръбски историк, В. Стеванович аспирациите на крал Милан вижда като “стремеж за увеличаване територията на Сърбия с цел създаване на равновесие между нея и България”, визирайки “опасността за Сърбия” от Съединението между Княжество България и Източна Румелия. Оттам и вербуването на населението в Трънско, Царибродско, Брезнишко, Кулско, като “обмислен вариант за отнемане на част от българската територия, като София трябвало да бъде основната завоевателска цел на сръбските войски”. И тук стигаме до най-важното – как и с какви средства!? Първоначално с агитация, вербуване и купуване на хора а на следващият етап и с военни действия. На агитацията между населението било дадено възможно най-голямото политическо и психологическо значение в тогавашното сръбско Кралство. Сред основните цели на сръбските пропагандно-агитационни акции били районите на Видински и Софийски окръг, водени в две направления – военно-разузнавателно и политическа анексия.

На базата на сръбски, но и на български архивни документи, най-подходящи за вербуване били работещите в граничните служби - митнически служители, санитарни работници на границата, по-богати селяни и селски кметове, понякога поп или калугерка, както и някои водещи хора от сръбската имиграция избягали в Трънска и Брезнишка околии, както и в Царибродско. Митническият

пункт на с. Обреновац намиращ се по средата на пътя между Пирот и Цариброд, както и Суковският манастир най-често били използвани за “база” на сръбската агентура, откъдето тя разпространявала своята агитационна дейност във вътрешността на България.

След Съединението

на Княжество България с Източна Румелия, на едно от заседанията на сръбското правителство от 23/09 1885 г., министърът на вътрешните работи Димитрие Маринкович изпратил до окръжните началници на Източния окръг, секретен документ, според който “Сърбия щяла да иска компенсации от България, поради което окръжните началници, и особено пиротският Тодор Попов/и/, трябвало да извършат подготовка за сръбската агитация между пограничното население в България”. Брезничанецът Иван Пейчов, имигрирал след 1885 г. в Сърбия, бил изпратен от сръбските служби в Брезник и Трън “да подготвя въстание”, Арангел Станоев от Трън пък трябвало да бунтува населението в Трънско и това с помощта на Давид Петкович от Цървена Ябука и Никола Димич от Кална. На базата на сръбски архивни документи от този период 16/28/ и 17/29 от 1885 г. “в ползрението на сръбската агитация трябвало да влезат и “известни хора” от селата Желюша, Гоин дол, Драгоман и Неделище”. Тези и още някои хора трябвало да “поработят” сред пограничното население в Брезнишка и Трънска околии върху четири неща: 1/ да изгонят българската власт; 2/ да признаят сръбския крал за свой господар; 3/ да не се отзовават на военните призовки на българските власти и 4/ да изпратят подписка с която да искат сръбските войски да превземат техните краища”. Известният сръбски писател /който бил и военен лекар във Върховното командване на сръбските войски/, д-р Лаза Лазаревич, смятал шоплука за “сръбска територия”, изтъквайки претенциите си “до София и Искъра”.

От своя страна

и България не останала безразлична пред все по-засилващите се сръбски аспирации към западните български територии. В края на септември и началото на октомври 1885 г., сръбско-българските отношения станали много изострени. Според едно дознание от 27 септември 1885 г. на и. д. царибродски околийски началник, Тодор Иванов “за опити на сърбите за привличане на българското население от пограничните села към Сърбия” публикувано в неотдавна излезлият сборник на ГУ Архивите към МС “Западните покрайнини (1878-1975)”, сръбските агитатори имали контакти в крайграничните села: Желюша, Власи, Гоин дол, Държина и Бански дол. От дознанието научаваме, че кметският наместник от с. Гоин дол, Стамен Митов, който ходил много пъти в Сърбия на гости “с намерение да узнае плановете им”, те го “уговаряли да подбуди населението да дава заявление на сръбското правителство, че иска покровителство и присъединение към Сърбия, да прекъсне телеграфната жица и др. подобни, което той обещавал всякой път, че утре ще, а вместо това той съобщаваше намеренията им.” Георгия Николов /митнички конски стражар при Царибродската митница/ разпитан за бягството на Панайот Стойчев в Сърбия, дал свидетелски показания за “някои хора които взимали рушвети от сърбите, да се подпишат и агитират за Сърбия”. А според информацията на кюстендилският окръжен началник, “много агитатори сноват в българските погранични райони, даже и в малките градчета, да агитират населението срещу българските власти, убеждавайки ги да се обединят със своето отечество Сърбия.” В резултат на всичко това, България била принудена да потърси намесата на Великите сили за което обстойно пише в “Кореспонденцията по сръбско-българската война” /С., 1885/. Българският министър И. Цанов “бил енергичен в запознаването на европейската дипломация с въпроси които оспорват каквото и да е право на сърбите за претенция към чисто български места”. В навечерието на войната в Цариброд била разкрита и арестувана сръбската мрежа, след което в отделни села били изпратени български войници. В Гоин дол те били 50, в Държина 32-ма, в Цариброд –170. Някои от сръбските агенти и вербовчици успяли да избягат в Сърбия, подобно на учителят Панайотович от с. Власи /по националност сърбин, роден във вътрешността на Сърбия, но изпратен за агент в Царибродско/, както и Манча Бонев от същото село. За тях работила група завербовани сътрудници /които по-късно били разкрити/ в селата Берин дол, Звонци, Ракита, Берин извор, Нашушковица в Трънска околия.

Месеци преди

да започне войната, сръбската страна изтеглила своето дипломатическо представителство от българската столица. Всичко това, както и недоразуменията свързани с двувластните имоти и намесата на Сърбия в пограничните райони на България били началото на края на войната целяща единствено и само заграбването на български територии. Българското население в пограничните райони, където сръбската страна с месеци преди това провеждала засилена агитация, не само че взело активно участие в защита на своето отечество, но се прочуло и с масовото участие на доброволци, включително с доброволците от Царибродско, където на 11 и 12 ноември станали последните решителни събития предизвели края на войната. Така че агитацията на сръбските власти сред българите в пограничните райони не само че не успяла а напротив, утвърдила стремежа им да защитават и по цената на животите си своята родина за която по-късно пише в своите спомени и капитан Коста Паница.

Зденка Годорова

Архивите говорят

Рапорт до околийския полицейски началник до началника на софийското областно полицейско управление за антибългарските настроения в Босилеградски район

Кюстендил, 12 декември 1938

Препис
Лично-поверително
№ 14669

Донасям Ви Господин Началник, че от секретен сътрудник – двувластник, ми се донесе относно настроението на населението в Босилеградско – Сърбия. Към края на м. ноемврий в гр Босилеград са изнесени на два пъти акции, против присъединяването към България, тълпата, която е взела участие в акцията е броила около 150 човека, между които са се очертавали и взели по-дейно участие българите Борис Христов, от с. Извор, Босилеградско, Дойчинов, който в миналото е участвувал в обира на пощата Кюстендил – Босилеград и Харизанов. Пръснати били хвърчащи листчета със съдържание: “Не сакаме Бугарско” и на известни кръстопища в и извън града заковани табелки с надписи със същото съдържание.

Лицето Владимир Побиевски от с. Божица – Босилеградско, канд(идат) за народен представител на възраст 50г., от листата на Стоядинович, в предизборните си събрания открито заявявал, никакво Бугарско, не искаме отатък “България” е голям глад и пр. Кирил Попов от с. Любата – Босилеградско, 40г., тоже кандидат за народен представител от листата на Стоядинович, също в предизборните си речи е заявявал, че не желае присъединяването. Кандидатът за Нар(оден) Представител от листата на Мачек е и лицето Стоян Павлов от гр. Босилеград, който се ползвал с по-голямо доверие и симпатий между населението от горните такива и в речите си бил по-въздържан и отбягвал засега въпроси относно присъединяването на Западните покрайнини към България.

Чувствувало се и то доста, от държанието на властта, давайки привидно незаинтересованост, на критиките между населението, които някои явно не скривали желанието си че скоро ще се видим със своите братя в свободна България. Това държание на властите се таксува като агитация в предстоящите избори.

Горното Ви донасям за сведение и на разпореждане.
Околийски полицейски началник: (п) Б. Илиев
Вярно,
При Соф(ийско) Обл(астно) Управление

Секретар: (п) Ив. Костов

Поверително

Дирекция на полицията
от(дел) Държавна сигурност
от(деление) “Б”

На разпореждане

№ 8552, София, 12. XII. 1938г.

Областен полицейски началник: (п) не се чете

Началник политическа служба: (п) Гаджов

Вярно,

на отдел Държав(на) сигурност

Отстрани бележка: (Пратен до Министерството на външните работи, 18. XII.938

(От Сборника “Архивите говорят, Българите от Западните покрайнини” 1878-1975)

Архивите говорят

Другият, истинският Емануил Попдимитров

На 7 ноември 1923г. бежанците от Западните покрайнини провеждат грандиозно събрание манифестация свързано с протестите от тригодишнината на Ньойския договор. Черквата “Св. Неделя” в София е тясна да побере всички новодошли. Емануил Попдимитров произнася реч

Гражданки и граждани, имигранти от Добруджа, Тракия и Македония, сънародници от Босилеград, Трънско, Цариброд и Кулско!

Четири години изминаха, откакто там някъде, в малкото градче на Франция, Ньой, станало известно и в последната българска колиба поради нещастieto, което ни донесе, се наложи тежкото наказание над България, като се подписа смъртната присъда над цяла област, откъсната от нашето отечество. Една сурова ръка проведе червената линия през западната част на България и отрязва като с хирургически нож парче жива плът от снагата на общата ни родина.

В Ньой се реши да се предаде на Югославия една област, която от памтивека е била населявана от чисти по раса и език българи, хиляди пъти доказали своята жива връзка с отечеството – да се даде плячка на днешна Югославия, за да бъде смляна от нейния ненаситен стомах. Какво е преследвала конференцията с предаването на тая област? Преди всичко съгласенците бързаха да възнаградят своята вярна съюзница, както и да накажат България. Те заявиха, че тая “поправка на границата” се извършва по стратегически съображения: Велика Югославия се бояла от едно евентуално нападение от страна на малката и унижена България! Но авторите на това дело, зад което всъщност се криеха сърбите, се вдъхновяваха от други подбуди: Чрез тая граница съседите ни искаха да завардят по-добре железопътната си линия Враня – Скопие; от друга, владеейки по тоя начин големия планински лабиринт – Краището с най-високите му върхове, те разполагаха с една непреодолима крепост на балканска Савоя. Освен това тяхно притежание ставаше и оловно-сребърната мина Мусул. Доближавайки се все повече към дефилето на Земен, за тях се отваряше еднакво свободен пътът за Кюстендил и Радомир и те ставаха господари на съответната наша железопътна линия, като направляваха безпрепятствено към богатите залежи на каменноуглената мина “Перник” и столицата София...

А каква съдба очакваше народът, който населява поробено Краище? Комисията по стопанските и икономическите въпроси във връзка с новата граница начело с председателя френски полковник

Ордиони изповяда пред емигрантите (делегацията от Краището, състояща се от Ем. Димитров и Тодор Захариев), че няма по неестествена граница от тая, която игнорира всички географски и етнографски условия, която задържа целия лабиринт от височини само на едната страна, като напуска вододела и слиза в долините; която затваря херметически “като в бутилка” многохилядно население в безизходни клисури, притиснато от изток с границата, а от запад с непроходима крепост от планините...

Преди месец само българин, идещ от Франция, минава през Сърбия и води разговор с политически лица от официална Югославия, които му изповядват недвусмислено: Ние направихме грешка, като завзехме този неплоден край, който ще ни коства само разходи (за всеки случай, поне досега никакви разходи не са направени за улеснение живота на населението!). Тая област за нас ще бъде една рана живеница за вечно дразнене меду двата народа. Е, добре! Ако това е така, защо братята не направят крачка назад и поправят стореното зло?

Но какво става сега с поробените краища? Пълно разорение на стопанството в селищата оттатък и отсам границата, западане на цъфтящия някога кокетен град Кюстендил. А населението оттатък е обречено на глад и пълно израждане.

Три години се изминаха от фаталната дата – 6 ноември 1920г., един ден преди Димитровден, когато сръбски войници навлязоха и окупираха нашите родни огнища... И от тая дата се започна масова емиграция от Краището. Няма нужда да ви описвам мъките на бежанците, нито страданията, които останаха оттатък.

Терор, тежки данъци и реквизиции, преследване на всичко българско – нрави, обичаи, традиция и език! Затваряне на училища, налагане на сръбска книга и сръбски говор, преследване и екстерниране на интелигенцията...Къде останаха великите обещания на великите сили? Къде са принципите за самоопределение на народите? Или гаранциите за защита на малцинствата? Самоопределението тук се замени с утоляване на алчния апетит на големите, с късове от победените страни, с пожертване на малките. Принципът за защита на малцинствата се превърна в мрежа, която прецежда комарите и гълта камилите... Какво благоволение може да очакваме от силите или защита от анемичното общество на народите...

Не! Ние трябва да разчитаме само на себе си. Емиграцията трябва да осъзнае своето положение и да се проникне от дълга, който ѝ налага днешния момент. Тя трябва да подаде знак за протест и борба. Докато държава и общество са още замаяни от удара, който се нанесе на България, и се осъждат на едно не позволено бездействие, ние, българите, трябва да дадем пример за бодрост и присъствие на дух. Преди всичко ние трябва да се обединим в единомислие и в общ устрем. Ние трябва да разпалваме борческия дух и да пазим народа от униние. Да поддържаме вярата за по-добри дни у поробените. Ние трябва да подготвим плана и средствата за бъдещата борба!...

Братя, жив е духът на поробените Западни покрайнини! Да живее свободата.

От книгата на М. Петров “Въртоп”, София 2003г.

Къде и кога е роден академик Йордан Иванов Николов?

На някого тези въпроси могат да се сторят неуместни и излишни. Та нали в енциклопедичните справочници и други издания за родно място на национално и светно известния български учен и автор на: “Северна Македония”, “Български старини из Македония”, “Българите в Македония”, “Св. Иван Рилски и неговият манастир”, “Богомилски книги и легенди” и още десетки творби, е посочен гр. Кюстендил. В историческите справки от неговия личен фонд, заведен под № 52к. в Архива на Българската академия на науките, също фигурира Кюстендил. Главните списъци и свидетелство № 9/ 30 юни 1889 за завършен курс на Държавното педагогическо, трикласно и образцово училище – гр. Кюстендил, като родно място сочат посоченото селище. В тях се натъквам и на друго несъответствие, а то е за рождената дата. И в главните списъци и в свидетелството за завършен

курс, черно на бяло пише 25 декември 1870г. за разлика от другите източници, където е 6 януари 1878г.

Никъде обаче в използваните документи не са посочени основанията – кръщелно свидетелство, акт или удостоверение за раждане, автобиография – в подкрепа на официално възприетото становище по тези основни моменти от биографията на човека и учения Йордан Иванов. Затова е естествено да възникнат версии, опитващи се да атакуват недостатъчно аргументирана и съответно недостатъчно обоснована истина.

В следващите редове предлагам една от версиите, която защо пък да не е правдоподобна, щом липсват сигурни контрадоказателства. Преди известно време в Държавен архив – Кюстендил се натъкнах на един материал озаглавен “Нови данни за родното място на академик Йордан Иванов”. В него двамата автори, Иван Умленски и Зинови Павлов, на четири гъсто изписани машинописни страници извеждат за родно място на изтъкнатия учен с. Груинци, Босилеградско. И поднасят своите аргументи с проучване на място. Ще добавя, че Зинови Павлов е роден в близкото на Груинци село, Киселица. Та още като студент в Софийския университет, на едно упражнение при професор Иванов, той се осмелява да го запита има ли нещо вярно в мълвата, че “...е от този край”, на което професорът с усмивка отговаря, “има такова нещо...”

Друг един земляк на Зинови Павлов, Стойне Симов Кодин – агроном, софийски жител, на младини посещава родния си край с Емануил Попдимитров, който между другото споделя, че с. Груинци е родното място на Йордан Иванов.

Тези мисли възбуждат любопитството и местния патриотизъм на Зинови Павлов, който ангажира и Умленски и на 1 май 1972г. те се отправят за село Груинци. В подкрепа на тезата си привеждат разговора с местния жител Кирил Рангелов Стойков – 74 годишен. Той им предава разказа на дългогодишния учител в селото Захари Хранов, който му споделя спомените си за детските години на бъдещия академик. Според думите на учителя той е от фамилията Стоименови. Един от братята на тази фамилия бил бащата (не се сочи името) на Йордан, а другият – Станчо, по това време е гурбетчия в Цариград. Тогава умира Йордановия баща и майката по нямане на други близки в селото, завежда невръстното си дете в Кюстендил. Там Латифка, (така е записано името и в два документа), се поженва и детето получава бащино и фамилно име на втория ѝ съпруг.

Особено внимание е отделено на спомена на 63-годишния Любен Станчов Стоименов, който препредава разказаното от брат си Рангел, “че от техния род има голям учен – професор в София на име Йордан Иванов”. Любен преповтаря и казаното от Емануил Попдимитров, който посещава родния си дом преди смъртта и беседва със земляците.

В съседното село Извор, Умленски и Павлов беседват с Евтим Попилиев – 80 годишен, бивш служител. Нека проследим записаното от двамата проучватели: На въпроса “къде е роден... Йордан Иванов”, той веднага и с оживление ни отговори, че е роден в с. Груинци. Даже се оказа, че дядо Евтимовия баща, служил като съдебен чиновник в Босилеград, бил съученик на Йордан Иванов, който започнал учението си в Изворското училище (към 1879-1880г.). Той потвърди сведенията за ранното осиротяване на Йордан Иванов и заселването му в Кюстендил, където майка му отначало намерила работа в едно турско семейство, а по-късно се поженила. Дядо Евтим слушал от баща си, че Йордановия баща, който бил беден човек, искал да даде детето си пастирче в чужди дом, но майката настояла то да учи. През 1941г. в с. Извор дошли професор Александър Балабанов и познатият на дядо Евтим още от детските години Емануил Попдимитров..., когото той запитал: “Как е нашият земляк Йордан Иванов?” Емануил Попдимитров му отговорил, че Йордан Иванов бил по това време в Хилендарския манастир, за да проучи нещо около Паисий Хилендарски.

Това за родното място лансирано във версията на Умленски и Павлов. А за достоверната дата и година на раждане – 25 декември 1870 или 6 януари 1872г. едва ли някой някога ще уточни.

Оставям без коментар поднесената ни версия около родното място на академик Йордан Иванов. Кое е истина, кое легенда трудно е да се прецени, без наличието на автентични свидетелства. По-скоро с предходните редове, искам освен да припомня името и делото на академик Иванов, да провокирам изследователи, общественици и надлежните органи за по-сериозно и отговорно отношение при възпроизвеждане биографиите на бележити мъже – рожби на нашата нация. Защото случаят не е единичен. Да се ползват повече източници, да се сверяват и анализират. А не да се уповават само на един факт, който да приемат за достоверен и така да подвеждат потомците, които вече по инерция принасят записаните полуистини и неистини през годините и вековете. С това се zlepоставя историческата наука.

А на босилеградчани препоръчвам да се замислят върху изнесеното в предходните редове и се потрудат, ако действително са запазени някои документални следи, да ги открият и потвърдят с тях истинността за родното място на академик Йордан Иванов Николов. И с това да не остане изнесеното дотук само една версия без документално покритие.

Тодор Димитров

Книга за Междусъюзническата война в Кюстендилско и Босилеградско

Прави впечатление, че който поработи в Историческия музей Кюстендил, независимо каква длъжност заема, започва да се интересува от писаното слово и миналото. Такъв е случаят и с г-н Аначко Арсов, който макар че за кратко работи в музея, се ангажира с изследване на някои аспекти от миналото. Издава през 1999г. първата си книга “Краище”. Наскоро излезе от печат и втората му книга “Междусъюзническата война – 1913 в Кюстендилско и Босилеградско”.

Книгата е структурирана в 16 части, като отчетливо се обособяват предговор, обзорен увод за Междусъюзническата война, военна подготовка и бойните действия в Кюстендилския и Босилеградския район, последиците от войната и справочен апарат. Изданието е посветено на загиналите през 1913г. войни от 5 армия и на включените в нея 1,2,3 бригада от 5 Дунавска дивизия. В предговора авторът изяснява своите мотиви за написването на книгата. Поводът, който провокира автора да започне издирването на историческите извори, е паметникът на местността “Славчето”, посветен на падналите войници през Междусъюзническата война. Един знак, поставен за преклонение пред подвига на българския воин, провокира търсенето на повече информация за събитията от съдбовната 1913г. Липсата на цялостно изследване на тези събития, случили се в Кюстендилско и Босилеградско и осветляването им, са допълнителен повод г-н Арсов да започне издирвателска работа. Стремещът му е да представи малкоизвестни събития с благородното намерение да се припомни на младите поколения историята. Без да декларира сериозни амбиции, авторът си поставя основната цел: “Нямам самочувствието, че съм написал бестселър, но ако мога да възкреса архивите и да припомня събитията и сраженията, предотвратили навлизането на противникови сили към София, ще бъда доволен.” – пише той. И ще допълни – “Исках да възкреса един от славните моменти от житието на това славно българско население, разделено толкова години от родината, роднини, приятели и близки”. Загиналите по бойните полета на 5 армия, гробовете на които са потънали в забрава, са в центъра на вниманието и г-н Арсов иска с книгата си да напомни за тях – хората, отдали живота си за най-святата кауза – Свободата на Отечеството.

Изложението е пресъздадено в хронологичен ред. В началото са разгледани причините за избухването на Междусъюзническата война и подготовката на България за бойни действия. Отделено е място за бойния състав, въоръжението и разположението на 5 армия в началото на войната. Армията се състои от две дивизии – 12 дивизия и 4 Преславска дивизия. Още в началото на изложението проличават някои структурни особености. То често се прекъсва от биографични данни на участниците в събитията – офицери, дипломати и политици. В стандартните исторически изследвания подобен подход не се използва, като биографичните бележки се дават под линия или накрая, за да не се претоварва или разкъсва изложението.

Авторът пристъпва нетрадиционно и към представяне на бойните действия на 5 армия. Тръгвайки по хронологичен ред, той го съвместява с проследяване на събитията в петте участъци на бойната линия. Основният мотив за подобно решение г-н Арсов приема с разбирането, че изложението се нуждае от повече прегледност. Бойните действия са разгледани последователно на първи участък в района на вр. Руен; на втори от вр. Таштепе до Равна нива; трети участък е между Равна нива и поста при с. Коприва; четвърти от Коприва до вр. Вильо Коло (Босилеградско) и пети оттам до вр. Цветков гроб и Букова глава (Босилеградско). Построяването на изложението в подобен порядък показва бойните действия не само на участъците, но създава възможност за по-лесното им сравняване. На първите четири участъци се водят боеве с различна интензивност. Хаосът, създаден от централното командване, рефлектира върху събитията. Честото променяне на заповеди,

оттегляне и прехвърляне на части, напускане на завзети с много усилия позиции или бездействие са характеристики, които се забелязват не само в този район, но и на фронтите на останалите четири армии. Без да се спирам подробно на всички действия, ще насоча вниманието Ви към пети участък. Авторът обръща най-голямо внимание на този район и му отделя съществена част от изложението. Това е напълно заслужено във връзка с решителния характер на бойните действия в Босилеградско. Този район е оставен незащитен и на 28 юни 1913г. малобройните български части са атакувани и разбити. Част от командващите офицери са убити или пленени. Получаването на известия за подобно развитие на положението в пети участък предизвиква бързи контрадействия от българска страна, които са съпътствани с хаотичност и недооценяване на положението от Главното командване. Отблъскването на противника струва много жертви, които е могло да бъдат предотвратени чрез взимане на необходимите мерки преди противниковата офанзива. Превръщането на част от Кюстендилското Краище в бойно поле създава възможност сърбите да ангажират допълнително войскови подразделения от нашата армия и да поставят пред сериозен проблем Генералния щаб. Това е преди всичко тактически маньовър, който съвременни изследователи (като например Г. Марков) подлагат на сериозна критика. Според тях нашето командване обръща прекалено много внимание на това недотам опасно действие на противника. А. Арсов описва българското контранастъпление, в резултат на което сръбските военни части са изгласкани от пределите на държавата. Заслуга за този успех има преди всичко българският войник, организиран в новосъздадения Босилеградски отряд.

Отделено е място на края за Междусъюзническата война и значението ѝ за Кюстендилския край. Разгледани са решенията на Букурещкия договор и последиците за България. В края на описанието г-н Арсов обръща внимание на един много съществен въпрос – местоположението на гробовете на убитите войници и поставя въпроса за тяхното състояние днес. Паметта за тях е засвидетелствана в България чрез три паметника – Храм-костница в с. Гюешево, споменатия паметник в местността “Славчето” и паметник-чешма в с. Драгойчинци. За разлика от България, в Босилеградско (Сърбия и Черна гора) няма никаква следа. Тук стои големият въпрос за войнишките гробове в Босилеградско, които са в трагично състояние, каквото е положението на българските военни гробища в останалата част на Сърбия, Македония и Гърция. Едно целенасочено негативно отношение, което доведе до липсата на какъвто и да е паметен знак за местата, където се намират падналите български синове във войните за национално обединение.

Накрая в книгата е включена малка справка за влиянието на войната върху местното население и справка за използваната литература. Заслужава внимание фактът, че в изданието са включени множество карти, схеми, таблици и фотографии, които допълнително подсилват аргументите при изложението. Отделно са приложени три карти, свързани с Кюстендилското Краище и бойните действия водени там.

Поради липса на професионална историческа подготовка на автора се забелязват пропуски и неточности от различно естество. Част от тях са по фактологията, но има и по интерпретацията на фактите. Последните са породени преди всичко от некритичния подход при използването на по-стари и на новите исторически изследвания. Подходът, използван в старите (от преди 40-50г.) изследвания се характеризира със свръхидеологизация и голяма доза необективност при извеждане на тезите. По-новите изследователи се стремят да бъдат по-обективни. Г-н Арсов определено се е предоверил на някои по-стари изследвания, което рефлектира върху обективността в съдържанието на книгата. Един значим пропуск, който веднага ще направи впечатление на историците, е неправилното цитиране на архивните източници и използваната литература. Това важи както при бележките под линия, така и при списъка на края на книгата. Непоследователност се забелязва и при опита да се цитират документи в изложението на писмена норма употребявана до 1945г. До голяма степен е обективна грешката на автора при смесване на календарните стилове. Това е съществен дефект на българската историческа наука и професионални историци често пъти бъркат стария и новия стил, получава се неточност при фиксиране на датите в изложението. Всичките изброени групи пропуски са породени както от подчертаната вече липса на историческа подготовка, така и от неползването на компетентна помощ от професионални историци. При подготовката на историческо съчинение се привличат много научни консултанти или редактори, които своевременно отстраняват допуснатите пропуски или съвместно с автора преработват някои концептуални неточности. Прави ми впечатление, че повечето местни изследователи пренебрегват необходимостта от редакторска намеса, което понижава стойността на изследването.

Книгата “Междусъюзническата война 1913 в Кюстендилско и Босилеградско” се характеризира с педантично пресъздадена фактология. Авторът сам си е поставил подобна задача и отделя значително място на събития и факти. Поставен е съществения въпрос (който г-н Арсов сам признава, че не може да реши) за издирване и отбелязване на гробовете на загиналите в Краището през тази война. Една задача колкото трудна, толкова и важна за нашата съвременност и българите в района от двете страни на границата.

Н.с. Ангел Джонев

Международна конференция “Сърбия – пет години по-късно”

КИЦ “Цариброд” в Босилеград имаше честта да бъде поканен на престижна международна конференция “Сърбия – след пет години” която се проведе на 4 и 5 октомври т.г. в “Сава център” в Белград. Конференцията бе организирана от Белградският фонд за политическа изключителност и Балканският фонд за демокрация. Поканата дойде в резултат от успешното представяне на КИЦ-а в Босилеград на предварителните конференции на неправителствени организации посветени на местното развитие, децентрализацията, създаването на институции, защита на правата на малцинствата, културата, положението на младите в обществото и пр. На конференцията присъстваха бившите активни участници в събитията от 5 октомври и представители на неправителствени организации

Конференцията откриха Владета Янкович, съветник за външна политика на Воислав Кошунница, и Щефан Лене, директор на дирекцията за външна политика при Съвета на Европа от името на Хавиер Солана.

На първото пленарно заседание “Сърбия в демократичен преход – предизвикателства в изграждане на държавата и обществото” председателят на сръбската скупщина Предраг Маркович каза, че досега Скупщината е гласувала 171 закон.

Следобед конференцията продължи работата си в две групи. В I група темата бе “Процес на изграждане на държавата в Сърбия” с председателстващи: Йован Теокаревич – директор на Белградския център за европейска интеграция и Драголюб Мичунович – бивш председател на Скупщината на Сърбия. Във II група темата бе: “Общество в промени – усвояване на европейските ценности” с председателстващи Даница Стефанович, директор на НПО “Панония” от Нови Сад и Борка Павичевич, директор на Центъра за културна деконтаминация.

На другият ден, 5 октомври, на второто пленарно заседание говориха Борис Тадич, президент на Сърбия, и Йоргос Папандреу, бивш външен министър на Гърция; Миша Глени, директор на SEE Change, Британия; Едуард Кукан, министър на външните работи на Словакия; Марк Шоер, директор за политическо сътрудничество в директората на Европа; Маурицио Масари шеф на Европейската мисия в Черна гора; Марк Медиш, бивш висш директор на Националния съвет за сигурност във Вашингтон и други.

Следобед, конференцията продължи пак в две работни групи: В I група “Изграждане на институциите и европейската и евроатлантическата интеграция” председателстващ бе Горан Свиланович, бивш външен министър на Сърбия и Черна гора, а във II група “Гражданското общество и разширяване на ЕС” с председателстващи Павол Демеш, директор за централна и източна Европа – Германски Маршалов план в Братислава; Жарко Пуховски председател на Хърватския Хелзинкски комитет за човешки права в Загреб; Ремзи Ляни, директор на Албанския медиен институт в Тирана.

Участниците в конференцията казаха, че 5 октомври представлява преврат в по-новата сръбска история в резултат на което бе свален режима на Милошевич и възстановен международния статус на Сърбия. Те се съгласиха, че Сърбия значително се е променила, но не толкова колкото е необходимо за да реши проблемите си и да стане част от Европа. Необходима е решителност, стратегическо планиране, политическа воля и смелост за да се решат тежките проблеми каквито са: тежката икономическа ситуация, високата безработица, слабите институции, корупцията, липса на единство и солидарност. Необходимо е демократичните сили да преодолеят своите тесни интереси и да използват новите възможности които се откриват за преговори с Европейския съюз за стабилизация и присъединяване. Сърбия има шанс да се промени и “променяйки се, да промени целия регион” – каза Йоргос Папандреу. По пътя към ЕС Сърбия трябва да разчита на собствени сили и да използва своите неизползвани ресурси. Едвам тогава може да разчита на приятелите по света.

На конференцията и предхождащите я публични разисквания в сръбските градове участваха представители на над 400 неправителствени организации, университети, образователни институции, синдикати, предприятия, политически партии, местни власти, министерства и много известни личности: Борис Тадич, Предраг Маркович, Миролуб Лабус, Вук Драшкович, Расим Ляич, Владета Янкович, Драголюб Мичунович, Зоран Живкович, Горан Свиланович, Милош Алигрудич, Едуард Кукан, Йоргос Папандреу, Штефан Лене, Стефано Санино, Марк Шоер, Доминик Чилкот, Хедер Гребс, Марк Медиш, Теодор Винклер, Ханс-Петер Фирер, Иштван Джармати, Миша Глени, Теодор Кулумбис, Джуди Бат, Павол Демеш, Жарко Пуховски, Ремзи Ляни, Сашо Орданоски, Жозеп Лйоверас, Маурицио Масари и Растислав Връбенски.

Имаше, разбира се и доста критически изказвания. Бившият вътрешен министър Душан Михайлович каза, че Милошевич продължава да управлява от Шевенинген, а Вук Драшкович, че още не са размонтирани престъпните служби на Милошевич. Вината за това той вижда в разцеплението и лидерските амбиции в демократичния блок. Водачите на това смъртно сръбско устройство, включвайки тук и Радко Младич са или амнистирани от вина или уж са недостъпни за неразмонтираните военни и полицейски служби за сигурност. Този пропуснат шанс струваше главата на самият премиер Зоран Джинджич – каза Драшкович.

Александър Димитров

Семинар

“Мониторинг за Рамковата конвенция за националните малцинства”

Представители на КИЦ “Цариброд” в Босилеград на 10 октомври 2005г. в хотел “Метропол” в Белград взеха участие на семинара “Имплементиране на резултатите от мониторинга на Рамковата конвенция за защита на националните малцинства” организиран от Министерството за правата на малцинствата и Съвета на Европа.

Присъстваха около 40 представители на политически партии и неправителствени организации на националните малцинства в Сърбия и Черна гора. Семинара се проведе в две части.

Първата част отвори министърът за националните малцинства Расим Ляич, а след него се произнесе представителят на генералния секретар на Съвета на Европа в Сърбия и Черна гора Стефано Валенти.

Преди дискусиата бяха изложени основните разпоредби на Рамковата конвенция. Председателят на Съвещателния комитет при Съвета на министрите Асбйорн Ейде се произнесе за резултатите от имплементацията на Рамковата конвенция в Сърбия. Говорейки за резултатите, г-н Ейде изрази доволството си от напредъка който Сърбия е направила по отношение на малцинствата, но подчерта, че това все още не е достатъчно.

Йелена Маркович, зам-министър в Министерството за национални малцинства изнесе коментар за резолюцията на Съвета на министрите във връзка с имплементирането на Рамковата конвенция в Сърбия.

Другата половина на семинара мина в дискусии и спорове между малцинствените представители организирани в Националните съвети и Министерството за национални малцинства, и вътрешната малцинствена опозиция която е извън националните съвети. Първите частично признаха неефикасността на Националните съвети на малцинствата в защита на малцинствените права и предложиха да се направят подобрения в начина на избирането им със съответни изменения в законодателната сфера. Владимир Джурич, експерт в Министерството за национални малцинства каза, че Министерството готви изменения в Закона за малцинствата и придружаващите го закони за да могат те да участват в решаването и да бъдат представени в държавните институции. Той каза, че вече на следващите парламентарни избори ще бъде премахнат изборният ценз за сръбският парламент и малцинствата ще бъдат представени по национален признак по системата “резервиран стол”. За правните и практически мероприятия за изграждането на междуетническа толеранция и борба срещу дискриминацията говори Никола Димитриевиќ, експерт от министерството и Весна Ракич-Водинелич от Института за сравнително право. За подобрение на законите разпоредби за малцинствените езици в образованието, медиите и в другите области, говориха Янош Орос от Войводина и Марияна Пайванчич от Правния факултет в Нови Сад.

Представителите на критическата интелигенция на малцинствата оспорваха модела на националните съвети и предлагаха прилагане на колективен подход при решаването на проблемите на малцинствата. Особено критични бяха изказванията на представителят на албанското малцинство от Прешево Риза Халими и на председателят на Демократическият съюз на унгарците от Войводина Андраш Агошон.

За проблемите на българското малцинство говори Иван Николов, председател на КИЦ “Цариброд” в Босилеград, който след това няколко пъти реплицираше в дискусиата. Неговото изказване беше посрещнато с мълчание от страна на представителите на властта, но затова пък бе посрещнато с одобрение от представителите на опозицията на унгарското малцинство. По време на дискусиите пролича висок степен на съгласие между различните национални малцинства по въпросите за правата на малцинствата и критичното отношение към националните съвети.

Общото впечатление от семинара бе, че властта е подложена на сериозен натиск от страна на Съвета на Европа за решаване на малцинствените проблеми, но въпреки това сръбските политици се опитват с академични дискусии и теоретизиране да избегнат прилагането на словото и духът на Рамковата конвенция. За съжаление, в това нещо участва и една част от малцинствените лидери.

Мая Николова

8 години КИЦ в Босилеград

Осмата годишнина от откриването на КИЦ-а в Босилеград, отбелязването на 120 годишнина от рождението на Емануил Попдимитров и Деня на народните будители бяха отбелязани с редица културни мероприятия и срещи в центъра.

Концерт “Сите българи заедно”

На 21 октомври оркестърът “Сите българи заедно” изпълни народен концерт в препълнената Голяма зала на Културния дом в Босилеград. Популярният оркестър от ТВ “СКАТ” се представи с български народни песни а певиците Елена Йордакиева, Даниела Величкова, Костадинка Танчева и Иван Андонов обраха аплодисментите на босилеградската публика, която на моменти гръмко пееше с гостите. Те дойдоха в Босилеград на приятелски начала и изпълниха концерта безвъзмездно. Останаха видимо доволни от посрещането и обещаха че ще продължат усилията си за възраждането на българския фолклор в Босилеградско. Разноските по водещия на предаването “Сите българи заедно” по ТВ СКАТ Никола Григоров. “Сите българи заедно” и КИЦ-а в Босилеград обмислят концерт на открито през пролетта.

Научна конференция за Емануил Попдимитров

Същия ден в Босилеград от София пристигнаха участниците на научната конференция организирана по повод 120 години от рождението на великият български и босилеградски поет и общественик Емануил Попдимитров. Групата беше предвождана от бившият български посланик в Белград Яни Милчаков. В нея се намираха известни имена от Софийски университет “Св. Климент Охридски”, Нов български университет, Института по литература към БАН, Национален литературен музей – София, Регионална библиотека “Емануил Попдимитров” - Кюстендил и близките на Емануил Попдимитров – дъщерята Светла Попдимитров, внучката Дора и правнукът му Александър. Те посетиха КИЦ-а в Босилеград и подариха на центъра гипсов бюст на Емануил Попдимитров и книги. На народната библиотека “Христо Ботев” в Босилеград също подариха книги. Групата бе приета от кмета на Босилеград Владимир Захариев. На другия ден ръководството на КИЦ-а заведе гостите в родното село на Емануил Попдимитров, Груинци, в Изворската черква и на Здравковата ферма-музей “Осмия ден”.

Международно състезание по баскетбол и футбол

Програмата по повод осмата годишнина на КИЦ-а в Босилеград започна на 30 септември малко нестандартно – с международно състезание по уличен баскетбол и футбол на малки врати в училищния двор.

В баскетболните състезания участваха 16 отбора, разделени в две възрастови групи от по 8 отбора: I група за ученици от 9 и 10 клас и II група за ученици от 11 и 12 клас. Участваха ученици от Босилеград, Сурдулица, Лесковац, Скопие, Кюстендил и София. В първата група победи отборът на “София 1” а във втората отборът на “Сурдулица 1”.

В състезанията по футбол на малки врати участваха два отбора от основното училище в Босилеград и два от футболния клуб “Триадица” от София. Победител бе отборът на “Босилеград 2”. За най-успешните отбори по баскет и футбол Постоянната комисия за децата младежта, спорта и туризма към Столичен общински съвет София подsigури купи, медали и спортни съоръжения.

Театрално представление “Фенове”

На 30 септември в залата на Центъра за култура, Нов драматичен театър “Сълза и смях” от София в лицето на известните артисти Валентин Танев и Христо Гърбов изиграха комедията “Фенове”. Въпреки че и този път залата на Културния център бе препълнена, отново се показа, че в Босилеград липсва не само театралната, но и елементарната човешка култура. Майсторските изпълнения на известните български комици бяха прекъсвани от невъзпитаното поведение на босилеградските дечурлига от които повечето и не разбраха сложните послания които артистите отправиха към тях.

Четвърта “Българиада” във Войводина

В село Бело блато, във Войводина където живеят българи католици – павликени се проведе поредната четвърта “Българиада”. За първи път там имаше представител на КИЦ-а в Босилеград. Танцовите състави от Скореновац, Бело Блато, Босилеград и Цариброд се представиха с български народни песни и танци. Гости на срещата бяха българският посланик в Белград Георги Димитров, първият секретар на посолството Стоян Станкулов, Йордан Колев от Държавната агенция за българите в чужбина, Покрайнинският секретар за национални малцинства във Войводина Янош Орос, представители на община Зренянин и други. По същия повод бе организирана изложба на живописци-любители, спортни състезания. Следващата поредна “Българиада вероятно ще се проведе догодина в село Иваново, община Панчево.

Фотодокументална изложба

На 1 октомври вечерта в салона на КИЦ-а бе открита фотодокументална изложба на природни и културни знаменитости в България на Тодор Янков от Дупница. Изложбата престоя повече от един месец в КИЦ-а.

Концерт на Поли Паскова

Централната част от ознаменуването на 8 годишнина от откриването на КИЦ-а в Босилеград бе концерта на певицата Поли Паскова в Културния дом в Босилеград. Преди концерта Председателя на Програмния съвет на КИЦ-а Иван Николов поздрави гостите и зрителите като спомена и поздравителните адреси които деловите партньори изпратиха на КИЦ-а по повод 8 години от откриването. Сред гостите бяха заместник министъра на Министерството на културата г-жа Надежда Захаријева, представители на българското посолство в Белград, на Външно министерство на Република България, на Столична община София, на Националната спортна академия и Гражданско сдружение “Западни покрайнини”. Новата зам-министърка по култура г-жа Надежда Захаријева обеща помощ и съдействие при организиране на културни мероприятия от страна на КИЦ-а.

“Национален план за правата на детето”

КИЦ “Цариброд” в Босилеград взе участие на семинара “Местен план за акцията за правата на детето” организиран от Постоянната конференция на градовете и общините, Детския фонд на ООН-е (УНИЦЕФ) и Съвета за правата на детето при правителството на Сърбия. На семинара бяха поканени директорите на центровете за социална работа, завода за защита на здравето, неправителствени организации които се занимават с правата на детето, местни и кореспондентите на белградските медии, както и представители на местната власт от Ябланишкият окръг. Семинара бе част от серията семинари които се провеждат в Сърбия с цел да се представи Националният план за акция за правата на детето приет през февруари 2004г. Националният план е изготвен въз основа на Конвенцията на ООН-е за правата на детето.

Литературна вечер с Нина Заркова

По повод 1 ноември – Деня на народните будители в КИЦ-а в Босилеград гостуваше софийската поетеса Нина Заркова. На литературната вечер свои творби представиха Иван Николов, Радко Стоянчов, Наташа Константинова и Иван Раденков. Нина Заркова представи новата си стихосбирка “Очарованието”. Същата четете стихове и от стихосбирките “Песни в сърцето си нося” и “Настроения”, както и фейлетони и афоризми от книгата си “Шопска броеница”. Иначе Заркова по бащина линия е от Царибродско, и е преподавателка по български език и литература в Костинброд.

Отбелязване на Деня на Западните покрайнини

Трета поредна година КИЦ “Цариброд” в Босилеград отбелязва 8 ноември – Деня на Западните покрайнини, ден когато преди 85 години сръбските войски окупират Босилеград. Стана традиция на този ден в КИЦ-а да се възпоменават жертвите на границата и изнася историческа лекция за събитията довели до Ньойския договор и трагедията на българите в бивша Югославия. Тази година лекция за историята на българското малцинство в Югославия през XX век изнесе н.с. Ангел Джонев, научен сътрудник в Историческия музей, Лозан Митев, представител на Национално движение Западни покрайнини и Иван Николов председател на КИЦ-а в Босилеград. В изложението си Николов изтъкна, че с отбелязването на Деня на Западните покрайнини ние не призоваваме призраците на миналото а да разберем причините за настоящето и да разсъждаваме за бъдещето.

Дарение за КИЦ-а в Босилеград от община Плевен

Официална делегация на община Плевен гостува на КИЦ “Цариброд” в Босилеград като връчи дарение от Общински съвет Плевен – мултифункционален лазерен апарат. В състава на делегацията бяха зам-кметът д-р Валентин Матеев и общинските съветници – Михаил Шишков, Чавдар Велинов и Николай Маринов. Делегацията на Плевен дойде по покана на КИЦ-а и благодарение на посещението което представители на КИЦ-а направиха на плевенското читалище.

Гостите изразиха готовност да създадат и укрепят контактите между община Плевен и Босилеград особено в икономическата област, нещо от което босилеградска община има най-много нужда.

Протестно шествие по повод 85 години от Ньойският диктат

ВМРО отбележи 85 годишнината от Ньойския диктат и окупацията на Западните покрайнини под мотото “Нищо не е забравено, нищо не е простено”. По този повод в зала 1 на НДК се проведе концерт съчетан с 60 годишнината на ансамбъл Гоце Делчев и протестни факелни шествия на 25 ноември в Благоевград, на 27 ноември в София и във Велико Търново на 30 ноември.

Над 2 000 души, предимно млади хора обиколиха центъра на София с повици “Долу Ньой”, “Върнете ни Западните покрайнини”, “България над всичко” и т.н. под звуците на български бойни маршове със запалени факли, български национални знамена, знамена на ВМРО и Българският национален съюз. Шествието приключи пред храм-паметника “Александър Невски” с полагање на венци и цветя на жертвите на Ньойския договор.

С Ньойският диктат от България са откъснати 1545л061 кв. км земя, 64 509 души българско население, царибродска и босилеградска околии със 120 български села, 25 села са разкъсани между двете държави с телени мрежи, окопи и вишки, 1 гимназия, 6 прогимназии и 116 първоначални училища с 269 учители и 7 892 ученици, 45 черкви с 42 български свещеника.

Пресконференция на КИЦ-а в “Медиа-център” във Враня

По повод изпращането на Петицията за възстановяване на обучението на майчин български език до министъра на Министерството на просветата и спорта на Република Сърбия, Иван Николов и Александър Димитров като представители на КИЦ “Цариброд” в Босилеград, с подкрепата на неправителствената организация АБЦ център от Враня на 29. 11. т.г. проведе пресконференция на която пред местните медии и кореспондентите на централните белградски медии във Враня подробно обясниха целите на петицията и отговаряха на въпросите на сръбските журналисти за положението на българското малцинство в Сърбия. Същия ден Петицията с 601 подписа бе изпратена на сръбският министър на просветата.

Слово на Иван Николов по повод 8 години от откриването на КИЦ-а в Босилеград.

Преди осем години ние с помощта на България и целия български народ, с редица културни дейци и патриоти създадохме Българският Културно информационен център “Цариброд” в Босилеград. Откриването на КИЦ “Цариброд” беше оня преломен момент който в Босилеград и Цариброд сложи краят на една и означи началото на нова епоха. С КИЦ-а се завърна българската култура в нашите краища, започна един мъчен процес на национално осъзнаване, на разобличаване и преценка на миналото, на свободно обсъждане на екзистенциалните проблеми на българското малцинство.

Осем години непрекъсната, денонощна борба за възстановяване на българската култура в Западните покрайнини, осем години безкомпромисно отстояване на интересите на българското малцинство, осем години пропагиране на ценностите на гражданското демократично общество и европейският начин на мислене и поведение. И не малко изкушения...

Режима на Милошевич, НАТО бомбардировките, твърдо отстояване на позиции срещу една осемдесетилетна политика която си бе поставила задача от българите да направи чистокръвни сърби в името на идеологическата концепция за Велика Сърбия, борба срещу повратните моменти на тази политика в процеса на демократизацията и срещу оня политически партии които наводниха Босилеград и Цариброд създавайки някаква привидна демокрация, забраняване на “Бюлетина” на

КИЦ-а в Босилеград, подмолните действия срещу КИЦ-а от страна на службите и професионалните доносници, не малко вътрешни удари и предателства, разногласия с другите български организации...

Имаме ли постижения?

Не е скромно сами да си правим оценки, но не може без тях. Безспорно, сред най-големите постижения на КИЦ-а са: доверието на българските държавни, културни и други институции в България и на цялото българско общество; печатането на "Бюлетина"; Великденския фестивал по чупене на яйца; паметника на Левски в Босилеград; нарастване на интереса на младите да следват в България; увеличаване на интереса за българското гражданство; приноса в областта на информирането; увеличаване на интереса за българското Черноморие; пробивите направени в неправителствения сектор и медиите в Сърбия; организиране на избори за български парламент в Босилеград и Цариброд, непрекъснато присъствие в медийното пространство в България и Сърбия и Черна гора...

Имаме ли пропуски и грешки?

Имаме. И едва ли някой друг ги осъзнава по-добре от самите нас. Но едно е да осъзнаваш нещата и съвсем друго нещо – да имаш сили да ги промениш. Дето бе казал Левски "ние работим с живи хора, а не с камъни". С лоши хора не могат да се направят добри неща. С дребни души не могат да се постигнат велики идеи. Задачата да работиш за доброто на хората използвайки лошите му страни, да печелиш приятели и съмишленици на всички нива в двете държави – никак не е лесна.

Не се осъществи мечтата ни да имаме национално отговорна политическа партия която да защитава правата ни в Парламента. Но КИЦ няма причина да се срамува от нито една своя дума казана кодето и когато и да е и нито от едно свое действие.

Времето поставя пред нас нови предизвикателства. КИЦ-а трябва да подготвя обществения климат за развитие на демократичното, гражданско общество, да развива критичен дух на мислене и поведение, да възпитава гражданите да контролират властта си и да я карат тя да им служи, а не да ги използва за свое благоденствие... Поне такава е ролята на неправителствените организации в демократичните страни на 21 век. А към тях принадлежи и КИЦ "Цариброд".

Искрено съжалявам, че трябва да кажа че по времето когато сръбско-българските отношения никога не са били по-добри ние изтърпяхме още един жесток шамар – българският език в нашите училища се преподава обидно малко. КИЦ "Цариброд" започна акция за събиране на подписка до сръбското просветно министерство с която искаме да се приложат на практика законите които ни разрешават децата ни да се учат на майчин български език. Използвам момента да Ви покания масово да я подпишете.

Радко Стоянчов

Различната Поли Паскова

Тя изнесе концерта за осмата годишнина от откриването на КИЦ-а. Босилеградските деца ще я помнят затова че им даде възможност да се веселят до насита заедно с нея и фолклорния ансамбъл "Нашенци" на сцената в Културния дом в Босилеград.

- Когато си насаме как се взимаш, за певица или за спортистка?

Насаме се чувствам като обикновен човек, нищо човешко не ми е чуждо. И на сцената се чувствам естествено, то си личи от контакта с хората. Смятам че нито спорта, нито музиката ще ме главозамаят, че да забравя откъде съм тръгнала..

- Дълго си била на спортната арена, сега си на сцената. Има ли разлика?

Да, има разлика. Но и в спорта и в музиката намирам поле за изява. На спорта му е хубавото че ако не си във форма има зад кого да се скриеш, но в музиката няма зад кого да се скриеш. Песента е много силен посланик. Започнах с пеенето като хоби, но за една амбициозна спортистка като мен се

оказа, че не мога да бъда посредствена и реших да направя нещо различно. Не да бъда една от многото в океана от песни и успех да намера своето място.

- Как реши да започнеш? Някой тласна ли те към песента? Твоите съотборнички виждаха ли в тебе бъдещата певица?

При мен спорта и музиката винаги са вървяли ръка за ръка. Играейки баскетбол, аз пеех. Преди доста години бях се явила на аудиция за народна певица, свирех на акордеон и знаех около 150 народни песни от различни фолклорни области. Тогава спортът ме беше обсебил изцяло и няхах възможност професионално да се занимавам с музика. Но пеехме непрекъснато: на лагери, в чужбина. Хората много пъти ми задаваха въпроса, не съм ли най-добрата певица сред спортитските или най-добрата баскетболистка сред певиците. На шега им отговарях, че понякога спорта трябва да се раздели с големи личности, за да може изкуството да придобие нещо. Между другото, отказването ми от спорта не беше прищевка, имах травма на едното коляно, последваха две операции и лекарска забрана и така се отказах в разцвета на силата си. Но не съжалявам, така ми било писано.

- За кой отбор се състезаваше?

Първоначално в родния си град Баня, после в “Славия” от София, след това преминах в “Нефтохимик” – Бургас, след това в “Марица” – Пловдив и в “Черно море” – Варна. Мога да се похваля с няколко отборни постижения – взехме IV място на Европейското първенство с националния отбор на България през 91 в Тел Авив. Два пъти бяхме носители на купата на България, четири пъти вицешампиони, пет пъти бронзови медалисти, много турнири. През 95г. станах най-добрата реализаторка за България с 25 точки средно на мач и много други класации. Беше ми омръзнало да ме свързват като Поли Паскова баскетболистката. Спортът беше нещо което ме изгради като личност и ми даде качеството да бъда силна и да се издигам над дребните неща в живота. Това е една невероятна закалка да играеш между 15 жени. Неможеш да си представиш какъв психолог ставаш и как общуваш с хората. От друга страна се научаваш еднакво добре и да побеждаваш и да губиш, защото няма само победи и щастливи мигове. Ако непрекъснато си щастлив, щастието се превръща в едно сиво ежедневие и така си пожелавах да бъдеш само жив и здрав и ако има сълзи – да бъдат за по-дребни неща и грешките да не бъдат фатални. Просто да има повече усмивки. Аз се радвам, че по времето на моите концерти успявам да изкарам хората от техните стресове, от проблемите им и от сивото им ежедневие. Фактът че съм успяла да влезна в сърцата на хората, да им изкарам сълзи, да предизвикам някаква реакция, да ги накарам да запяят, да заиграят, за мен значи да ги обединя и ощастливя. След концерта се чувствам смазана и уморена но и щастлива.

- Досега имаш четири албума, какви са песните в тях?

Голяма част са авторски песни, другата са народни. Досега нищо не съм откраднала и не съм трупала слава на чужд гръб. Затова всеки следващ албум е все по-силен и се радвам когато намирам грешките си в предишните албуми. Това значи, че се развивам и се изкачвам едно стъпало нагоре. Много ще е тъжно когато стигна своя таван и вече да няма накъде.

- Новият ти албум се казва “Поли Паскова, различна”?

Никак не претендирам че съм нещо уникална, неповторима... Няма такива хора, по скоро под думата “различна” можеш да направиш аналог за много неща. Различна като излъчване, като стил, като начин на пеене. Това което предлагам е на основата на фолклора, само че с различна интерпретация. Поставих си една скромна задача да направя един мост между младото поколение, което го виждам да залита не по нашата, а по чужда и не толкова качествена музика. Не е трудно да се разбере, че музиката по цял свят си прилича, няма значение на кой език ще бъде изпята. Нашата народна музика, е уникална по звучение, тя е емблематична за България. Аз мога да пея всичко, и попфолк, и сръбски песни, но аз се харесвам в кожата на народна изпълнителка. Може би ще звучи смешно, но аз искам да бъда една градивна частица от Възраждането което дълбоко е заспало в

хората. И тук се връщам на тези концерти и ще ви кажа, да, има разлика, защото хората в чужбина вече са оценили това богатство на българския фолклор. В Америка гостувах в 17 щати, направих 21 концерта. Във всеки един голям град, американци плащаха да научат наши песни и танци. Имаха песнопойки и играеха нашите хора като истински българи и казваха, че от нашият фолклор се излъчва магия.

- На сцената в Босилеград почувства ли, че си извън границата, че си в чужбина?

Не, беше много истинско. Това което преживях снощи ще бъде запечатано в съзнанието ми за цял живот. Споделихме си с формация “Нашенци”, че това беше много различно като изживяване. В България правихме много концерти с невероятен успех. Виждаме, че млади хора посещават залите, запяват песните, което е най-показателно, че несме поели погрешен път, но това което усетих вчера ме потресе. Понякога думите са слаби за да опишеш това което чувстваш и преживяваш.

- Как се дефинира Поли Паскова?

С една дума, различна.

Интервюто взе: Радко Стоянчов

Наркомании, психика и секс

Смъртоносните роднини

Младите се подават най-лесно на наркоманията. В началото нещата се вършат от любопитство, за подражание или с лековерното чувство, че лесно можеш да се откажеш. После събитията се развиват неумолимо и страшно. Наркотиците рушат психиката и физиологията на потребителите си, като същевременно поставят тези нещастници в пълна зависимост от нуждата да поддържат и да покачват дозата на наркотика. У нас се използват главно производните на опиум, които въздействуват на нервната система на наркоманите чрез съдържащите се в тях алкалоиди. Главният алкалоид на опиум е морфинът, а хероинът е полусинтетично морфиново производно. В този смисъл морфинът е “син” на опиум, а хероинът-негов “внук”. Но докато морфинът има многократно по-силно въздействие от опиум, хероинът вече е със страшен ефект – осем пъти по-силно болкоуспокояващо действие от морфиновото, четири пъти по-силно потискащо действие върху дишането, четири пъти по-продължителен ефект от морфиновия. Затова хероинът се характеризира с “мълниеносното поробване” на жертвите си. Достатъчно е две-три седмици приемане на малки дози и наркоманната зависимост на младежа става непреодолима. Три са пътищата, по които наркотикът унищожава пола на наркомана, преди да унищожи и самия него – психологически, физиологически и със срив на кондицията му.

Вечната парализа

Алкалоидите на опиума и на неговите производни всякога имат едно и също въздействие върху нервната клетка – неврона. Това е парализиращият ефект на протоплазмата и ядрената отрова в живата клетка – тази лаборатория на живота. По този път наркотиците премахват болката, отрицателните емоции – страхът, тревогата, лошото настроение. Но във физиологията на живите същества и човека властва неотменим биологичен закон – колкото по-нова и по-сложна е биологичната конструкция и система, толкова по-лесно се уврежда тя и по-трудно се възстановява. А най-сложното производно на човешката нервна система е висшата интелектуална дейност. Затова парализиращият ефект на наркотичните алкалоиди разтroyва първо фината психологична конструкция от знания и нагласи за половия живот.

Психологичният пубертет у подрастващите започва около седем годишна възраст – много по-рано от физиологическия. Оттук нататък в развитието на психологията у подрастващите се изграждат цели системи от идеи, представи и желания за половия живот, отначало повече мотивирани от

Едиповия комплекс, отколкото от хормоналната революция, дори през пубертетната възраст. Когато младежите започнат полови контакти, това за дълго време и в повечето случаи удовлетворява представите им за любовта. Това представлява имитация на половия акт и на преживяното, но до изработването на истински динамичен сексуален стереотип не се стига, защото той си остава, характерен за по-зрялата в полово отношение възраст между 20 и 35 години.

Наркоманното удоволствие с един замах изтрива от младежката психика крехките и имагинерни представи за половия живот, прогонва сексуалните стремежи, подтиска либидото. Сред наркоманските сборища изобилстват неприличните пози на отпуснати и разголени тела, но това в никакъв случай не е сексуална разпуснатост. Наркоманите нито знаят, нито искат, нито се стремят към сексуалното удоволствие, защото наркотичният ефект е победил половото влечение.

Човек забравя за секса

Заедно с разпадането на психиката (наричано още функционален стадий на наркоманната импотенция) се появяват и първите признаци на органическото увреждане в сексуалните сектори на нервната система. Най-важните центрове на човешката дейност се намират в двата края на гръбначния мозък. Малко след разширението на гръбначния мозък при навлизането му в черепната кутия това анатомично образувание се уголемява в т.н. мозъчен ствол, където се намират централните центрове на дишането и кръвообръщението. При бързо напредващото наркоманно пристрастие и при увеличението на наркотичните дози най-тежко се засяга и накрая се парализира центърът на дишането, от което често наркоманите загиват. За това явление старите лекари са казвали: “Човек умира, защото забравя да диша”.

Но много преди “да забравят да дишат”, наркоманите “забравят за секса”. В долния край на гръбначния мозък се намират централните (днес е модерно да се говори за сектори) на ерекцията и еякулацията. Този сектор от гръбначния мозък е важна връзка от сексуалните условни рефлексни при половия живот, като тази рефлексна дейност е твърде слаба и неустойчива при младежите-наркомани. Тази анатомична част е и солидно звено от започващия тепърва да се изгражда “динамичен сексуален стереотип” на психиката и централната нервна система. На тези крехки сексуални структури и връзки им трябва твърде малко, за да бъдат тежко разстроени. Под разрушителната сила на наркотика младежите-наркомани приключват с половия живот, преди още да са го започнали.

Д-р Павел Бъчваров-сексолог-невролог

Баща ми

Като оня изоставен дъб на хълма,
преживял си ти отдавнашни другари.
Зная: и над тебе в изненада мълния
върх косите бели неведнъж удари.

Вечер тихо до лампата разлистваш
памет, както пролет – дъбовата шума,
и протичат спомените още бистри,
и нареждаш мъдро дума подир дума.

Вдаден в мисъл, аз те мълком слушам само
и те гледам: както в нивите браздите,
по челото едро врязани са тамо
на три поколения следите.

После в Библията взор ти впиваш бавно:
с дивна промисъл е поестта човешка!
Слушам как се лее мъдростта ти плавно –
чиста като извор, като злато тежка.

Кротък, често в къта ти седиш замислен,
като Якова те челяд окръжава,
и през внуците ти – палав рой безчислен –
твоят поглед бъдещето разгадава.

Стара вече, тръпне твоята десница:
полувек държала в храма кръста Божи,
и сред нивите – на ралото ръчица ...
Но да благославя днеска още може!

На майка ми

В небосклони
вятър облак гони
и вълнуват се житата,
златен клас се рони
над земята,
майко свята!

Всред са ниви запустели
тук без тебе, майко скъпа,
с краищата бели
твойта кърпа
не се мярка сред житата,
майко свята!

Ала всеки кът и спомен
ти изпълваш, обладаваш
и на твоя син бездомен
вяра даваш,
вдъхваш сила,
майко мила!

Ту те виждам: свещ в ръката
да държиш неволна,
и в икона свята
поглед впила
богомолна,
рониш сълзи, майко мила!

Ту над стан се свеждаш
и совалка от ръце ти
като птичка златна хвърка;
на живот надежда
ти тъчеш килими цветни,
майко светоръка!

Вечер ленената жица
точиш с пръсти бледни,
като с пръсти ледни
точи парка жрица
на живота дни последни...
Майка и светица!

Или морна и блажена,
чедото щастливо
ти държиш до гръд свещена
и с усмивка благосклона
шепнеш му свенливо,
майка и Мадона!

Или виждам слепи и сакати
там на твоя праг застават,
а ръка ти
щедра, неуморна,
милости раздава,
майко добротворна!

Ох, не си умряла,
майко свята!
На ръжта узряла
виждам сред полята
пак се мярка твойта кърпа,
майко скъпа!

Покраинка девойка

Де отиваш, хубава девойко,
с огнен сърп и кървава ръкойка?
Ален мак ти златни къдри кичи,
а сълзи се ронят от очи ти?!
Не видя ли рано да премине
млад войвода с вярната дружина?
И кажи ми, гълъбице плаха,
колко бяха, колко се върнаха!

Глас отрони хубава девойка:
-Аз си нося кървава ръкойка,
ален мак ми златни къдри кичи
и сълзи се ронят от очите,
че ги срещнах рано деветина,
млад войвода с вярната дружина.
Девет бяха, девет ми казаха:
-Стой, почакай, гълъбице плаха,

път кажи ни, посочи ни брода,
дето гине в кървав гнет народа!
Ние идем иго да трошиме,
смърт да дирим, да прославим име...
А войвода само ме погледна,
беше тъжен и с усмивка бледна,
поклони се, дума не продума –
и се скриха в дъбовата шума...

Час не мина, чу се гръм от пушки,
дим изви се в дебрите хайдушки,
и заглъхна... не видях ги вече...
Беше утро а сега е вечер...

И останах тук да чакам плаха.
Девет бяха, трима се върнаха,
трима – все бунтовници хайдуци.
А в снагата с девет рани люти:

кой как мина, в болки се превива,
падат като снопи в равна нива.
Млад войвода грохна в изнемога
и снага си просна тук на слога:
-Съжали ме, хубава девойко!
Положи ми под глава ръкойка...
Сършвам... Запомни ме, хубавице!
И ми даде пръстен от десница.

Тия думи рече и издъхна,
и полето вече мрак облъхна...
Ей защо са тъжни мен очите
и е кървав моя мак в косите,
и си нося кървава ръкойка,
ей защо съм плачеща девойка!

Граница

Не сме разделени! С еднакви надежди,
сплотени сме ний в любовта и смъртта!
Жетварка запее отгатък – копнежи
еднакви събуди и в нас песента.

Светулки прелитат от нашата жетва
и мигат над вашето село натам,
овчари отгатък ли с огън засветят,
привет ни отправя оскъдния плам...

Напролет и нашите ластовки сини
отлита натам къмто стари гнезда,
срещнете ги вие за вести петимни:
това са крилатите наши писма!

Пчелите ни даже от кошери лете
прехвъркват натам като златни стрели,
та медена паша да дирят в полето –
и нищо ни вече от вас не дели.

През гробища тъмна браздата минава.
Напразно: в задушница тука гори
кадилница глинена, дим се развява
и вятъра отвъдни гробове кади.

Груинската река

Аз съм дева, дева малка,
нежно влюбена русалка,
мен роди ме в планина

преспа – мраморна жена.

Бях дете, но виж, пораснах
аз пленителна мома,
аз съм тъжна и прекрасна,
тъжна, ах, че съм сама...

Ти си бледен, аз се смея,
ти до моя бряг не стой,
затанцувам ли, запея,
и ще бъдеш вечно мой.

В устни нежни целуни ме –
своя лик целуваш сам,
бисер собирай от гърди ми –
бисер? – пяна гасне там.

Заласкай ме, прегърни ме,
в ложе, ложе от гранит –
кимам другиму по име
викам друг жених честит.

Незабравки аз дарявам,
що увяхват до зори –
аз забравям, не забравя
тоз, комуто ги дарих.

Гледай, сълзи не изсякват
там от сведени върби:
свойта младост ли оплакват?
Любовта си може би!

Аз съм дева, дева малка,
нежно влюбена русалка,
мен роди ме в планина
преспа – мраморна жена.

Жетвар

Морен жетвар съм – над ниви изтече
знойният ден без почивка.
Иде с прохлада жадувана вечер,
с плам на светулки, с приспивка.

Слагам последни ръкойки налети,
горе се вглеждам полегнал на гръб:
Звездно стърнище в небето ми свети,
ето и моя сребърен сърп!...

Стада

Морни от паша се връщате вече
вий, белорунни смирения стада.
Тлее в очите ви синята вечер,

ниви зелени, треви и вода.

Блеене кротко и говор от звънци
смътно навяват вечерна тъга,
топлото руно, де спало е слънце,
лъха на здравец и мента сега.

Вашата Майка ви води, след нея
в облак-прах кретате вие едва.
Радва се Агнецът жертвен и грее
нимба мъглива над кротка глава.

Цъфнала праскова в меката вълна
там от стобора оронва цветец...
Вече кошарата ваша е пълна
с глух шум копитен и ек от звънец.

Пада с росата покой от небето,
тихо заспиват дървета, вода.
Ангели слизат невидими – ето
вече над покрива свети звезда.

Родина

Часът е печален, унил и
навред е тъй горко пустинно,
призри ме, спаси и помилуй
ти, стара, прастара Родино!

Аз виждам блатата зловонни:
разкритите язви и рани,
и там – равнините ти знойни;
към Бога разтворени длани.

И пътища там се преплитат –
бразди на съдба непреклонна,
а вечер издигат мъглите
в простора скръбта ти огромна.

Браздят и безжалостно свличат
порои от страните ти бледни
и бурите глухи събличат
в небето покровите ледни...

Аз чувам, топорът прониква
на тъмния лес до сърцето
и дъбът подсечен извиква
и пада, разперил ръцете.

Настъпи ли засух, къпини
пълзят в камънаците пусти,
снагата ти лишеи сини
и язви разяждат стоусти.

А слънце в зенита застава,

гръдта ти с меч огнен пробажда,
и кървави тъмни тогава
уста се напукват от жажда.

Прецъфне ли злакът в полята,
калината с кичури сънни
оглежда се там над водата
у твоите зеници бездънни.

Зеници, де свети тревога
и дете трептят мълчаливи,
изплакани тъжно пред Бога,
сълзите солено горчиви...

Часът е печален, унил и
навред е тъй горко пустинно,
призри ме, спаси и помилуй
ти стара, прастара Родино!

Прощка и братско помирение

Различни са човешките интереси и ако не бяха опрощаването и взаимните отстъпки, хората щяха да бъдат в постоянна вражда, а последствията от нея са страшни. Враждата прогонва любовта, дава място на злобата, разпалва огъня на отмъщението, всява омраза, сдружава се с клеветата, служи си с мъжи и не подбира думи, за да очерни противника; черни, петни и върши всичко, за да задоволи своята мъст.

Човек трябва да се пази от враждата и в името на християнската любов да прощава на враждуващите с него. Всеки може да падне в грях. “Да се греши, е човешко, да се прощава-божествено”, казва мъдростта. Как ще ругаеш този, когото Бог зачита? Как ще проклинаш този, когото Бог благословя? Как ще мразиш този, когото Бог обича? “Простиш ли, заставаш над оскърбителя” – казва Наполеон. Не трябва да се мисли, че като подадеш ръка за примирение, това ще понижи твоето достойнство. Съвсем не. Примирението и опрощението са голяма добродетел. Не е красиво да виниш другия, а себе си да оправдаваш. “Да се оправдаваш с лошите постъпки на другите е същото като да се миеш с кал”- казва Виктор Юго. Всички са чеда на един Небесен Отец – Бога – Божии създания. Затова помежду им трябва да има оная духовна връзка, която органически съществува между рождени братя и членове на едно семейство.

Първата заповед в закона Божи е да възлюбиш Бога от всичкото си сърце и от всичката си душа и ближния си като себе си. (Изх. 20 гл; Лев. 19,18.). И св. ап. Иоан Богослов казва: “Който каже: “...любля Бога”, а мрази брата си, лъжец е, защото, който не люби брата си, когото е видял, как може да люби Бога, Когото не е видял? И ние имаме от Него тая заповед: който люби Бога, да люби и брата си. (Иоан. 4,20-21.).

Да прощаваш е твой дълг и свидетелство, че имаш любов към Бога и човеците. И опрощението трябва да бъде искрено, от сърце, непринудено, а не само на думи, т.е. да се забрави причината за недоразумението или свадата, да не се напомня. Важно е вътрешното, душевното разположение. Затова Господ Исус Христос казва: “Ако принасяш дара си на жертвеника и там си спомниш, че брат ти има нещо против тебе, остави дара си там, пред жертвеника, и иди първом се примири с брата си, и тогава дойди и принеси дара си”. (Мат. 5,23-24). Човек иска да му се прости; сам той трудно прощава, а е заповядано да обичаме не само ближния си, но и враговете. “Невъзможно е иначе да се спасим освен чрез ближния – казва св. Макарий Египетски, - защото е заповядано: простете и ще ви се прости”. Христос Господ казва: “Ако простите на човеците съгрешенията им, и вам ще прости Небесният ви Отец”. (Мат. 6,14.). Значи мярката за опрощението е опрощението, което се проявява към другите.

Ще каже някой: как да простя томува, който ме мрази и враждува противмен. Враждата цели победа, затуй не враждувай. Ако ли искаш да враждуваш – враждувай против злото в него. Ала против злото се враждува не като отвърщаш със зло, а като отвърщаш на злото с добро. Ти казваш: той ме клевети и злослови. Не мисли какво прави той за теб, а какво ти трябва да правиш за него. Нима трябва да се ръководиш от злия пример? Съвсем не. Не забравяй, че най-голямата победа е да победиш себе си – да победиш своето честолюбие, егоистично “аз”, а не врага. Огънят с огън не се гаси. Злото със зло не се побеждава, а с добро. Любовта е над всичко. Този, който враждува, вреди на себе си, както и пчелата сама си причинява смъртта, когато ужили някого. Защо с жилото на враждата да вредиш на душата си и да погубваш в нея всичко благородно? Ще кажеш: ще се помиря, но той е виновен. Той трябва да иска прошка. Вярно е, виновният би трябвало да иска прошка. Но ако той не е дошъл до това съзнание, трябва ли да останете във вражда?

Нека не се забравя, че много по-голяма проява на християнска любов ще покаже този, който пръв подаде ръка за опрощаване, независимо дали е, или не е виновен. Затуй подай ръка за прошка; ако ти се откаже, не ще бъдеш виновен, че ближният ти остава в злото. Св. ап. Павел казва: “Ако е възможно, доколкото зависи от вас, бъдете в мир с всички човеци. Не отмъщавайте за себе си, възлюбени, а дайте място на Бажия гняв. Защото писано е: “Отмъщението е Мое; Аз ще отплатя”, казва Господ”. И тъй, ако врагът ти е гладен, нахрани го, ако е жаден, напои го, защото, вършейки това, ти ще струпаш жар на главата му. Не се оставяй да те надвие злото, но надвивай злото с добро”. (Рим. 12,18-21.). А колко хубаво е да помиряваш враждуващи, да не двулчиши и подклаждаш огъня на враждата: “Блажени миротворци, защото те ще се нарекат синове Божии. (Мат. 5,9.) казва Господ. И така, за да бъдеш щастлив в отношенията си с другите, помни и се съобразявай със следните правила:

- Не завиждай на доброто на другите.
- Не дразни с нищо противника си.
- Не спори и не нарушавай братския съюз.
- Не причинявай никому никаква мъка и неприятност.
- Не се сърди и забравяй лошите спомени.
- Радвай се на успехите на другите и проявявай интерес към заниманията им.
- Бъди отстъпчив и недей да държиш прекомерно на своите права и интереси.
- Проявявай грижа за добруването на другите.
- Вслушвай в съветите и внушенията на по-големите.
- Имай страхопочитание към по-възрастните – родители, учители и авторитетни лица.

отец Иоан Станойков

Шампионска лига

Ранна есен. Сряда вечер. В крайградското селище на малкия провинциален градец е тихо и спокойно. Мъжете са се събрали у Махеви на чашка ракия и на двацет и девет инчовия телевизор гледат мачовете на шампионската лига. Жените също са се събрали тази сряда, но не у Махеви а у Петреви – на печени картофи и сирене и си говорят за туршии, конфитюри и студеният метод за правене на домашен сапун.

Тази вечер гледката у Махеви е като преди две седмици – настанил се на мекото канапе срещу телевизора, мъжкният елит на селото си попива и разказва вицове. Обединява ги цар футбол. И у Петреви гледката е същата като преди две седмици – печени картофи, поклопени чашки от кафе и миризма на остър тютюнев дим. Дамският хай-лайф е тук и клюките не спират. Когато женското царство е у Петреви, на мъжете им пламтят ушите. Трендафила е душата на компанията и нейните закачки предизвикват вълни смях. Добревица по нищо не им отстъпва. По едно време си намигват и Трендафила уж незаинтересирано започва: “Снощи бях в настроение и бях решила да се черпя с моя, но когато му прихашках топките, а те студени като лед и ми се размина”. Компанията избухва в смях. Уж на Добревица се случило същото. На другия ден Петревица тази закачка я струваше една голяма синина под окото, защото небиваше да задава тоя глупав въпрос, как на другите мъже са студени а пък неговите са топли?

У Махеви също е весело и всичко е на футболна вълна. Когато свърши първото полувреме се разбра, че Данчо отсъства от компанията. Той не е голям фен и не се разбира много от футбола, но е голям любител на овощията, особено ако са минали през казанджийска лула. Без него не бива. Нали сме в ерата на джиесемите, скоро ще открием, че без Данчо и тая вечер няма да мине. Владо Дузпата грабна GSM-а, набра номера, даде знак на компанията да млъкне, и с глас на телевизионен водещ започна: “Евро-тел ви желае добър вечер. Имам честта и удоволствието да ви съобщя, че вие сте щастливца който печели една от десетте евро-телови награди”. Компанията, ха да избухне в смях, но Дузпата я предупреди с особена жестикуляция. “Тази вечер в 20 часа Евро-теловия компютър извлече номерата на 10 късметлии от Евро-теловата мрежа от цялата страна”. От другата страна Данчо искаше да пита да не е станала някоя грешка, къде пък него да го изтеглят когато той има джиесем само от два месеца, но Дузпата продължи: “Ето ги и наградите – всеки от вас десетте късметлии ще получи една от наградите: един апартамент в столицата... – тук компанията не издържа и всеки си запуши устата да не избухне в смях – ...два джипа Пайеро... – Дузпата така уверително говореше, че компанията млъкна от любопитство – ...два мерцедеса “S” класа, две BMW-ета най-нов модел и три десетдневни екскурзии до Карибите за двама, но и това не е всичко: екскурзиантите получават по 100 литра уиски Joni Wolker за да им бъде весело. Селските любители на шампионската лига цъкаха и онемяло се въртеха, недоумявайки истина ли е това, което чуват. Дузпата така издрънка всичко това, сякаш с години е работел в предаването “Трите желания на златната рибка”. “За повече информация наберете номера изписан на вашия дисплей” – и затвори джиесема. И всякаш нищо не е било, попита: “Е, как беше?” Компанията остана стресната и едва след няколко секунди, когато всички се поокопитиха, избухна в такъв смях сякаш се сгромоляса грамада от камъни. “Момчета, какво мислите, каква награда ще си пожелае Данчо?” “Естествено, апартамент”. “Апартамент ли, за какво ще му е, къщата му тука не е лоша” – прокоментира Наско Кройфа. “А бе, тоя ще се хване за мерцедеса, знам си го аз, топи се за хубава кола”. “Потрябвал му е, къде ще ходи, та мерцедес ще кара”. “Ако мен лично ме питате, аз бих взел “Пайерото”, за по нашите краища е само джип” – каза Илчо Ултрасът. “А бе и BMW-етата си ги бива, когато аз бих имал възможност само BMW би карал, това е престижна кола, кола на моите мечти” – искаше сериозно да се намеси Пепи Засадата. “Какви ги бръщолевите бе хора, Данчо ще си избере екскурзия до Карибите и няма да му пука”. “Бразилец, ти луд ли си бе!” – озъби се Кройфа към Стамена който навремето бе играл централен нападател за селския отбор и заради таланта му бе получил прозвището “Бразилец”. “Е защо да не се поразтъпче до Карибите, ще си поведе неговата Таска, та чак на Карибите, десет дена, те това е живот, ах, защо аз нямам такъв късмет” – просто за себе си го каза Бразилеца. “Бразилец, Бразилец бе, а бе тая негова Таска няма да се навие да ходи по екскурзии, тя е свикнала тука да си гледа кравиците, какви ти Кариби, тя една година не е слизала в града, та на Карибите ли...” “Не се притеснявай, тя до града не е слизала, но на Карибите ще ходи, та и хоро ще води” – настоява Пепи Засадата. “Аха, ама ти си мислиш така, я питай я нея, какво ще каже” – упорстваше Бразилеца. “Ей, - обади се най-накрая и Махе Златната обувка, който това прозвище, по мое скромно мнение, бе получил на големия селски турнир в началото на 80-те на миналия век – той ще избере Карибите не заради самите Кариби, а заради уискито, представяте ли си – 100 литра уиски, и то не е което и да е, а Joni Walker?! Представяш ли си, да гледаш шампионска лига и да пиеш уиски с Данчо, та това направо си е кеф...”

Данчо остана като гръмнат. Той не повярва на ушите си, че именно на него се е случило да спечели една от големите награди на Евро-тел. След няколко секунди той се поогледа, попипа се сякаш е преживял произшествие и извика: “Жено, ние сме богати, аз спечелих, вярваш ли, аз спечелих...” Жена му, която се бе заела с домашните работи, не му обръщаше внимание, но Данчо като започна да реве по втори път, жена му разбра сериозно нещата и започна да го изпитва: кой, как, откъде се е обадил и какво му е казал. Той всичко натънко й разправи. Жена му също остана като гръмната. Като дойде на себе си започна да целува GSM-а и дълго повтаряше: спечелихме, спечелихме, спечелихме... След това тя се отби до селския магазин и остави заплатата на Данчо за почерпушка. Масата беше изпъстрена с мезета и питиета, а комшиите за нула време бяха у тях и всеки задаваше въпроса: как и кога?

Радко Стоянчов

Търпи, търпи Тръне...

*Доке, боба Доке,
Доке, бела Доке,
ди-ги, ди-ги, де-га,
дали ти прилега...*

(нар.песен)

През тая златна есен
се разнесе жална песен:
сръбската “Електродистрибуция”
одра горката сиромашия –
такива сметки ѝ изкара
че ѝ продаде и хастара,
и нашият селянин клети
сега с борина ще свети,
но ще гласува и на месечина
с батко-Владковата бюлетина!
Наша сръбска опозиция
се върна от майстория –
кръчмите са ѝ тесни,
пие, пее буйни песни:
“Търпи Тръне, търпи,
Тръне моме, Тръне,
додека се Тръне,
Мими на власт върне!”
Батко-Владко на съборо
пешечки играе хоро,
ситни го на ръченица,
и припява на Кошунница:
“Није ова влада лоша,
кад ја играм до Милоша,
и у српске гајде свирам
док путеве асфалтирам:
браћо роми нема шале,
асфалтираћемо све циганске мале,
чим убедим министра Бубала –
стићи ће и дигитална централа!”
На опашката пък един старшия
от бившата югославска армия,
тренира българска етнография:
музиката свири “смедеревка”
той играе “пиперевка”:
“Славке ле, Славке дилберо,
како се сади пиперо...”
Оттам Мустракат му припява:
“Све је било забадава –
нема више – “Равна гора,
победити мора!”
Мани Велику Србију,
води децу у Софију
нека тамо школе уче
да се у Србији не муче...”

Вярно, бяхме радикали –
в Сребреница сме засрали,
и по Лисинските скали
сръбски графити сме писали,
но това си е бамбашка –
сега на “Дондуков” на опашка
трябва тихо да се редим,
и за паспорт да победим!
За Сърбия – кому дреме,
българи сме открай време,
само, знаеш, за парата,
даваме си и жената!
На нашия сръбски ум
хрумна оня референдум,
на нашата сръбска шия
тегне и онази петиция,
но това е вятър вее –
само жив да се оцелее;
иначе сръбски песни пеем
и за България милеем –
там са хубави жените
и са евтини колите!”
Това дъждовно лето
“Матицата” и “Съвето”
преспяха на летна сянка
с непробудна сладка дрямка,
но ги сепна силен вик:
“Спасявайте родния език!”
Всичко Мара втасала,
учебна година почнала:
първолаци с пълни чанти
и с гащи на презрамки,
в читанките надничат
и сръбски уроци сричат:
“Доји Пене до мене
да ми младост не вене,
узми речник и седи
па уђбенике преведи,
и ја хођу у Европу
да зарадим за клопу”!
Отец Паисий пък застава
и започва да преподава:
“Поради што ся срамиш,
Пене Хилендарски,
да преведеш учебници
на болгарский язык?
Или МОН не ти даде
диплома и награда
и Борисов не прости
прегрешения твоя...”
Сърбоманите проклети,
обсаждат българските университети –
всеки за диплома е мераклия,
но не и за българската история.
Компартията отдавна е засрала
Марксовата теза за “Капитала”,

и партийните ни секретари
биха дали неброени пари,
български паспорт да спипат
и в Европа да прерипат!
“Шляцата” пък със сласт
на българската кола дава гас,
и по магистрала Тракия,
лети към майка България:
“Не плачи, мале, не тъжи,
че станах ази хайдутин,
хайдутин майко, предател,
та тебе клета оставих,
за родната реч да жалиш...
Прощавай, мале, прощавай,
български паспорт ми давай,
аз ще се майко реванширам,
и в България ще инвестирам!”
След опустошен роден край,
той пуска музика докрай:
“Цоне моме, Цоне,
Цоне мило чедо,
кой чука на порти?
Мале, мила мале,
джандарите идат,
сметка да ни видат...”
В Националния съвет
пак се тюфкат от съклет –
Расим Ляич пари им дава,
ама хич ги не ебава:
“Немој да ми неко диже буру,
пред Саветом у Стразбуру,
и по Србији да пљује
што се на српски школује,
јер ме страшно боли глава,
када ми помену људска права!”
През тая златна есен,
се разнесе жална песен:
правосъдните органи
са по-добре от лани –
двама пишман адвокати
правят се на тарикати:
дорде се обзаведоха
триста дела заведоха,
срещу жени безработни
и поети безимотни.
Дор накупят си костюми
и напръскат се с парфюми,
дор на збръчканите шии
качат златни дрангулии –
сиромасите поядоха
и кравите им продадоха!
Да обжалват – няма сметка:
палят свещи на “Света Петка”
и пред нея стоят прави
от адвокатите да ги избави!
А селянина горки вие –

неможе краищата да свие,
и това що си изкара –
няма място на пазара!
И пак стяга канатите,
на джандари за заплатите,
на старшии за пагоните,
и на лекари за балтоните.

Иван Николов